

Mieli mūsų skaitytojai,

na štai, Jūsų rankose ir vėl storoji, t. y. vasarinė, „Artuma“. Nežinau kaip Jums, bet man ji dvigubai miela. Pirmiausia – kad pranašauja, jog pagaliau turėsime atostogų, kai bent kelias savaites „atsijungsime“ nuo visų lėkimų, sunkmečio dusinimų... ir galėsime su šeima, tėvų išsilgusiais vaikais pasinerti į lietuviškų miškų, pievų, ežerų malones! Tiesiog ir vėl pajusti, kad gyvenimas yra gražus, ir staiga iš naujo prisiminti, kad gyvenimas – tai ne tik darbas (suprantu, kaip skaudžiai tai gali nuskambėti tiems, kas neteko darbo ir ilgai priverstinai atostogauja... Tegaliu apgailestauti bei užjausti... Nors pagalvojus, jeigu jie gerai pasilsėtų, smagiai papoilsiautų, gal tada lengviau pakeltų juos užgriuvusias negandas ir kur kas gyvybingiau ieškotų darbo?).

Kita man džiugi vasarinės „Artumos“ aplinkybė – jos tema. Šią vasarą ypač garsiai ir plačiai skamba bei skambės žodis *tūkstantmetis*... Vieni tai vadina *Lietuvos vardo*, kiti – *Evangelijos žinios Lietuvai jubiliejumi*. Skirtumas girdimas... bet smagu, kad žmonės švenčia, nors ir nesu didžiulių pompastiškų švenčių mėgėjas. Užtat džiaugiuosi matydamas, kad per daugelį pasirengimo *tūkstantmečiui*

metų Lietuva, regis, šiek tiek pasikeitė į gera: ir valdžia neseniai pripažino, kad Bažnyčios švenčiamas jubiliejus (nors ir nereikalauja nei vieno valdiško lito) yra vertas Valstybės dėmesio, ir mūsų žmonės jau vis geriau suvokia, ką gi čia švenčiame?! O užvis man džiugiausia, jog po daugybės ateistinės sovietų propagandos metų, neva vargšams lietuviams – teisingiems pagonims krikščionybė buvo nešama kalaviju ir per prievartą priimesta, staiga pasirodo, kad Evangeliją mūsų protėviams pirmiausia skelbė visiškai taikūs vienuoliai misionieriai ir už tai po pagoniškais kalavijais galvas paguldė.

Šventasis Brunonai, užtark mus pas Dievą, kad priimti išdrįstume Tavo mums neštą Jo Meilės naujieną!

Darius Chmieliauskas

P. S. Jūs jau pažįstate mano meilę šitiems *post scriptum'ams*; o šį kartą toks didelis išėjo, kad į du lapus vos sutilpo! Taigi, atsiverskite paskutiniuosius šio žurnalo puslapius ir ten rasite kai ką labai svarbaus... Kurkime „Artumą“ drauge!

Turinys

Kronika

<i>Kun. Artūras KAZLAUSKAS</i> Vasaros kelionės	2
<i>J. MALINAUSKAS, J. ŽEMAITAITIS</i> Bažnyčios pulsas	6
In memoriam ses. Benvenutai FDCJ	8
<i>Dr. Andrius NAVICKAS</i> Šeimos politika: siekiai ir iššūkiai	9
<i>Eglė TENDYTĖ</i> Ar šeima stiprėja prie naujos valdžios?	10
<i>Tomas VILUCKAS</i> Kokie pasitinkame tūkstantmetį?	12

Iš redakcijos pašto

<i>Vytautas Antanas DAMBRAVA</i> Ir neleisk mūsų gundyti...	14
--	----

Credo

Šėtono veikimas čia ir dabar <i>Pokalbis su kun. Vyteniu Vaškeliu</i>	16
<i>Kun. Kęstutis BRILIUS MIC</i> Šventasis Raštas šeimoms	22
<i>Ses. Onutė VITKAUSKAITĖ MVS</i> Vaidinimas be kaukės – gyvenimas	25
<i>Kun. Danielius DIKEVIČIUS</i> Biblinė kultūra ir Lietuva	27
Klausimai ganytojams	28

Didelės ir mažos kryžkelės

<i>Dr. Liudas JOVAIŠA</i> Šventasis Brunonas Kverfurtietis: Dievo dovana Lietuvai	29
Kviečiame į atlaidus	33
<i>Antanas SAULAITIS SJ</i> Esamasis būtovės laikas	37
<i>Ses. Onutė VITKAUSKAITĖ MVS</i> Balbieriškis, tūkstantmetis ir... Šventasis Raštas	38
<i>Br. K. J. PRANCIŠKUS CSJ</i> Lietuva ir krikščionybė – jau tūkstantis metų	40
<i>Kun. prof. dr. Romualdas DULSKIS</i> „Nieko labiau nevertinti už Kristaus meilę“	42
<i>Zita VASILIAUSKAITĖ</i> Tikėjimas ir laimė	44
Kaip vyrą ir moterį sukūrė juos	
<i>Rūta POCIUTĖ</i> Jono Pauliaus II <i>Kūno teologija</i>	46
Akiračiai	
<i>Vanda IBIANSKA</i> Čarlzas Robertas Darvinas	48
<i>Romanas KAZAKEVIČIUS</i> Evoliucijos teorija ir Bažnyčia	50

Meno pasaulyje

<i>Vanda IBIANSKA</i> Bedržičio Smetanos triumfas ir tragedija	54
--	----

Gero kino kampelis

<i>Ramūnas AUŠROTAS</i> Kančia yra tikra	57
---	----

Atokvėpio valandai

<i>Giovannino GUARESCHI</i> Paslaptis paaiškėjo	58
<i>Tomas VILUCKAS</i> Knygos ne tik piligrimams	61

Mandagumas mūsų kasdieninis

Galva, rankos, kojos	62
----------------------	----

Sveikata

Dar kartą apie odą	63
<i>Daiva ČERVOKIENĖ</i> Vasarą būtina stebėti apgamus	64

Gyvenimas kaip senas vynas

<i>Vanda IBIANSKA</i> Trumpai apie daug ką	65
---	----

Kurkime „Artumą“ drauge

	67
--	----

Vasaros kelionės

Liepos ir rugpjūčio kalendorius

Kadaise Bažnyčią vadino kovojančia tauta. Šiandien – keliaujančia. Žmogus juk – keleivis. Nuo gimimo iki mirties. Nuo Krikšto iki Velykų atbaigimo. Prieš tūkstantį metų misijų arkivyskupas šv. Brunonas keliavo į pasaulio kraštą su Evangelijos žinia. Jo kankinystė buvo ir Lietuvos paminėjimo rašytiniuose šaltiniuose pretekstas. Jėzaus žinia savitai nušviečia mūsų kelionę. Ten, kur kitiems praradimai, krikščionims – laimėjimai, kur beprasmybė – prasmė, kur mirtis – gyvenimas.

Apžvelkime mūsų vasaros kelionių stabtelėjimus.

Sekmadieniai ir iškilmės

Liepos 5-oji – XIV eilinis sekmadienis. Kada ir kur veikia Dievas? Tik audrose, karuose? Juk reikia sunaikinti nedoruosius. Mes tikime, kad Dievas veikia nuolat, net ir pilkoje mūsų kasdienybėje. Lengviau stebuklu pripažinti bangos nušluotą salą, nei pievoje nerūpestingai skrajojančią drugelį...

Liepos 12-oji – XV eilinis sekmadienis. Kaip tie Dvylika pasiūsti į pasaulį po du, taip ir mes kasdien vis iš naujo esame siunčiami nešti Kristaus ramybę ten, kur esam, ten, kur būnam. Ramybė čia – ne idėja ir ne daiktas, o asmuo – Kristus.

Viešpatie, neleisk mums ką nors labiau branginti už Tavo Sūnų, mūsų Viešpatį Kristų Jėzų.

Liepos 19-oji – XVI eilinis sekmadienis. Ar Dievas ilsisi? Pasirodo, kad Jo poilsis – tai mūsų visapusiška gerovė.

Leisk mums, kaip avims, prie ganytojo susirenkantiems, pasisotinti Žodžiu ir Duona, ir Dvasia, kad mūsų gyvenimas būtų visavertis ir pilnakraujis.

Liepos 26-oji – XVII eilinis sekmadienis. Duonos padauginimo stebuklas ten, kitoje Genezareto ar Tiberiados ežero pusėje, visada išlieka kvietimu Jėzaus mokiniams pasidalyti tuo, ką turime. Mūsų turtai – ne vien mums.

Mus, laužančius Eucharistinę duoną, išmokyk Kristaus meilėje sulaužyti ir kasdienę duoną, kad ją pasidalytume.

Rugpjūčio 2-oji – XVIII eilinis sekmadienis. Dievas reikalingas vien tam, kad duotų, ko mums reikia. Jėzus juk liepė tapti vaikais... Bet juk tai, ko mums reikia, yra vien Jis – pats Dievas. Tai, kas pasotina ir numalšina troškulį iš tikrųjų.

Tu, kuris įskiepijai mūsų širdims tiesos alkį, pasotink savo Žodžiu ir savo Duona, ir savo Dvasia.

Rugpjūčio 9-oji – XIX eilinis sekmadienis. Negali atsistebėti, kad postmoderniame pasaulyje vis daugiau religingumo. Žmogus alksta Dievo. Kristus vadina save Gyvąja Duona. Turbūt tai Jis, tas Vienintelis, galintis pasotinti žmogaus alkį.

Pastiprink keliaujančią savo Bažnyčią maistu, kuris nenyksta, o Tėve.

Rugpjūčio 15-oji – Dievo Gimdytojos Ėmimo į dangų iškilmės (Žolinė). Marija, skubiai susiruošusi į Judėjos kalnyno miestą pagelbėti savo giminaiti Elzbietai, yra krikščionio gyvenimo emblema. Skubėkime daryti gera. Juk tai – gėlės, kurios nevysta.

Išaukštintosios Dievo Gimdytojos užtarimu pagelbėk, Viešpatie, ir mums, žemės keleiviams, susirinkti namuose, kuriuose daug buveinių.

Rugpjūčio 16-oji – XX eilinis sekmadienis. Buda mokė, kaip pasiekti išnykimą, Kristus – kaip gyventi amžinai. Amžinybė skiriama tam, kas maitina si Kristumi.

Surinkęs mus į šventąją Puotą, pastiprink ir amžinojo gyvenimo Viltimi.

Rugpjūčio 23-ioji – XXI eilinis sekmadienis. Kas sakė, kad Evangelijos žinia lengva? Kas žadėjo lengvą gyvenimą be kančios? Gal todėl nuo Jėzaus pasitraukė daugybė, ieškodama užuovėjų kitur. Jėzus ne „pažadukas“. Jis – Treneris.

Neleisk, Viešpatie, kad žmogaus žodžiai mus atitolintų nuo gyvenimo Žodžio.

Rugpjūčio 30-oji – XXII eilinis sekmadienis. Kas suteršia žmogų? Religijos daugybė dalykų pateikia kaip nešvarius ir nešventus. Ne tai, kas įeina į žmogų, o tai, kas iš jo išeina, žmogų suteršia, – taip moko Jėzus. „Iš vidaus, iš žmonių širdies, išeina pikti sumanymai, paleistuvystės, vagystės, žmogžudystės, svetimavimai, godumas, suktybės, klaida, begėdystės, pavydas, šmeižtai, puišybė, neišmanymas“ (Mk 7, 21–22).

Žodžiu, kuris išeina iš Tavo lūpų, o Dieve, pašventink savo šeimyną.

Šventės ir minėjimai

Liepos 2-oji – Palaimintosios Mergelės Marijos, Krikščioniškųjų šeimų Karalienės, šventė. 2006 m. spalio 8 d. Žemaičių Kalvarijos garbingasis Dievo Motinos paveikslas buvo vainikuotas popiežiaus Benedikto XVI palaimintomis karūnomis ir jam suteiktas Krikščioniškųjų šeimų Karalienės titulas.

Palaiminta esi, Mergele Marija, drauge su Juozapu nešiojusi iščiose ir pagimdžiusi, saugojusi ir auginusi, ir pasauliui padovanojusi tavo pačios Kūrėją.

Liepos 3-oji – šv. apaštalo Tomo šventė.

Padaryk, Viešpatie, kad drauge su Tomu išpažintume Tavo Sūnų savo Dievą ir Viešpačiu ir paliudytume gyvenimu tai, ką skelbiame žodžiais.

Liepos 6-oji – Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) diena. Lietuvos tūkstantmečio minėjimas.

Viešpatie, leisk Lietuvos tautai, užtariamai šventojo vyskupo ir kankinio Brunono, gyventi ramybėje ir visuotinėje gerovėje.

Liepos 11-oji – šv. Benedikto, abato, Europos globėjo, šventė (V a.).

Dieve, išrinkęs abatą Benediktą ir davęs jį mokytoju tų, kurie paskiria savo gyvenimą Tavo tarnybai, leisk ir mums nieko nepriešinti Kristaus meilei ir su laisva, degančia širdimi skubėti Tavo įsakymų keliu.

Liepos 15-ąją – šv. Bonaventūros, vyskupo ir Bažnyčios mokytojo, minėjimas (XIII a.).

Visagali Dieve, pažvelk į savo tikinčiuosius, mininčius šventojo vyskupo Bonaventūros gimimą dangui, ir padaryk, kad būtume apšviesti jo išminties ir padrasinti jo serafiškosios ugnies.

Liepos 22-ąją – šv. Marijos Magdalietės minėjimas.

Marijos iš Magdalos užtarimu, o Tėve, ir mūsų širdys tegul liepsnoja meile Kristui Mokytojui ir Viešpačiui.

Liepos 23-ąją minime Europos globėją vienuolę šv. Brigitą (XIV a.).

Viešpatie, Kryžiaus išmintis pasaulio kvailybėje ir mus tegul nuves į Velykų pokylį.

Liepos 25-ąją – šv. apaštalo Jokūbo minėjimas. Tai

Zebediejaus sūnus, Jono brolis, vienas iš trijų išrinktųjų pamatyti Atsimainymo įvykį ir pirmasis iš apaštalų, patyręs kankinio mirtį.

Dieve, norėjęs, kad šventasis Jokūbas pirmasis iš apaštalų paaukotų savo gyvenimą Evangelijai, duok, kad jo garbingas liudijimas padrasintų Tavo Bažnyčios tikėjimą, o Tu pats jį saugok.

Liepos 29-ąją minime šv. Mortą.

Tarp daugybės svarbių dalykų, Viešpatie, leisk mums atskirti svarbiausius.

Liepos 31-oji – šv. kunigo Ignaco Lojolos minėjimas (XV–XVI a.).

Dieve, padėk mums šventojo Ignaco

pavyzdžiu ir užtarimu kovoti gerą Evangelijos kovą, kad gautume danguje šventųjų vainiką.

Rugpjūčio 1-ąją – šv. Alfonso Marijos de Liguorio, vyskupo ir Bažnyčios mokytojo, minėjimas (XVIII a.).

Dieve, padėk mums sekti apaštališku šventojo vyskupo Alfonso Marijos veiklu mu tarnaujant broliams ir seserims, kad galėtume drauge su juo gauti ištikimiems tarnams skirtą atlygį.

Rugpjūčio 4-ąją – šv. kunigo Jono Marijos Vianėjaus minėjimas (XVIII a.). Šiomet sukanka 150 metų nuo jo mirties. Ta proga Benediktas XVI paskelbė Kunigų metus.

Dieve, norėjęs Bažnyčiai padovoti savosios meilės pavyzdį, leisk šventojo kunigo Jono Marijos bendrystėje vaisin-gai išgyventi Kunigų metus.

Kasdieniam Šventojo Rašto skaitymui

2009 m. liepa

1 T Pr 21, 5–8–20; Ps 34; Mt 8, 28–34
2 K Zch 2, 14–17 (arba Gal 4, 4–7);
Lk 1, 46–55; Mt 2, 13–15. 19–23
3 P Ef 2, 19–22; Ps 117; Jn 20, 24–29
4 Š Pr 27, 1–5. 15–29; Ps 135; Mt 9, 14–17
5 S Ez 2, 2–5; Ps 123; 2 Kor 12, 7–10;
Mk 6, 1–6 (II sav.)
6 P Pr 28, 10–22a; Ps 91; Mt 9, 18–26
7 A Pr 32, 23–33; Ps 17; Mt 9, 32–38
8 T Pr 41, 55–57; 42, 5–7a. 17–24a;
Ps 33; Mt 10, 1–7
9 K Pr 44, 18–21. 23b–29; 45, 1–5; Ps 105;
Mt 10, 7–15
10 P Pr 46, 1–7. 28–30; Ps 37; Mt 10, 16–23
11 Š Pr 41, 55–57; 42, 5–7a. 17–24a; Ps 33;
Mt 10, 1–7
12 S Am 7, 12–15; Ps 85; Ef 1, 3–14;
Mk 6, 7–13 (III sav.)

13 P Iš 1, 8–14. 22; Ps 124; Mt 10, 34–41, 1
14 A Iš 2, 1–15a; Ps 69; Mt 11, 20–24
15 T Iš 3, 1–6. 9–12; Ps 103; Mt 11, 25–27
16 K Iš 3, 13–20; Ps 105; Mt 11, 28–30
17 P Iš 11, 10–12, 14; Ps 116; Mt 12, 1–8
18 Š Iš 12, 37–42; Ps 136; Mt 12, 14–21
19 S Jer 23, 1–6; Ps 23; Ef 2, 13–18;
Mk 6, 30–34 (IV sav.)
20 P Iš 14, 5–18; Iš 15, 1–6; Mt 12, 38–42
21 A Iš 14, 21–15, 1; giesmė: Iš 15, 8–10. 12. 17;
Mt 12, 46–50
22 T Gg 3, 1–4a (arba 2 Kor 5, 14–17); Ps 63;
Jn 20, 1. 11–18
23 K Gal 2, 19–20; Ps 15; Jn 15, 1–8
24 P Iš 20, 1–17; Ps 19; Mt 13, 18–23
25 Š 2 Kor 4, 7–15; Ps 126; Mt 20, 20–28
26 S 2 Kar 4, 42–44; Ps 145; Ef 4, 1–6;
Jn 6, 1–15 (I sav.)

27 P Iš 32, 15–24. 30–34; Ps 106; Mt 13, 31–35
28 A Iš 33, 7–11; 34, 5b–9. 28; Ps 103;
Mt 13, 36–43
29 T 1 Jn 4, 7–16; Ps 113; Jn 11, 17–27
(arba Lk 10, 38–42)
30 K Iš 40, 16–21. 34–36; Ps 84; Mt 13, 47–53
31 P Kun 23, 1. 4–11. 15–16. 27. 34b–37;
Ps 81; Mt 13, 54–58

Liepą popiežius kviečia melstis šiomis intencijomis:

Bažnyčios – kad krikščionys Vidurio Rytuose galėtų laisvai gyventi savo tikėjimu ir taptų susitaikinimo bei taikos įrankiu;

misijų – kad Bažnyčia dėl visų pasaulio šalių krikščionių liudijimo būtų sutaukintos žmonijos kaip vienos Dievo šeimos branduolys ir sėkla.

Rugpjūčio 6-oji – Viešpaties Atsimainymo šventė. „Šitas yra mano išrinktasis Sūnus, jo klausykite“, – skambėjo balsas iš debesies tada ant kalno. Nukryžiuotasis yra vienintelis mūsų Mokytojas.

Dieve, padėk mums visada klausyti Tavo mylimojo Sūnaus balso ir tapti jo garbės dalininkais.

Rugpjūčio 8-ąją minime šv. kunigą Domininką (XII–XIII a.).

Vadovauk ir gink, Viešpatie, savo tautą šventojo Domininko nuopelnais ir mokymu.

Rugpjūčio 9-oji – šv. Kryžiaus Teresės Benediktos (Edithos Stein), vienuolės, Europos globėjos, šventė (XX a.).

Mūsų tėvų Dieve, duok mums Kryžiaus išminties, kuria slėpiningai apdo-

vanojai šventąją Kryžiaus Teresę Benediktą mirties valandą, ir padaryk, kad jos užtarimu nuolat ieškotume Tavo, Aukščiausiosios Tiesos.

Rugpjūčio 10-oji – šv. diakono kankinio Lauryno šventė (III a.).

Dieve, pasidalijęs su šventuoju diakonu Laurynu savo meilės liepsna, leisk Tavo tautai sekti jo mokymu ir meile broliams bei seserims.

Rugpjūčio 11-ąją – šv. mergelės Klaros minėjimas (XIII a.).

Gailestingasis Dieve, įkvėpęs šventajai Klarai liepsningą meilę evangeliniam

neturtui, jos užtariamiesiems leisk ir mums sekti Kristų – neturtingą ir nusizėminusį – ir gėrėtis Tavimi tobulame džiaugsme Tavo karalystėje.

Rugpjūčio 14-ąją minime šv. Maksimilijoną Mariją Kolbę, kunigą ir kankinį (XX a.).

Dieve, davęs Bažnyčiai ir pasauliui

šventąjį kunigą ir kankinį Maksimilijoną Mariją Kolbę, visiškai pasišventusį apaštališkai misijai ir herojiškai tarnystei artimui, jo užtarimu leisk mums Tavo vardo garbei įsipareigoti beribiam žmogiškumui.

Rugpjūčio 17-ąją – šv. kunigo Hiacinto minėjimas (XIII a.).

Dieve, šventojo Hiacinto iniciatyva atvedęs Domininko brolius į Lietuvą, leisk, kad Evangelijos žinia būtų mūsų stiprybė.

Rugpjūčio 20-ąją minime šv. Bernardą, abatą ir Bažnyčios mokytoją (XII a.).

Dieve, kaip liepsnojančią ir spindintį žibintą dovanojęs Bažnyčiai šventąjį abatą Bernardą, padaryk, kad jo užtariamieji keliautume per gyvenimą kaip šviesos vaikai.

Rugpjūčio 21-ąją – šv. popiežiaus Pijaus X minėjimas (XIX–XX a.).

Dieve, katalikų tikėjimui ginti ir visą suvienyti Kristuje davęs šventąjį popiežių Pijų, padaryk, kad jo mokymo ir pavyzdžio šviesoje pasiektume amžinojo gyvenimo atlygį.

Rugpjūčio 22-ąją – Dievo Motinos – Karalienės minėjimas. Jį įvedė popiežius Pijus XII 1955 m.

Dieve, mums Motina ir Karaliene davęs Mergelę Mariją, jos užtarimu duok mums pažadėtąjį atlygį savo vaikams dangaus karalystėje.

Rugpjūčio 23-ioji – Juodojo kaspieno ir Baltijos kelio diena (dabar – Nazizmo ir stalinizmo aukų diena).

Dieve, Tu leidai mūsų tautai pakelti

Kasdieniam Šventojo Rašto skaitymui

2009 m. rugpjūtis

1 Š Kun 25, 1. 8–17; Ps 67; Mt 14, 1–12
 2 S Iš 16, 2–4. 12–15; Ps 78;
 Ef 4, 17. 20–24; Jn 6, 24–35 (II sav.)
 3 P Sk 11, 4b–15; Ps 81; Mt 14, 13–21
 4 A Sk 12, 1–13; Ps 51; Mt 14, 22–36
 5 T Sk 13, 1–2. 25–14, 1. 26–30. 34–35;
 Ps 106; Mt 15, 21–28
 6 K Dan 7, 9–10. 13–14; Ps 97; 2 Pt 1, 16–19;
 Mk 9, 2–10
 7 P Įst 4, 32–40; Ps 77; Mt 16, 24–28
 8 Š Įst 6, 4–13; Ps 18; Mt 17, 14–20
 9 S 1 Kar 19, 4–8; Ps 34; Ef 4, 30–5, 2;
 Jn 6, 41–51 (III sav.)
 10 P 2 Kor 9, 6–10; Ps 112; Jn 12, 24–26
 11 A Įst 31, 1–8; giesmė: Įst 32, 3–4. 7–9. 12;
 Mt 18, 1–5. 10. 12–14
 12 T Įst 34, 1–12; Ps 66; Mt 18, 15–20
 13 K Joz 3, 7–10a. 11. 13–17; Ps 114;
 Mt 18, 21–19, 1

14 P Joz 24, 1–13; Ps 136; Mt 19, 3–12
 15 Š Vigilija: 1 Kr 15, 3–4. 15–16; 16, 1–2;
 Ps 132; 1 Kor 15, 54–57; Lk 11, 27–28;
 diena: Apr 11, 19a; 12, 1–6a. 10ab; Ps 45;
 1 Kor 15, 20–27; Lk 1, 39–56
 16 S Pat 9, 1–6; Ps 34; Ef 5, 15–20;
 Jn 6, 51–58 (IV sav.)
 17 P Ts 2, 11–19; Ps 106; Mt 19, 16–22
 18 A Ts 6, 11–24a; Ps 85; Mt 19, 23–30
 19 T Ts 9, 6–15; Ps 21; Mt 20, 1–16
 20 K Ts 11, 29–39a; Ps 40; Mt 22, 1–14
 21 P Rut 1, 1. 3–6. 14–16. 22; Ps 146;
 Mt 22, 34–40
 22 Š Rut 2, 1–3. 8–11; 4, 13–17; Ps 128;
 Mt 23, 1–12
 23 S Joz 24, 1–2a. 15–17. 18b; Ps 34;
 Ef 5, 21–32; Jn 6, 60–69 (I sav.)
 24 P Apr 21, 9b–14; Ps 145; Jn 1, 45–51
 25 A 1 Tes 2, 1–8; Ps 139; Mt 23, 23–26

26 T 1 Tes 2, 9–13; Ps 139; Mt 23, 27–32
 27 K 1 Tes 3, 7–13; Ps 90; Mt 24, 42–51
 28 P 1 Tes 4, 1–8; Ps 97; Mt 25, 1–13
 29 Š Jer 1, 17–19; Ps 71; Mk 6, 17–29
 30 S Įst 4, 1–2. 6–8; Ps 15; Jok 1, 17–18.
 21b–22. 27; Mk 7, 1–8. 14–15. 21–23
 (II sav.)
 31 P 1 Tes 4, 13–17; Ps 96; Lk 4, 16–30

Rugpjūtį popiežius kviečia melstis šiomis intencijomis:

Bažnyčios – kad viešojo nuomonė atkreiptų dėmesį į milijonus išstumtų bei pabėgėlių ir rastų tinkamą sprendimą, palengvinantį dažnai tragiškas jų gyvenimo sąlygas;

misijų – kad daugelyje šalių dėl Kristaus vardo išpažinimo persekiojamiems ir diskriminacijai kenčiantiems krikščionims būtų laiduotos žmogaus teisės, lygybė ir laisvė gyventi savo tikėjimu.

daug aukų, bet pažadinai joje ir kankinių dvasią. Jų užtarimu suteik mums ir visai Lietuvos tautai gausios palaimos.

Rugpjūčio 24-oji – šv. apaštalo Balt-ramiejaus šventė. Baltramiejus iš Kanos, vienas pirmųjų Jėzaus mokinių, atrodo, bus tas Natanaelis, apie kurį Viešpats pasakė: „štai tikras izraelitas, kuriame nėra klastos.“

Sustiprink mus tikėjime, Tėve, kad Kristui atsiduotume su nuoširdžiu šventojo apaštalo Baltramiejaus entuziazmu.

Rugpjūčio 26-ąją – šv. Kazimiero, Lietuvos jaunimo globėjo, minėjimas, įvestas popiežiaus Pijaus XII 1948 m.

„Su ypatinga meile pažvelk, o Dieve, į Lietuvos jaunimą. Jaunimas savo širdyje neša didžiąją viltį. Padaryk juos tvirtus ir dorus, kad galėtų su pasitikėjimu kurti ateitį. Padaryk, kad galėtų laisvai priimti savo tėvų tikėjimo dovaną, padaryk, kad ją priimtų su dėkingumu, padaryk, kad ją ugdytų su meile“ (Dievo tarnas Jonas Paulius II).

Rugpjūčio 27-ąją minime šv. Moniką, Augustino motiną (IV a.).

Dieve, nuliūdusiųjų guodėjau, nušluostęs nuoširdžias šventosios Monikos ašaras jos sūnaus Augustino atsivertimu, jų abiejų maldos galia dovanok mums gyvą gailęstį dėl savo nuodėmių, kad patirtume Tavo atleidimo saldybę.

Rugpjūčio 28-oji – šv. Augustino, vyskupo ir Bažnyčios mokytojo, minėjimas (IV a.).

Nuolat gaivink savo Bažnyčią, Viešpatie, Dvasia, kurią dovanojai savo vyskupui Augustinui, kad ir mes, ištroškę tikrosios išminties, nepailstume ieškodami Tavęs, amžinosios meilės šaltinio.

Rugpjūčio 29-ąją minime šv. Jono Krikštytojo nukankinimą. Kristaus pirmtako nukankinimas minimas ir Rytų, ir Vakarų Bažnyčiose nuo VII a. Apie Jono Krikštytojo nukirsdinimą pasakoja Evangelija pagal Morkų.

Dieve, davęs savo Sūnui šventąjį Joną Krikštytoją pirmtaku ir gimimu, ir mirtimi, leisk ir mums geranoriškai išsipareigoti Tavo Evangelijos liudijimui taip,

kaip jis paaukojo savo gyvenimą tiesai ir teisingumui.

Piligrimystės

Piligrimystė – tai kelionė į susitikimą su Dievu, su Bažnyčia – Dievo tauta, su Šventove, su Dievo Motina ir šventaisiais. Šiuose susitikimuose galima laimėti visuotinius atlaidus, kurių sąlygos – pilnutinai dalyvauti Eucharistijoje (priimant Komuniją), sukalbėti Tėve mūsų bei Tikiu į Dievą ir pasimelsti popiežiaus intencija.

Liepos 1–12 d. Žemaičių Kalvarijos šventovėje – Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo atlaidai.

Liepos 9-ąją – Kauno arkivyskupijos arkikatedros, Telšių ir Panevėžio vyskupijų katedrų, o **liepos 12-ąją** – Vilkaviškio vyskupijos katedros dedikavimo metinės. Vyskupas yra Dievo tautos tikėjimo ir vienybės mokytojas, prižiūrėtojas ir saugotojas. Katedra – tai bažnyčia, kurioje yra vyskupo katedra (nelabai tinkamai vadinama sostu) – mokyimo ir vadovavimo vyskupijai vieta.

Liepos 11–19 d. Marijampolės Šv. arkangelo Mykolo bazilikoje – palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio beatifikacijos ir Marijonų vienuolijos atnaujinimo 100-ųjų metų minėjimai.

Algirdo Kazlos nuotraukos

Liepos 26-ąją – Kryžių kalno atlaidai.

Rugpjūčio 2-oji – visuotinių Porciunkulės atlaidų diena. Kadaiše išgirdęs kvietimą „Atstatyk mano Bažnyčią“, šv. Pranciškus Asyžietis atnaujino mažutę visiškai apleistą bažnytelę, bet galiausiai suprato, kad jos atnaujinimas yra tik maža visos Bažnyčios atnaujinimo dalelė (*porciunkula*). Kiekviena parapijos bažnyčia lauks savo tikinčiųjų. Čia atėję ir susitelkę maldai turėsime prisiminti, kad kiekvienas esame svarbi didelės tautos – Bažnyčios – dalis (*porciunkula*) ir kiekvienas esame kviečiamas prisidėti atnaujinant Bažnyčią.

Rugpjūčio 15 d. švęsime Dievo Gimdytojos Ėmimo į dangų iškilmes. Pivašiūnų, Krekenavos, Pažaislio šventovės lauks piligrimų iš visos Lietuvos.

„Prisimink, Viešpatie, savo Bažnyčią, gink ją nuo visokio pikto, ištuolink ją savo meile ir surink ją nuo keturių vėjų, pašvęsk ją savo karalystėje, kurią esi parengęs, nes Tavo yra galybė ir šlovė per amžius! Teateina malonė ir tepraeina šis pasaulis! Osana Dovydo Dievui! Kas šventas, teateinie, o kas toks nėra, tegul atsiverčia. Ateik, mūsų Viešpatie! Amen“ (Didachė).

Kai manęs paklausia, kaip tinkamiausia priimti Komuniją – klūpint ar stovint, atsakau: einant. Tos Komunijos procesijos mūsų bažnyčiose simboliuoja gyvenimo kelionę. Sekmadieniais esame kviečiami susirinkti į draugę. Stabtelėti ir atsigaiivinti. Mes dar nepasiekę savojo tikslo, mes tik pakeliui.

Kun. Artūras KAZLAUSKAS

Bažnyčios pulsas

Popiežius ir Visuotinė Bažnyčia

Birželį baigėsi apaštalui šv. Pauliui skirti jubiliejiniai metai ir prasidėjo Kunigų metai. Popiežius Benediktas XVI pakvietė visą Bažnyčią ištisus metus ypač melstis už kunigus, už jų dvasinę atsinaujinimą, už šventą gyvenimą. Kunigų metais bus taip pat paminėtos šią vasarą, rugpjūčio 4 d., sukankančios garsiojo Arso klebono šv. Jono Marijos Vianėjaus mirties 150-osios metinės.

Kunigų metai nėra visiškai nauja iniciatyva. Jau prieš dešimtmetį popiežius

gali pelnyti sau patiems, o tikintys pasauliečiai – juos aukoti už kunigus.

Švęsti Kunigų metus raginami pirmiausia patys kunigai. Likus porai mėnesių iki metų atidarymo, Kunigų kongregacija akcentavo tris svarbiausias temas, į kurias turėtų telktis šių metų apmąstymai ir malda. Visų pirma tai kunigo asmeninė savivoka, savo kunigiškos tapatybės suvokimas ir išgyvenimas. Antra – broliška kunigų tarpusavio bendrystė. Trečia – supratimas, kad kiekvienas kunigas yra sakramentiškai sujungtas su

savo vyskupu, vietinės bendruomenės ganytoju.

Iškilmingas Kunigų metų atidarymas vyko birželio 19 d., kai liturginis kalendorius minėjo Švenčiausiąją Jėzaus Širdį. Benediktas XVI Šv. Petro bazilikoje vadovavo šventės mišparams, o išvakarėse buvo

taip nežeidžia Bažnyčios, kaip jos ganytojų nuodėmės“, – sakė popiežius pradėdamas Kunigų metus. Jų atidarymo mišparai baigėsi Šventojo Tėvo malda prie specialiai šia proga iš Prancūzijos atvežtų šv. Jono Vianėjaus relikvijų.

Tarsi Kunigų metų atidarymo tąsa buvo birželio 21 d. vykusios vienos dienos popiežiaus piligrimystė į pietinės Italijos Monte Rotondo miestelį, kuriame apaštalavo prieš keturis dešimtmečius miręs kapucinas šventasis tėvas Pijus. Panašiai kaip Arso klebonas, tėvas Pijus irgi garsėjo kaip nuodėmklausys ir pamokslininkas. Jo asmeniškai patarimai klausykloje ir homilijos irgi traukė piligrimų minias. Taip pat kaip į Arsą prie šv. Jono Vianėjaus relikvijų tūkstančiai žmonių kasmet keliauja ir į Monte Rotondo.

Ką tik prasidėjusių Kunigų metų kontekstui priklauso ir nelabai gera žinia apie Šv. Pijaus X brolijos sprendimą neteisėtai iššventinti kelis naujus kunigus. Kodėl šventimai neteisėti, jei visai neseniai popiežius panaikino ekskomuniką lefebristams vyskupsams? Į šį klausimą atsakė Vatikano spaudos salė, primindama, ką Benediktas XVI rašė kovą paskelbtame savo laiške viso pasaulio vyskupsams: „Kol brolija Bažnyčioje neturi jokios kanoninės pozicijos, tol jos kunigai negali eiti Bažnyčioje jokių teisėtų tarnysčių.“ Tame pačiame laiške popiežius palietė ir apsisprendusiųjų tapti kunigais lefebristų gretose problemą: „Manau, jog jie nebūtų apsisprendę tapti kunigais, jei greta to, kas klaidinga ar liguista, nebūtų buvę meilės Kristui ir troškimo skelbti jį ir kartu su juo gyvąjį Dievą.“ Tad iš tiesų įdomu, kaip suprasti pastarąjį sprendimą šventinti naujus kunigus nelaukiant, kol bus nustatytas Šv. Pijaus X brolijos kanoninis statusas. Kas tai? To paties teisuoliškumo demonstracija ar tik nekantrumas?

Jonas Paulius II paragino kasmet ypač melstis už kunigus Švenčiausiosios Jėzaus Širdies penktadienį. Prieš porą metų Šventojo Sosto Kunigų kongregacijos prefektas kardinolas Claudio Humes paragino tuo pačiu tikslu rengti eucharistines adoracijas ir pasiūlė vadinamąją dvasinę motinystę, t. y. pakvietė pamaldžias moteris simboliškai „įsisūnyti“ kurį nors sau artimą kunigą ir jį nuolatos lydėti malda. Dabar pradėtieji Kunigų metai irgi yra dalis tos pačios dvasinės mobilizacijos, kurios tikslas – melsti uolių ir šventų kunigų. Kaip ir kitų svarbių pastarojo meto bažnytinio gyvenimo įvykių progomis, popiežius ir Kunigų metais leido naudotis ypatinga Bažnyčios saugomo šventumo lobyno priemone – visuotiniais atlaisdais. Kunigai juos

paskelbtas šia proga parašytas jo laiškas viso pasaulio kunigams. Laiške daugiausia dėmesio skirta šv. Jonui Vianėjui. Ragindamas visus kunigus sekti šio šventojo konfratro pavyzdžiu, popiežius mini svarbiausius šventojo Arso klebono asmenybės ir charizmos bruožus: jo nepaprastą uolumą ir kantrybę klausykloje, radikalią neturtą, meilę ir švelnumą, karštą pamaldumą, o kartu ir aiškų sakramentinės kunigo misijos suvokimą. „Po Dievo kunigas yra viskas. Jis pats save supras tik danguje“, – sakydavo šventasis Arso klebonas. Ir kunigams skirtame laiške, ir ypač Kunigų metų atidarymo mišparų homilijoje Benediktas XVI priminė didžiulę kiekvieno kunigo atsakomybę už tai, ką jis skelbia, visų pirma – už savo asmeniniu gyvenimu teikiamą liudijimą. „Niekas

Lietuva

Prieš vasaros sezoną, gegužės 26–28 d., Vilniuje vyko LVK plenarinis posėdis. Be kitų reikalų, vyskupai svarstė ir Lietuvos policijos kapeliono kun. Aušvydo Belicko pasiūlymą paskelbti mūsų šalyje Keliaujančiųjų ir vairuotojų dieną ir taip atkreipti dėmesį į vairuotojų ir keleivių elgesį, paskatinti keliaujančiųjų maldą, šventinti automobilius. Nuspręsta tokią dieną Lietuvoje minėti paskutinį rugsėjo sekmadienį. Norisi viltis, kad šis minėjimas veiksmingai prisidės prie to, kad mūsų keliai simbolizuotų žmonių ryšius, o ne karus.

Birželio 1-ąją – Vaikų gynimo dieną prisimenama, kad vaikai, kaip ir suaugusieji, turi teises, į kurias privalu atsižvelgti. Prieš kelerius metus aktyvios Šiaulių moterys ryžosi atkreipti visuomenės dėmesį, kad negimę kūdikiai turi pagrindinę teisę – teisę gyventi. Nuo tada kasmet birželio pirmąją organizuojami piligriminiai žygiai nuo Šiaulių katedros į Kryžių kalną. Šiųmetėje akcijoje dalyvavo mokyklos, katalikų moterų organizacijos, o žygeivius vedė Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis. Smagu, kad atsiranda tradicijų kitaip minėti reikšmingas datas atkreipiant visuomenės dėmesį į opius klausimus.

Linos Jonynaitės nuotrauka

Birželio 5–7 d. krikščioniškojo jaunimo festivalis „Dievas yra meilė! Ar Meilė yra mylima?“ Pažaislyje sutraukė gražų būrį jaunuolių ne tik švęsti, bet ir gilintis į Bažnyčios slėpinį. Akivaizdu, kad tokie renginiai padeda jaunam

žmogui sutvirtinti savo krikščioniškąją tapatybę.

Birželio 12 d. Seime vyko tarptautinė konferencija „Šeimų judėjimai Europoje ir Lietuvoje: tikslai, siekiai ir bendradarbiavimas“. Jos rengimo partneriai buvo Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetas, Europos katalikiškųjų šeimų asociacijų federacija (FAFCE), Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija, Lietuvos šeimos centras; ją parėmė Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Tai liudija mūsų valdžios institucijų atvirumą bendradarbiavimui su katalikiškomis organizacijomis ir krikščionišką požiūrį į šeimą.

Būtent tokį požiūrį jau daug metų padeda brandinti tradicine tapusi šeimų stovykla Pakutuvėnuose (Plungės r.). Birželio 21–28 d. vykusią stovyklą „Atleidimas – naujų santykių pradžia“ vedė viešnia iš Prancūzijos, santykių konsultantė Marie Maquaire ir sutuoktiniai Hilde bei Herbertas Fellhoferiai iš *Schoenstatt* judėjimo (Austrija). Kaip įprasta, šalia asmeninės ir bendruomeninės maldos, paskaitų, individualių konsultacijų, darbo grupėmis ir poromis, po dienos užsiėmimų vykdavo ir originalių meninių projektų pristatymai.

Birželio 19 d. Pažaislyje surengta mokslinė konferencija „Šv. Brunono Kverfurtiečio istorija ir atmintis Lietuvoje“. Tokios konferencijos liudija, kad Bažnyčia aktyviai įsitraukė į jubiliejinių renginių programą. Tad ne veltui birželio 16 d. mišrios komisijos, kurioje ap-

tariamais valstybės (atstovaujant Vyriausybės kancleriui ar premjerui) ir Katalikų Bažnyčios bendradarbiavimo klausimai, posėdyje nutarta kreiptis į Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkciją prie LR Prezidento kanceliari-

jos su prašymu įtraukti informaciją apie vyskupijose organizuojamus renginius, skirtus tūkstantmečio jubiliejui, į interneto tinklalapį *lietuva1000.lt*, taip pat į atitinkamas savivaldybes prašant jas bendradarbiauti su Katalikų Bažnyčios Lietuvoje vyskupijomis organizuojant jubiliejinius renginius. Kaip sakoma, geriau vėliau, negu niekada.

Šiame posėdyje taip pat nutarta kreiptis į sveikatos apsaugos ministeriją dėl kapeliono pareigybės sveikatos priežiūros įstaigose įsteigimo ir dėl būsimųjų gydytojų akušerių-ginekologų teisės atsakyti atlikti kai kurias procedūras per mokymo praktiką, jei tai prieštarautų jų sąžinei, tikėjimui arba įsitikinimams. Gal tai pagaliau taps valstybės ir Bažnyčios konstruktyvaus bendradarbiavimo pavyzdžiu.

Ištroškusieji dvasinės atgaivos turėjo progą dalyvauti charizmatiškų asmenybių vedamose pamaldose. Birželio 11–18 d. Vilniuje ir Panevėžyje vyko tikėjimo atnaujinimo rekolekcijos su tėvu Zachariju Thudippara, o birželio 14 d. Vilniaus arkikatedroje antrą kartą viešintys Lietuvoje sesuo Briegė McKenna ir kun. Kevinas Scalonas vadovavo šv. Mišioms ir adoracijai meldžiant išgydymo. Malonu, kad šie didūs misionieriai iš Airijos neaplenkia ir mūsų šalies.

Birželio 27 – liepos 2 d. Lietuvos ir Latvijos jėzuitų provincija 18–35 metų jaunuolius pakvietė dalyvauti ignaciškame socialiniame eksperimente jaunimui „Magis 2009“, kurio tikslas – gyventi bendruomenėje, dalytis patirtimi, augti tikėjimu. Kaune vykusio eksperimento dalyviai savo energija, idėjomis ir viltimi dalijosi su dienos centro vaikais, vienišais seneliais, neįgaliaisiais ir našlaičiais. Šitaip ugdoma socialinė atsakomybė ilgainiui tikrai duos gražių vaisių.

Jonas MALINAUSKAS,
Jonas ŽEMAITAITIS

In memoriam

Ada Urbonaitė (sesuo Benvenuta FDCJ)
1921 09 03–2009 05 26

– Sesele Ada, sesele Ada, kur taip skubate, sesele Ada?.. – maža smulki figūrėlė stabteli, pasitaiso žilstelėjusius, išdrikusius iš po skarelės plaukus. Ji skubanti užsakyti Mišių, labai skubanti – paaiškina.

- Bet už ką gi tos Mišios, sesele Ada?
- Už Aleinikovą, – seka atsakymas.
- Kokį čia dar Aleinikovą? – klausiu nustebęs.
- Gi už tą patį...

Tardytoją – topteli man.

Taip, tai už tą patį tardytoją bėga skuba seselė Ada – taip mes ją vadiname – užsakyti Mišių, už tą, kuris ją negailestingai tardė, niekino paskutiniaisiais žodžiais... Iš po skarelės – smulkus, visai ne senyvas veidas ir akys – vaikiškos, kaip ir tada, kai ją, trylikametę Pašušvio kaimo mergaitę, ištiko pašaukimas, o akys liko tos pačios, išplėtos iš nuostabos – tiek iš pasaulio džiaugsmo, tiek iš pasaulio skausmo, tos pačios, vaikiškai žydros...

Nuo šešiolikos metų – vienuolyne, tarp Dieviškosios Jėzaus Širdies seserų pranciškonų, Padvariuose. Tačiau neduota Viešpaties žadėtosios ramybės – į vienuolyno sietuvą įsiveržia karas. Neduota dirbti mylimą darbą, kuriam ruošiasi – su vaikais, pranciškoniškame Montessori vaikų darželyje. Tenka keisti užsiėmimą, dirbti bibliotekose. Bet jauna idealistė suranda savo nišą – įsitraukia į pagrindžio veiklą. Pradedama nuo paprasčiausių, bet labai reikalingų darbų – religinio, teologinio turinio knygelių spausdinimo, redagavimo ir platinimo. Dauguma šių knygelių – o jų būta daugiau kaip 500 – verstos vienuolyno steigėjos sesers Onos Galdikaitės (Vynmedžio Šakelės), kurios kūrybiniu palikimu seselė Ada rūpinosi iki pat paskutinių akimirkų. 1977 m. ji ryžtasi didžiajam savo gyvenimo darbui – pradedama leisti „Rūpintojėlį“. Įtraukia į šį darbą ir būrelį senų inteligentų ir dvasininkų (Kazimierą Šapalą, Antaną Patacką, kun. Juozą Šalčių), ir jaunimą – gyd. Donatą Stakišaitį, Aleksandrą Žarskų ir kitus.

...Mažas kambarėlis Žaliakalnyje; ant stalo, ant pagalvėlės – rašomoji mašinėlė, kuri kala ir kala nenuilsdama dieną ir naktį kaip mažas kulkosvaidis. Jauku ir šilta, nors pavojus – čia pat, už lango. Visada giedra šypsena pasitinkant lankytoją, ir visada apie sielos rūpesčius, apie tarnystę, ir visada saulėtai, tarsi nebūtų aplink juodulių, ir niekada blogai apie žmogų, netgi paskutinį, visad ieškant jam pateisinimo – o gal jis negalėjęs kitaip...

Miegok ramiai, sesele Ada, amžinuose Viešpaties soduose, savojo vynmedžio pavėsyje, o mes dar ilgai, labai ilgai, rašysime tavo puoselėto vynuogyno vaisius...

Algirdas PATACKAS

Šeimos politika: siekiai ir iššūkiai

Dr. Andrius NAVICKAS

Pernai birželio 3 d. Seimas patvirtino daugybę ginčų sukėlusią Valstybinę šeimos politikos koncepciją (VŠPK). Deja, dažniausiai koncepcija kritikuota jos net neperskaičius. Kitaip sunku paaiškinti priekaištus, esą VŠPK kūrėjai numojo ranka į suirusiose šeimose augančius vaikus, nepaiso vienišų motinų problemų.

Aprimus aistroms, prasminga dar syk įdėmiai perskaityti VŠPK. Jos patvirtinimas – geriausias praėjusios kadencijos Seimo darbas, bet tai dar nėra garantuota šeimos gynėjų pergalė, kurią pasiekus būtų galima atsipūsti. Priešingai, VŠPK kelia ambicingus ir sudėtingus uždavinius bei numato darbus, kuriuos būtina nuveikti. Nepakanka vien konstatuoti, kad šeimą kankina negalavimai, ir pasvajoti, kiek visuomenės piktžaidžių išnyktų, jei šeimos būtų darnios, – privalu imtis konkrečių gydymo priemonių.

Per metus įsitikinome, jog teisūs buvo tie, kurie tvirtino, kad Lietuvoje gimstamumas mažėja ir dėl ekonominių sunkumų, užgriūvančių vaiko susilaukusią šeimą. Pailginus tėvystės atostogas ir padidinus valstybės paramą atsiradus kūdikiui, mūsų šalyje gimsta daugiau vaikų. Bet, regis, ir toliau į paramą šeimai žvelgiama ne kaip į išmintingą investiciją, bet kaip į socialinę prabangą. Tik taip aiškinamos politikų kalbos, jog būtina trumpinti tėvystės atostogas ar mažinti valstybės paramos dydį, o sprendimai lėšų taupymo sumetimais vasarą kai kuriuose miestuose ir rajonuose uždaryti visas ikimokyklinio ugdymo įstaigas vertintini kaip akibrokštas. Juolab kad vienas iš svar-

bių VŠPK teiginių – nuogąstavimas, jog Lietuvoje trūksta tokių įstaigų.

Jei vis dėlto sutariame, kad šeima yra visuomenės pamatas, turime jį puoselėti net ūkio sunkmečiu, nes namas be pamatų tuoj sugriūva. Deja, politikai dažnai pasiduoda marksistiniam užkratui ir tvirtina, jog svarbiausia – verslas ir gamyba, o socialiniai, kultūriniai, moraliniai reikalai tėra antraeiliai. Juk jau įsitikinome, kad šeimos negalavimai tampa dideliu ekonominiu valstybės rūpesčiu, o jos stiprinimas – veiksmingiausias būdas išvengti socialinių problemų.

Per metus pernelyg mažai padaryta ribojant prieš šeimą nukreiptą propagandą viešojoje erdvėje. Idėja žinomus sutuoktinius tituluoti šeimos ambasadoriais išties sveikintina. Tačiau darnios šeimos vertybės per silpnai diegiamos švietimo sistemoje ir žiniasklaidoje. Rūpintis šeima turi ne vien Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Ir VŠPK teigia, jog šeimoms reikia ne vien finansinės, bet ir psichologinės pagalbos. Jei visiems šeimos nariams būtų labiau prieinama socialinė

ir psichologinė konsultacija, skyrybų ir smurto būtų daug mažiau. Užtat reikėtų, kad į VŠPK įgyvendinimą įsitrauktų bent jau Švietimo ir mokslo, Sveikatos apsaugos ir Kultūros ministerijos.

Vienas iš veiksmingiausių būdų, kaip skatinti teigiamus pokyčius viešojoje erdvėje, – sukurti fondą, kuris remtų šeimą palaikančius žiniasklaidos projektus. Manau, kad net sunkmečio sąlygomis prasminga atrasti tam lėšų: geriau veiksmingai investuoti į šeimos stiprinimą ir sutaupyti gerokai daugiau lėšų, nei vėliau jas reikėtų išleisti „gaisrams“ gesinti. Šiandien trumparegiška vien svarstyti, kaip mechanškai mažinti valstybės išlaidas – daug svarbiau tinkamai skirstyti lėšas atsižvelgiant į prioritetų hierarchiją. Taip pat esu įsitikinęs, jog priimant kiekvieną įstatymą Seime būtina atsižvelgti į tai, kokius padarinius šio įstatymo įgyvendinimas turėtų šeimos institutui.

Pagirtina, kad mezgasi bendradarbiavimas tarp Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei nevyriausybinių organizacijų, religinių bendruomenių. Gaila, jog kitur trūksta tikro dialogo tarp valdžios ir visuomenės. Kita vertus, naujasis Seimas tik įsibėgėja, ir tai, kiek jėgų ir laiko parlamentarai skirs VŠPK įgyvendinimui, labai priklausys ir nuo visuomenės reiklumo.

Kol kas neaišku, ko šeimos politikos srityje galime tikėtis iš išrinktosios prezidentės Dalios Grybauskaitės. Tačiau ir čia daug lems, kaip argumentuotai ir nuosekliai sugebėsime ginti savo įsitikinimus. Svarbiausia – neužmigt ant laurų: esą VŠPK patvirtinta ir valdantieji krikščionys demokratai puikiai suprantą šeimos svarbą. Liberaliosios politikos požiūriu investicija į šeimą laikoma neleistinu lėšų švaistymu; socialdemokratinė perspektyva labiau pabrėžia pašalpų dalijimą nei šeimos stiprinimą. Šiais abiem požiūriais remiamasi labai stipriai, o lietuviškos krikščioniškos demokratijos stuburas tebėra gležnas. Ar jis sustiprės, labai priklausys ir nuo mūsų visų kasdienės talkos. Darbų labai daug, svarbu, jog nepritrūktų darbuotojų darbininkų. ■

Silvijos Knezekytės nuotrauka

Ar šeima stiprėja prie naujos valdžios?

Šeimos politikos aktualijos

Šį pavasarį „Artuma“, bendradarbiaudama su Nacionaline šeimų ir tėvų asociacija, savo skaitytojams pasiūlė naują skyrelį, kur apžvelgiamos šeimos politikos aktualijos. Tai ne atsitiktinumas, nes pastaraisiais metais pirmą kartą nepriklausomos Lietuvos istorijoje ištis pradėta vykdyti kažką panašaus į šeimos gerovės siekiančią nuoseklią valdžios politiką. Tad šiame straipsnyje norime apžvelgti dabartinės Vyriausybės pirmojo pusmečio veiksmus, įgyvendinant savo planus bei programinius įsipareigojimus šeimai. Juolab kad šiandien dažnai girdime įvairių pasvarstymų, ar teisinga linkme mūsų išrinktoji valdžia kreipia paramą šeimai ir vaikui, ar įsiklauso į žmonių poreikius. Kaskart išgirstame pranešimų apie atviro dialogo su visuomene siekį, apie Nacionalinį susitarimą šeimos klausimu, apie šeimos ambasadorių paskelbimą – visa tai nuteikia viltingai, tačiau žinios apie iškilusį pavojų netekti antrųjų motinystės atostogų metų ištis gąsdina.

Pirmiausia prisiminkim, kad lygiai prieš metus, 2008 m. birželio 3 d., po ilgų, varginančių diskusijų, akcijų ir veiksmingo parašų rinkimo (su didžiule Jūsų, mieli skaitytojai, pagalba) Seime pagaliau patvirtinta *Valstybinė šeimos politikos koncepcija* (VŠPK). Vėliau oponentų ji buvo apskūsta Konstituciniam Teismui ir laukia savo nagrinėjimo eilės. Rudenį įvyko Seimo rinkimai, ir dėl rinkėjų valios bei politinės matematikos susiformavusiai valdančiajai koalicijai pavyko susitarti dėl tokios Vyriausybės programos, kurioje drąsiai ir atvirai numatyta plati parama šeimai. Tam skirtame netgi atskirame skyriuje, be kita ko, teigiama: „Šeimos politikos srityje kursime prielaidas Valstybinei šeimos politikos koncepcijai įgyvendinti ir dėsime ryžtingas pastangas, siekdami įveikti Lietuvoje įsigalėjusią šeimos, kaip pamatinės visuomenės ląstelės, eroziją.“

Kas gi iš tiesų nuveikta įgyvendinant VŠPK? Pirmieji darbai, kurių ėmėsi valdantieji, – biurokratinių struktūrų pertvarka, suteikiant įgaliojimus ir sukuriant naujus už šeimos politiką atsakingus padalinius. Tai Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto funkcijų praplėtimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje (SADM) įsteigti Šeimos gerovės ir Bendruomenių reikalų skyriai.

Pradėta rengti *Šeimos gerovės įstatymo koncepcija*, kurioje pateikiami būsimojo įstatymo principai, saugantys ir stiprinantys šeimą. Paties įstatymo projekto tikimės sulaukti kitų metų antrojoje pusėje. Prieštarin-

gai vertinta ir šeimos įvaizdį griaunanti „Apsaugos nuo smurto šeimoje koncepcija“ dar pernai visuomenininkų pastangomis buvo sustabdyta, o šiemet SADM pradėjo rengti labai reikalingą *Apsaugos nuo smurto privačioje erdvėje įstatymą*, kuris apims ir smurto atvejus šeimoje. Iš naujo svarstomos *Nacionalinės demografinės (gyventojų) politikos strategijos Šeimos gerovės įgyvendinimo priemonės* siekiant jas papildyti ir suaktualinti. Verta paminėti ir *Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo* pakeitimus, kurie, sunkiai skindamiesi kelią į patvirtinimą, vėl sujudino visuomenę svarstyti pamatines vertybes ir principus.

Reikšmingu šios Vyriausybės nuopelnu laikytina tai, kad ji ypač sunkiu metu siekia atsigręžti į visuomenę. Vedama socialinio dialogo idėjų ir veikdama Nacionalinio susitarimo pasirašymo kryptimi, Vyriausybė kvietė ir tebekviečia pokalbio įvairias visuomenines organizacijas, profsąjungas, darbdavius, verslininkus ir kitas grupes. Tai pasireiškė atvirumu diskusijose, nevyriausybinių ir kitų organizacijų, mokslininkų, žymių visuomenės veikėjų įtraukimu į sprendimo priėmimo procesus, įvairias darbo grupes, patariamąsias tarybas ir komisijas. SADM, siekdama išgirsti šeimų ir vaiko teisės sričių organizacijų poreikius, jas ne kartą kvietė į konstruktyvius susitikimus, kuriuose pateikta konkrečių pasiūlymų. Šis dialogas leido parengti *Nacionalinio susitarimo šeimos klausimu projektą*. Juo siekiama, kad valdžia ir visuomenė susitartų dėl vidutinio ir trumpo

laikotarpio tikslų kuriant šeimai palankią aplinką, o įvairių organizacijų atstovai pakviesti į darbo grupes (teisės aktų, strategijų, priemonių planų rengimo ir kt.).

Igyvendinant palankią šeimai politiką, dirbta ir „stabdžiais“, t. y. buvo sustabdyti šeimą žeidžiantys reiškiniai ir idėjos, pvz., nesena projekto „Gender Loops“ istorija, apie kurią rašė ir „Artuma“. Deja, nuo šios istorijos prasidėjęs šeimos politiką įgyvendinančių bei juos remiančių visuomeninių organizacijų puolimas nenuslopsta iki šiol, ir tai, žinoma, kelia nerimą. Tad nenuostabu, kad SADM puoselėja nuostatą, jog

Romualdo Rakausko nuotrauka

šeimos turi burtis draugėn, o jų organizacijos – bendradarbiauti ir taip pačios stiprėti bei aktyviai dalyvauti įgyvendinant šeimos politiką.

Siekiant stiprinti šeimos vertę visuomenėje, pradėta įgyvendinti SADM finansuojamus Šeimos gerovės projektus, kuriuos vykdo nevyriausybines organizacijos. O pati SADM inicijavo akciją „Šeima – mūsų stiprybė“, kurios dalis yra *šeimos ambasadoriai*: tai žymių žmonių šeimos, tiek savo gyvenimu, tiek drąsiu žodžiu visoje Lietuvoje liudijančios šeimos vertę ir svarbą mūsų visuomenėje.

Tarptautinio valdžios ir visuomenės bendradarbiavimo rezultatu galima laikyti ir birželio 12 d. Vilniuje įvykusį Europos katalikiškųjų šeimų asociacijų federacijos (FAFCE), Seimo ir Vyriausybės atstovų susitikimą bei tarptautinę konferenciją „Šeimų judėjimai Europoje ir Lietuvoje: tikslai, siekiai ir bendradarbiavimas“.

Greta iš pirmo žvilgsnio toli nuo kiekvieno žmogaus esančių šeimos politikos virazų nemažai nuveikta arba pradėta veikti ir stengiantis paskatinti ekonominę šeimos gerovę bei materialinį saugumą. Pirmiausia, Vyriausybės atstovai pradėjo aiškiai skirti *paramos* ir *skatinimo* sąvokas. Taip *paramos gavėjai* (taip pat ir vaikai, neatsižvelgiant į jų tėvų santuokinę padėtį) nepainiojami su valstybės *išskirtinio dėmesio bei paskatinimo* reikalingais socialiniais dariniais, iš kurių svarbiausias yra šeima. Vyriausybė, vadovaudamasi VŠPK nusakytomis gairėmis, pradėjo šeimos ūkių, šeimos verslo skatinimo

(atidedant mokesčius) veiksmus. Į šeimos stiprinimą ir jos vertės didinimą įsitraukė Žemės ūkio, Aplinkos, Švietimo ir mokslo, Ūkio ministerijos; papildomų išteklių ieškojo bei priemonės siūlė ir sunkmečio prisilęgta Finansų ministerija. Aplinkos ministerija jau pasiūlė būdų, galinčių palengvinti būsto nuomą jaunoms šeimoms. Švietimo ir mokslo ministerija gvildeno socialinių stipendijų studentų šeimoms bei studentams iš gausių šeimų klausimus, rūpinosi ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklo plėtra.

Iš konkrečių priemonių minėtini *Užimtumo rėmimo įstatymo* pakeitimo projektai, kuriuose numatoma įtvirtinti subsidijas darbdaviams, jei jų darbuotojams dėl įvairių aplinkybių reikia prižiūrėti šeimos narius. Sustiprinta parama jauniems asmenims, kurie prieš pradėdami savarankišką gyvenimą augo globojami, taip pat auginantiesiems mažus arba neįgalius vaikus. Parengtas *Šeimynų įstatymo projektas*, kuriuo siekiama sumažinti vaikų namuose globojamų vaikų skaičių, o globą priartinti prie šeimos aplinkos. Kitų teisės aktų projektuose numatyta didesnė apsauga mamoms, grįžtančioms į darbą po nėštumo ir gimdymo atostogų.

Žinoma, ne viskas taip gražu, kaip norėtusi – ne tik šeimos naudai darbai nudirbti. Sunkmečio aplinkybių į kampą įstumta ir prie valstybės išgalių besiderinanti Vyriausybė turėjo priimti nepopuliarius ir skaudžius sprendimus, pakoreguodama vaiko pinigų mokėjimą, pradinukų maitinimą. Rūpestį kelia ganėtinai liberaliais požiūriais grindžiami siūlymai paprastinti santuokos sudarymo ir nutraukimo tvarką, atgaivinamos dirbtinio apvaisinimo idėjos ir kt. Tačiau diskusijomis ieškoma pačių palankiausių šeimai sprendimų ir išečių derinant visos visuomenės nuomonę.

Viena jautriausių ir aštriausių šiandienos temų – antrieji motinystės atostogų metai. Siekiama išsaugoti šią, ne tik gimstamumą skatinančią, priemonę, bet ir sveiko valdžios požiūrio patvirtinimą, kad šeima yra palankiausia aplinka vaikams augti. Tačiau viešai keliamas ir aptariamasis klausimas, ar valstybė pajėgi skirti motinoms pažadėtas lėšas, kai pati išgyvena sunkmetį. Atrodo, kad valstybės strategai turės pasirinkti, kaip suderinti veiklos principus su karčia tikrove. Kas nusvers?

Vyriausybės ir visuomenės dar laukia daug darbų šeimos labui. Reikia surasti konkrečių paramos ir skatinimo priemonių ir jas įgyvendinti, atverti Europos Sąjungos fondų finansavimą šeimos gerovei stiprinti. Tad valdžios ir visuomenės dialogas, susitarimas, bendradarbiavimas ir tarpusavio palaikymas išlieka labai svarbus.

Eglė TENDYTĖ,
Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija

Kokie pasitinkame tūkstantmetį?

Tomas VILUCKAS

Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečio jubiliejus neturėtų būti tik retrospektyvus žvilgsnis į praeitį. Nepakanka vien apmąstyti praeities įvykius, daug svarbiau suvokti, ką jie byloja nūdienai ir kaip ją veikia. Palikdami nuošalyje istorikų diskusijas, kur tiksliai buvo nukankintas šv. Brunonas, galime sakyti, kad jis, būdamas susijęs su mūsų šalimi, paliko čia tikėjimo sėklą ir ją palaistė savo krauju. Todėl švenčiant Evangelijos tūkstantmetį Lietuvai jubiliejų, reiktų svarstyti, kokie vaisiai subrendo šiame krašte, kokia Lietuva pasitinka savo tūkstantmetį?

Šaknų beieškant

Visų pirma turime džiaugtis ir didžiuotis, kad Lietuvos vardo paminėjimo jubiliejų mūsų šalis pasitinka būdama valstybė. Juk valstybingumas – aukščiausia tautos brandumo išraiška. Būtent jis yra vertybė, kurią privalėtume saugoti ir puoselėti – tauta per valstybingumą įgauna savo konkretumą. Daugybė gausėsi nei lietuviai tautų neturi savo valstybės, tad mes galime pagrįstai didžiuotis. Ir visai logiška, kad svarbiausi tūkstantmečio reiškiniai siejami su liepos 6-osios švente, kai minime Valstybės dieną. Jinai mums primena, jog kitados prasidėjo procesas, kurį galėtume pavadinti „nuo barbariškų genčių prie tautos“, – atsirado embrioninė tautinės savimonės užuomazga ir jai buvo lemta tapti valstybe. Sąsajos tarp Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečio ir Mindaugo karūnavimo šventės yra svarbios, nes byloja krikščioniškąsias mūsų šalies šaknis.

Krikščioniškojo pasaulio įžengimas į baltų žemes reiškė, kad žmonėms prie Baltijos jūros buvo lemta patirti didžiulę prasmingą permainą, suvokti save naujame kontekste. Todėl šis šventimas turėtų būti itin brangus krikščionių bendruomenei: jubiliejinės iškilmės ženkliną ir šiame Europos lopinėlyje atsivėrusią išganyto perspektyvą. Būtent šv. Brunono Kverfurtiečio misijos, Mindaugo karūnavimas tapo Lietuvos krikščionijai pradžia – pradžia proceso, kuris istorijoje trūkinėdavo, o dabar turi puikias galimybes plėtotis.

Simboliška, kad tokio jubiliejaus metais mūsų valstybės gyvenime įvyko svarbių pokyčių. Nauja šalies vadovybė imasi būtinų reformų, bandydama išvesti kraštą iš dar sovietinei sistemai būdingo valdymo, ma-

žindama valdininkijos viešpatavimą, ieškodama būdų, kaip modernizuoti valstybę. Pamažu sklaidosi sovietinės praeities tvaikas, pastebimos pastangos silpninti oligarchų įtaką. Pagaliau reikšmingas ženklas – Lietuvos tūkstantmečio proga išsirinktas naujasis šalies vadovas. Liepos viduryje prisiekianti Dalia Grybauskaitė yra pirmoji moteris mūsų istorijoje, stosi priė valstybės vairo. Tad antrasis Lietuvos tūkstantmetis prasidės tikrai naujai.

Tęsti kartu

Džiugu, kad daugybei šiai sukakčiai skirtų įvykių būdingas ir krikščioniškasis matmuo. Štai Lietuvos Katalikų Bažnyčios vyskupams paskelbus Evangelijos žinios tūkstantmetį Lietuvai metus, vyskupijų centruose vyksta įvairūs reiškiniai, konferencijos. Šventasis Tėvas į jubiliejaus iškilmes yra paskyręs savo pasiuntinį kardinolą Angelo Sodano, Kardinolų kolegijos dekaną, artimą Jono Pauliaus II bendradarbį, vieną iškiliausių nūdienos Katalikų Bažnyčios hierarchų.

Visų renginių panoramoje ypač išsiskiria tarptautinis Taizė jaunimo susitikimas „Pasitikėjimo piligrimystė Vilniuje“, gegužės 1–3 d. vykęs sostinėje ir subūręs apie 8 000 jaunuolių ne tik iš trijų Baltijos ir kaimyninių šalių (Lenkijos, Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos, Skandinavijos), bet ir iš tolimesnių kraštų.

Atmintyje iškyla laikai, kai pirmieji iš Taizė parvykę maldininkai būdavo pasitinkami šnairomis. Daug kam nepriimtinos atrodydavo jų parvežtos giesmės, maldos būdai. Praėjus dviem dešimtmečiams Taizė atkeliavo į Vilnių, ir mūsų jaunimas kartu su šios bendruome-

nės broliais galėjo mokytis pasitikėjimo Dievu ir greta esančiu žmogumi.

Šarūnė Jasiūnaitė, viena iš pagrindinių susitikimo Vilniuje organizatorių, „Artumai“ sakė, kad „Pasitikėjimo piligrimystė“ pateisino visus rengėjų lūkesčius: „Tai buvo tikrąja šio žodžio prasme tikėjimo šventimas kartu, kažkas panašaus į Sekmines. Šaunu, kad išitraukė visos parapijos, atsiliepė šeimos (daugiau nei tikėjomės ir reikėjo), neįvyko jokių liapsusų, tad belieka šlovinti Dievą. Tačiau renginys – tai ne tik tos trys dienos, norėtume, kad jis tęstųsi. Taigi dabar didžiausias troškimas, kad susivieniję bendram tikslui žmonės neišsiskirstytų, bet kažką tęstų kartu.“

Šventės ateina ir praeina, lieka kasdienybė. Kokią atramą joje šventinio entuziazmo įkvėptam jaunam žmogui gali pasiūlyti Bažnyčia? Šito pasiteiravome Lietuvos Vyskupų Konferencijos generalinio sekretoriaus mons. Gintaro Grušo. Pasak dvasininko, artėjant jaunimo susitikimui Vilniuje, Taizė broliai ir vietiniai organizatoriai dėjo daug pastangų, kad pasirengimas vyktų bendruomenėse, maldos grupėse ir kad jis turėtų tąsą po susitikimo. Tai ypač taikytina Vilniui, kur organizacinės komandos ne tik dirbo, bet ir meldėsi kartu. Taizė maldos grupės tęsia savo veiklą – jų sąrašą galima surasti Taizė bendruomenės interneto puslapyje.

– Tačiau tikroji tąsa vyksta parapijose ir jaunimo organizacijose visoje Lietuvoje, – sakė mons. G. Grušas. – Bendrystė, kurią jaunimas patyrė tomis dienomis Vilniuje, kaip tik turėtų tęstis vietiniuose jaunuolių susibūrimuose prie parapijų. Jie gali susirinkti, kartu melstis, skaityti Šventąjį Raštą, burtis, kad, kaip ir tomis dienomis, būdami kartu dalytųsi Kristaus dovanojamu džiaugsmu. Vyskupijų jaunimo centrai, siekdami padėti parapijose tęsti tokią veiklą ir parengti panašų, jaunimą suburiantį didesnį renginį, jau organizuoja kitas Lietuvos jaunimo dienas, kurios vyks Panevėžyje 2010 metais. Dabar tokių susibūrimų patirties jaunimas gali įgyti vasaros stovyklose, kur atvykę iš parapijų ar katalikiškų jaunimo organizacijų bei judėjimų taip pat renkasi kartu pasidžiaugti ne tik Dievo duota gamta, bet ir kitomis jo dovanomis, iš kurių didžiausia yra šalia esantis brolis ir sesė.

Galėtume pridurti, kad tik tuomet, jeigu jaunuoliai išsiugdys evangelines vertybes, naujo tūkstantmečio Lietuvos namai iškils ne ant smėlio, bet ant uolos (plg. Mt 7, 24–27).

Ar sulauksime kito tūkstantmečio?

Būdama milžiniško pasaulio dalis, mūsų valstybė neišvengiamai atsiduria kryžkelėje spręsdama, kokius jo orientyrus pasirinkti. Krikščioniškas požiūris į daugybę kamuojančių visuomenę sunkumų galėtų tapti tuo atsaku, kurio ieškoma išgyvenant vertybių krizę, kresčiančią nūdienos Lietuvą. Čia neturima omenyje, kad Lietuva taptų krikščioniška valstybe, nes šalies Konstitucija garantuoja valstybės ir Bažnyčios atskyrimą, tačiau krikščioniškas požiūris į šeimą, socialines problemas, asmenį galėtų būti tuo gelbėjimosi inkaru, kuris padėtų rasti atramos tašką šiandienos pervartose.

Tokių bandymų yra, bet, deja, jie susilaukia aršaus kai kurių politikų, žiniasklaidos pasipriešinimo: taip buvo tvirtinant *Valstybinę šeimos politikos koncepciją*, ribojant alkoholio reklamą ir pardavimą, diskutuojant

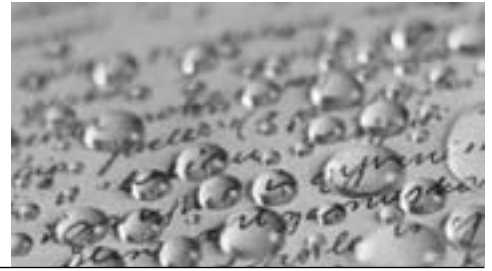
Kristinos Šmulksytės nuotrauka

dėl negimusios gyvybės apsaugos. Vis dėlto pats *Šeimos koncepcijos* priėmimas paliudijo, kad krikščioniškoji samprata nėra kažkoks svetimkūnis visuomeniniame ir politiniame mūsų gyvenime. Negana to, išsiplėtoju si diskusija buvo naudinga ne tik joje dalyvavusiems, bet pirmiausia visai visuomenei. Dabar belieka viltis, kad ekonominis sunkmetis netaps pretekstu į tolimą ateitį nukelti svarbiausių *Valstybinės šeimos politikos koncepcijos* nuostatų įgyvendinimą. Juk be darnios, tarpusavio meilės saistomos, vaikus auginančios šeimos nėra jokios garantijos, kad Lietuva sulauks savo antrojo tūkstantmečio.

Tad prasmingas šios didingos sukakties šventimas galėtų priminti, kur dera ieškoti savo šaknų ir vertybinių atsvaros, ir paskatinti Lietuvos krikščionis aktyviau įsipareigoti naujai mūsų visuomenės evangelizacijai, jos atnaujinimui ir ateičiai.

Ir neleisk mūsų gundyti...

Ambasadorius Vytautas Antanas DAMBRAVA

Straipsnio pavadinimui paėmiau žodžius iš kasdienės krikščionių maldos „Tėve mūsų“, kuri baigiasi prašymu „bet gelbėk mus nuo pikto“. Jame kalbėsiu apie piktojo viešpatavimą mūsų pasaulyje ir žmonijos stūmimą pražūtin.

Kinas, televizija, radijas, laikraščiai neretai yra ne vien pornografijos, bet ir magijos, spiritizmo, okultizmo, rytietiško apeigų skleidėjai. Be to, masiniuose susibūrimuose, diskotekose, muzikos įrašais skleidžiami tik pasąmonę pasiekiantys pranešimai, skamba šėtoniškas rokas ir pan. Policija yra atskleidusi, kas atsitinka, kai tokie dalykai nekontroliuojamai naudojami, o tam tikrais atvejais paskatina nusikaltimus ir net tragiškas mirtis. Visuose Vakarų pasaulio laikraščiuose skaitomiausi yra horoskopai. Italijoje plintantys abortai ir narkotikai yra dvi ryškios, neretai susijusios su šėtonišku blogiu; net 12 milijonų šios šalies gyventojų kreipiasi į žynius, kerėtojus, būrėjus iš rankos ir kortomis.

Būtina pridurti, kaip staigiai plinta satanizmas, ir konstatuoti, kad žmonės nuo to nėra ginami nei valstybės, nei Bažnyčios. Daug kunigų šioje srityje veikia lyg kokie neišmanėliai. Klierikai, studijuodami seminaruose, negauna tinkamo parengimo ir žinių apie piktojo buvimą ir būdus, kaip jį įveikti, jau nekalbant apie egzorcizmą ir priežastis, kodėl atsiduriama šėtono valdžioje. Studijuojant teologiją, mažne pro pirštus žiūrima į dogminę, dvasinę ir moralinę teologijos mokymą apie šiuos dalykus. Štai kodėl žmonės Bažnyčioje nebesulaukia reikiamo supratimo, pagalbos, kartais net paprasčiausio išklusmo.

Vyriausiasis Romos vyskupijos egzorcistas tėvas Gabriele Amorthas pateikia gana siaubingą statistiką apie italų teologus. Trečdalis jų netiki šėtono buvimu; du trečdaliai tiki teoriškai, bet netiki jo veikimu ir atsisako jį atsižvelgti savo pastoraciniame darbe. Tik maža saujelė teologų tiki ir kreipia į jį dėmesį. Taigi, menkai suvokiama, kad šiandien labai reikia egzorcistų, kad didėja jų poreikis ir, deja, kad tam nepakankamai yra pasirengę Katalikų Bažnyčios tikintieji.

Šventasis Raštas kalba apie velnią daugiau nei tūkstantį sykių. Vien Naujasis Testamentas užsimena apie jį beveik penkis šimtus kartų, be to, nuolat prašoma „gelbėti mus nuo pikto“ kalbant Jėzaus išmokytą maldą „Tėve mūsų“.

Dar 1972 m. birželio 29 d. Paulius VI nedviprasmiškai pareiškė: „Man susidaro įspūdis, kad į Dievo šventovę per kažkokį plyšelį prasiskverbė šėtono dūmai.“ Popiežius nedvejojo, įvardydamas blogio jėgą, kuri norėtų sunaikinti Bažnyčios Visuotinio Susirinkimo vaisius. Šie žodžiai tarptautinėje spaudoje sukėlė didelį atgarsį. „Kalbėti apie velnią mūsų dienomis, – vienas per kitą piktinosi žurnalistai, – reiškia norą sugrįžti į viduramžius.“ Dėl savo neišmanymo jie nesuprato, kad tai sugrįžimas į daug senesnius laikus – į biblinę istoriją, prie Adomo ir Ievos!

Šv. Morkus savo evangelijos pabaigoje perteikia Jėzaus žodžius: „Kurie įtikės, tuos lydės ženklai: mano vardu jie išvarinės demonus...“ (Mk 16, 17). Šie žodžiai šiandien atrodo lyg būtų užmiršti. Šėtonas lieka „šio pasaulio kunigaikštis“, kaip jį tris kartus pavadina Jėzus, arba „šio pasaulio stabas“ ir „pasaulio dievas“, kaip jį apibrėžia apaštalas Paulius. Piktasis vadinamas ir „galvažudžiu nuo pat pradžių“, ir „melo tėvu“. Tai klastingas žmogaus moralinės pusiausvyros griovėjas, vylingas ir gudrus kerėtojas, mokantis įsiskverbti į kiekvieno iš mūsų psichiką, veikti per pojūčius, vaizduotę, gašlumą, utopinį mąstymą, iškreiptus socialinius ryšius – blogus draugus, netikusias idėjas. Jis įsiskverbia ir į mūsų veiklą, sukeldamas labai kenksmingų nukrypimų.

Popiežius Leonas XII buvo įsakęs po kiekvienų šv. Mišių atsiklaupus prašyti Švenčiausiosios Motinos Marijos ir arkangelo Mykolo, kad gintų mus kovoje ir Dievo galia nugramzdintų į pragarą šėtoną bei kitas piktąsias dvasias, kurios siekdamos pražudyti sielas, bastosi po pasaulį.

Mūsų dienomis šeima, Bažnyčia, mokykla turi ypač stengtis gelbėti pavojuje atsidūrusį jautrų ir neatsparų mūsų jaunimą. Būtina kalbėti ir apie pražūtingą tam tikros muzikos rūšies pavergiantį poveikį jam. Jungtinėse Valstijose įsikūrusi ir tarptautinėje arenoje jau išplitusi asociacija WICCA (išvertus būtų Raganų ir sąmokslininkų asociacija; jos nariai praktikuoja satanizmą ir pasiaukoja šėtonui) turi tris kompaktinių plokštelių kompanijas, o tokių muzikos įrašų tikslas – prisidėti prie demoralizacijos ir jaunimo psichikos griovimo. Šie diskai tiksliai atspindi būsenas, pritinkančias šėtono sekejams, ir kviečia žmones jį garbinti, šlovinti ir jam lenktis. Garsiosios grupės „Rolling Stones“ nariai taip

pat priklauso vienai San Diego regiono satanistų sektai. Daugelyje, nors ir ne visose, savo dainų jie skleidžia tas pačias idėjas. Kita garsi Garry Funkeliui priklausanti organizacija platina tokią pat muziką, gundančią jaunuolius garbinti šėtoną.

Piktajam skirti diskai remiasi keliais principais.

Pirmiausia – jie grindžiami ritmu, vadinamuoju *beat*, kuris primena lytinių santykių judesius. Klausytojai staiga pasijunta įtraukti į tam tikrą šėlsimą. Dėl šios priežasties įregistruota daugybė isterijos atvejų, kurie kilo nuolat klausantis tokio disko. Taip atsitinka dėl to, kad lytinis instinktas dirginamas *beat* ritmu.

Antra – šiems diskams būdingas intensyvus garsas, kuris specialiai parenkamas taip, kad viršytų nervų sistemos pajėgumą. Per tam tikrą laiką tokios intensyvos muzikos klausytoją apima keista depresija, maištas, agresyvumas. Paskui jaunuoliai teisinasi: „Juk aš nieko blogo nepadariau, tik visą vakarą klausiausi muzikos.“ Savo pačių vaikus pateisina daugelis tėvų bei auklėtojų, neturinčių patirties šioje srityje. O iš tikrųjų šiuo gerai apgalvotu metodu dirginama nervų sistema ir siekiama labai aiškaus tikslo – sukelti klausytojams sumaištį ir nerimo būseną, kuri ir verstų juos įgyvendinti *beat*, kitaip sakant, ritmą, kurio jie klausėsi visą naktį.

Tokiu būdu „rekrutuojami“ nauji sekėjai, siekiant juos pamažu atkreipti į satanizmą. Toks ir yra galutinis šių autorių ir suvedžiotojų užsibrėžtas tikslas.

Trečiasis principas – šie diskai veikia pasąmonę. Skleidžiamas labai aukštas, klausai neprieinamas maždaug 30 kilohercų ultragarsinis signalas, kurio neįmanoma pagauti ausimis. Tačiau jis smegenyse sukelia narkotikų poveikiui prilygstančią reakciją. Taigi suku-

riami natūralūs narkotikai, kurie gaminasi smegenyse tada, kai gaunami stimulai, apie kuriuos net nepagalvojome. Po kiek laiko pasijuntama kažkaip keistai, ir ši keista savijauta verčia asmenį ieškoti tikrų narkotikų arba padidinti dozę, jeigu jau yra nuo jų priklausomas. Europoje netyla diskusijos dėl elektroninio prietaiso, ultragarsu veikiančio paauglius ir maždaug iki 25 metų amžiaus jaunuolius.

Yra ir ketvirtas principas – rituališkai paaukoti diską per juodąsias mišias. Kiekviena į prekybą paleidžiama plokštelė prieš tai paaukojama šėtonui specialiu ritualu, kuris ir yra viena iš juodųjų mišių formų.

Ne vienas žmogus kada nors bandė paanalizuoti šių dainų tekstus. Kartais ir žodžiai būna įslaptinti – girdimi tik diską sukant atgal, t. y. priešinga kryptimi. Atidesni tikriausiai pastebėjo, kad tekstuose išryškėja daug bendrų temų: maištas prieš tėvus, prieš visuomenę, prieš viską, kas egzistuoja, ir pasisakoma už lytinių instinktų išlaisvinimą, galimybę kurti anarchiją, kad triumfuotų visuotinė šėtono karalystė. Esama netgi specialiai šėtonui dedikuotų himnų. Pavyzdžiui, dainoje „Hair“ keturios dalys skirtos šėtono kultui. Šio pavyzdžio pakanka, kad galėtume teigti piktojo, kuris randa tiek bendrininkų maišto ir neapykantos kelyje, įtakos pavojų.

Apreiškimo knygoje skaitome: „Ir įnirto slibinas prieš moterį, ir metėsi kautis su kitais jos palikuonimis, kurie laikosi Dievo įsakymų ir saugoja Jėzaus liudijimą“ (*Apr 12, 17*).

Stodami žūtibūtinėn kovon su šėtonu, būkime tikri pasaulį nugalėjusia Kristaus pergale ir Jo meile vedant į dangų sielas, kurioms labiausiai reikia Viešpaties gailėstingumo.

Pakomentuoti gerbiamojo Ambasadoriaus laišką paprašėme Kauno arkivyskupijos egzorcisto kun. Vytenio VAŠKELIO:

– Rašydamas apie nūdienės žiniasklaidos skleidžiamą agresyvią hedonistinio gyvenimo ideologiją, kuri ypač demoralizuoja jaunimo dvasią, autorius užsimeina ir apie kunigų seminarijų klierikus, esą įgyjančius nepakankamai teologinių žinių apie demonologinius dalykus.

Galbūt klierikams ir reikėtų daugiau studijų apie piktąjį bei jo veikimą šių laikų pasaulyje, tačiau svarbiausias jų, kunigų ir apskritai visų tikinčiųjų tikslas – siekti vis labiau užsidegti Kristumi. Tada, panašiai kaip apaštalas Paulius, galėtume pirmiausia sau prisipažinti: esu tikrai (daugiau ar mažiau) Jėzaus malonės pagautas (plg. *Fil 3, 12*) ir todėl niekaip negaliu būti abejingas, t. y. susidūręs su įvairių sunkumų (taip pat ir okultinių) varginamais žmonėmis būtinai stengsiuosi jiems vienokiu ar kitokiu būdu padėti.

Pono V. A. Dambravos pateikiamoje statistikoje apie italų teologus, kurių esą tik mažuma tiki šėtono buvimu ir veikimu, gali būti ir netikslumų. Nes jei tai būtų tiesa, tada atrodytų, kad tie Pauliaus VI minimi šėtono dūmai ištis aptemdė didelės dalies minėtų teologų protus.

Be išlygų nedera klausytis muzikos, kuriamos demoniškoms dvasioms save atidavusių asmenų – apie tai gerb. Dambrava pateikia pagrįstų žinių. Gera, kad dar neteko girdėti, jog ir klasikinės muzikos kūrėjai savo simfoninės muzikos ditirambus būtų dedikavę, pavyzdžiui, nelabukams...

Autoriaus rašinio pabaiga kupina lūkesčių išsipildymo Kristuje. Belieka tarti: „Jėzau, Marija, gelbėkite labiausiai piktojo sužeistus žmones.“

Išsamų pokalbį su šiuo egzorcistu skaitykite 16-ajame puslapyje.

Šėtono veikimas čia ir dabar

Sovietinis buldozerinis ateizmas ir iš Vakarų plintanti laisvamanybė paveikė ne tik vyresniąją, bet ir viduriniąją kartą, o per jas veikia ir dabartinį jaunimą. Būtent dėl to mūsų, Lietuvos krikščionių, požiūris į daug dalykų yra iškreiptas. Vienas iš jų – blogio jėgos, tamsos kunigaikščio šėtono veikimas. Mes pripažįstame Dievą, bet daug kas neigia velnią. Deja, jei yra Dievas, tai yra ir velnias... Jo veikla įvairiapusė, ir nei vienas nesame apsaugotas nuo piktojo atakų. Šis straipsnis nušviečia tik vieną (!) iš pragaro jėgų veikų. Atidžiai perskaitykime ir susimąstykime, nes šėtonui nieko nėra malonesnio, kaip jo neigimas: tada jis gali netrikdomas veikti!

Tad jūsų dėmesiui – pokalbis su kunigu egzorcistu, Kauno Šv. Antano Paduviečio parapijos klebonu Vyteniu VAŠKELIU.

Esate vienas iš Kauno arkivyskupijos egzorcistų. Kiek jų yra ir kas jie?

Prieš ketverius metus arkivyskupas Sigitas Tamkevičius penkerių metų laikotarpiui Kauno arkivyskupijos egzorcistais paskyrė tris dvasininkus: Ruklos Šventosios Dvasios parapijos kleboną, teologijos daktarą kun. Arnoldą Valkauską, Kauno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Vytauto) bažnyčios rektorių, teologijos licenciata kun. Kęstutį Rugevičių ir mane.

Trijų egzorcistų tarnystė, suprantama, turi daugiau privalumų nei vieno. Kai palyginti netoli vienas nuo kito gyvena bei darbuojasi keli egzorcistai, į vieną iš jų prireikus savo nuožiūra gali kreiptis žmonės, nukentėję nuo ekstrasensų, būrėjų bei kitų įvairaus plauko okultizmu užsiimančiųjų. Jei kuris nors egzorcistas būna išvykęs arba turi kitų neatidėliotinių darbų, ištikus bėdai galima skubėti pas tą, kuris tuomet būna laisvesnis.

Kaip tampama egzorcistu? Turiu galvoje ne vien vyskupo paskyrimą.

Kiek pamenu, jau mokydamasis seminarijoje, o ypač tapęs kunigu jutau, kaip vis labiau trokštu pagelbėti tiems žmonėms, su kuriais bendraudamas sužinodavau apie jų vidines gyvenimo žaizdas ir tada drauge su jais meldavausi įvairiomis užtarimo bei išlaisvinimo maldomis.

Kai prieš kelerius metus buvau paskirtas į šią parapiją, čia buvo pradėta kiekvieną paskutinį mėnesio pirmadienį (išskyrus gruodį) 18 val. aukoti šv. Mišias, per kurias ir po jų meldžiamės už ligonius.

Dalyvauti žmonių išgydymo tarnystėje man buvo Šventosios Dvasios vedimas ir tam tikras rengimas su išpareigojama atsakomybe priimti egzorcisto pareigas.

Kada pajutote savyje turįs pakankamai vidinių jėgų atlikti egzortus?

Manau, kad Dievo palaima ir Švč. Mergelės Marijos užtarimas nuo pat šitos tarnystės pradžios teikė ryžto egzortų maldomis melstis už tuos asmenis, kuriems tų maldų reikėjo. Tikiu, kad Dievo Apvaizda rūpinosi, jog tuo laiku (2005 m. birželį) į ką tik egzorcisto tarnystę pradėjusį kunigą kreiptųsi „pacientai“, turintys sąlygiškai lengvesnę piktojo veikimo „diagnozę“.

Ar egzortus gali atlikti kiekvienas vyskupas?

Vyskupai yra teisėti apaštalo įpėdiniai ir drauge su popiežiumi dalijasi aukščiausią Bažnyčios valdžia, todėl, be abejo, kiekvienas vyskupas prireikus gali pasinaudoti jam suteiktomis galiomis ir atlikti egzorcizmą.

Ar dažnai žmonės kreipiasi prašydami Jūsų kaip egzorcisto patarnavimų?

Palyginti dažnai. Tačiau kai su asmenimis, kurie prašo egzortų, trumpai pabendrauju, tada paaiškėja, kad jiems pirmiausia reikia ne egzorcizmo, o tinkamo pasirengimo priimti Sutaikino sakramento malones. Nes jei tikintysis kelerius ar daugiau metų atidėliojo išpažintį, jam pirmiausia būtina atgaila, o jau paskui paaiškėja, ar dar reikės egzortų maldų, kad pagaliau būtų visiškai išlaisvintas nuo piktojo puolimų, – galbūt užtektų paprasčiausių išlaisvinimo ir Šventosios Dvasios pripildymo maldų.

Čia derėtų paaiškinti, jog egzorcizmas – tai oficialios Bažnyčios apeigos, per kurias meldžiama, kad Viešpats išlaisvintų piktųjų dvasių varginamą asmenį, o jei tai būtų apsėdimas, kad Jis išvartų jas iš individo ir nutremtų į pragaro buveines. Išlaisvinimas yra asmeniškios maldos už žmogų, kuris lengvesne forma kenčia nuo šėtoniškų įtaigų. Pavyzdžiui, nuo svaigalų priklausomybės. Nors tai liga, bet drauge ir žmogaus

asmenybę apraizgantys piktojo voratinkliai. Tokiam asmeniui ir kitiems, turintiems panašių priklausomybių, bet tikrai norintiems tapti laisviems, labai padėtų išlaisvinimų ir užtarimų maldos, kuriomis veiksmingai meldžiasi ne tik pavieniai dvasininkai, bet ir pasauliečių maldos grupelės.

Kokie atvejai – apsidėmo, varginimo ar kitokie – tai būna?

Katalikų Bažnyčios katekizmas įpareigoja egzorcistą ištirti, ar asmuo yra piktosios dvasios apsėstas arba jos veikiamas, ar serga psichikos liga, o gal jį kamuoja kokia nors kita negalia. Toks tyrimas vyksta egzorcistui kalbant su besikreipiančiuoju į jį.

Nors kiekvienas atvejis labai skirtingas, piktojo kančinamus asmenis sieja būdingi požymiai: juos kamuoja įtampa, nerimas, kartais nemiga, lydi persekiojančios nesėkmės, o svarbiausia – tokių ligų, skausmų priežasčių nesuvokia ir nepajėgia išgydyti medikai. Bendra ir tai, kad sunkesniais atvejais šie žmonės per egzortus neretai blaškosi, mosikuoja rankomis, šaukia, nederamai kalba, juos krečia drebulys, kartais apima traukuliai, jie vemia. Teko matyti, kai dėl užkeikimų ar prakeikimų, kuriuos siuntė blogos valios žmonės, ligonius kamavo skrandyje, pilve ir kitose kūno dalyse „šokinėjantys“ skausmai. Jiems atrodė, kad jų kūno viduje kažkas juda. Po maldų viskas aprimdavo.

Besikreipiantieji dažniausiai būna tik piktojo veikiami ar kitaip varginami – daugiau ar mažiau jo pažeisti, bet labai retai apsėsti.

Kaip artimiesiems ir pačiam žmogui atpažinti, kad jis yra piktojo užvaldytas?

Kaip medį pažįsti iš vaisių, taip ir žmogų – iš jo elgsenos. Kai asmenį užvaldo demonas, tuomet jis apsigyvena ne jo sieloje, o kūne. Galima išskirti kai kuriuos apsėstiesiems būdingus bruožus: jie neapkenčia devotionalijų, kitų religinių daiktų ir net savo artimųjų.

Prieš porą metų viena motina man pasakojo apie save ir sūnų, sunkiai sergantį kažkokia tiksliai nenustatyta liga. Jis nesiprausdavo, neretai be priežasties vemdavo ir

dažnai būdavo agresyvus. Kai motina tapo praktikuojančia katalike, iš bažnyčios parėjusią namo sūnus pradėdavo be jokios priežasties užgaulioti ar net puldavo mušti. Toji moteris pasakojo, jog anksčiau, kai ji nedalyvaudavo šv. Mišiose, sūnus jos grįžusios namo neliesdavo, tačiau dabar jis dažnai demonstruoja jai neapykantą.

Matyt, Kristaus malone atnaujintas šios motinos vidus kelia pasibjaurėjimą demoniškomis dvasioms, kurios gali būti užvaldžiusios sūnų. Deja, jis kol kas visai nenori girdėti apie Dievą bei tikėjimą. Todėl belieka pasikliauti neaprėpiamu Viešpaties gailestingumu ir nesiliauti tikėti (širdyje net iš anksto dėkojant Dievui), kad ištverminga malda tikrai jau net dabar yra išgirsta ir to vargšo vaikiną bus pasigailėta...

Pasakytina, jog žmogui, atmetančiam visokią dieviškąją pagalbą, egzortai neskaitomi, nes būtinas paties ligonio noras, kad jį kunigas egzortuotų. Šiuo atveju geriausias egzortas – tai jo motinos kasdien kalbamas rožinis.

Sykį keli tikintys vyrai į bažnyčią atvilko merginą, kuri blaškėsi, mosikavo rankomis. Po egzorcizmo maldos jos šauksmai ir blaškymasis aprimo. Bet tai nebuvo visiškas palengvėjimas – turbūt dėl to, kad ji pati negalėjo melstis, nes matėsi, jog buvo paralyžiuotas jos mąstymas. Tačiau viskas baigėsi viltingai: mergina, vėliau atgavusi sveiką protą, buvo gydoma medikų, atsisakė ankstesnės nedoros gyvensenos, grįžo prie tikėjimo, atliko išpažintį ir pasiryžo gyventi atnaujintą krikščionišką gyvenimą. Tąsyk merginos psichiką buvo aptemdę ne vien svaigalai ar kvaišalai – per juos ją vargino ir piktasis.

Kaip atskirti, ar žmogus serga psichikos liga, ar yra atsідūręs piktojo pinklėse? Gal pirmiausia prašote psichiatro išvadų?

Pokalbis su besikreipiančiuoju dėl egzortų ir jo elgesys (reakcija) maldos metu padeda suprasti, ar asmuo serga psichikos liga (jei taip, tada jam reikia psichiatro, o ne egzorcisto pagalbos), ar yra aiškių įtarimų, kad jis kenčia nuo nesiliaujamų šėtono puldinėjimų. Psichiatras savo pacientams taiko medicinos mokslu paremtus gydymo būdus, o egzorcisto „ginklai“ yra atgamtinio pobūdžio, nes **per jį Dievas** gydo pasinaudodamas įsakmia maldos forma, vejančia lauk piktąsias dvasias.

Nors dažnai netenka dėl tikslesnės diagnozės nustatymo pirmiausia kreiptis į psichiatrą, prireikus esu pasiryžęs prašyti medicinos specialisto išvadų.

Ar su egzorcistais psichiatrai noriai bendradarbiauja? Juk daug jų augo ir brendo sovietiniais buldozerinio ateizmo laikais. Štai katalikiškoje Lenkijoje, kur, beje, ir psichiatrijos mokykla bei tradicijos labai stiprios, toks bendradarbiavimas itin artimas.

Lenkijoje sovietinis režimas buvo švelnesnis ir ateistinė propaganda silpnesnė, todėl daugelis lenkų pajėgė išsaugoti katalikišką savimonę, kuria buvo grindžiama ir

visuomenės tarpusavio santykių kultūra, teigiamai veikusi ir tebeveikianti dvasininkų egzorcistų bendradarbiavimą su psichiatrais bei psichoterapeutais. O mūsų tauta, patyrusi daug gilesnių bei skaudesnių sovietinės okupacijos žaizdų nei Lenkija, sunkiau atsigauna. Todėl ir Bažnyčios atstovų – egzorcistų bendradarbiavimas su psichiatrais, pvz., konsultuojantis dėl ligonių būklės, pas mus menkesnis, tačiau pamažu plečiasi.

Egzorcistu būti labai pavojinga. Ar esate patyręs, kad egzorcistą piktasis puola atliekant egzortus ar po jų? Ar galite kvieisti į pagalbą kitą egzorcistą?

Ši tarnystė ne iš lengviausių. Pradėdami egzortų maldas prašome Viešpaties ir Marijos apsaugos bei pagalbos, ir šie maldavimai sumažina arba net sustabdo galimus piktosios dvasios pasireiškimus. Vis dėlto pasitaikė, kai per egzortus piktasis, veikdamas išlaisvinamą asmenį,

akivaizdžiai bandė grasinti. Kartą žmogus griebė kėdę ir, atrodė, kad tuoj svies ją į egzorcistą, tačiau tęsiant maldas jis tą kėdę pastatė į vietą. Yra buvę, kad egzortų maldos piktųjų dvasių varginamuosius išprovokavo užgauliai kalbėti ir šaukti nesavu balsu, kartais jie tarsi gąsdindami nusitaikę į egzorcistą smūgiuodavo kumščiais ore... Retsykiais už sunkesni

„pacientą“ meldžiamės drauge su kitu egzorcistu.

Daugelį žmonių vargina naktiniai košmarai. Jei tai piktojo veikimas, kaip su juo kovoti?

Miego sutrikimus – naktinius košmarus neretai sukelia patirti skausmingi įvykiai ir kitokie įtampą dinantys veiksniai. Žmonės dėl juos persekiojančių ir baimę sukeliančių sapnų dažniausiai kreipiasi į psichiatrus. Pvz., šoką patyręs eismo avarijos kaltininkas naktimis sapnuoja baisius vaizdus, susijusius su tragiška žmogaus žūtimi. Tokiam asmeniui labai pagelbėtų nuoširdi, jo savigraužą gydanti sakramentinė išpažintis; taip pat pravartu kreiptis į kurį nors dvasininką ar maldos grupelę, kad už kenčiantįjį būtų meldžiamasi išlaisvinimo bei užtarimo maldomis.

Jei pabudus po sapne patirto košmaro užgula išgąstis bei nerimas, reikėtų tuoj pat mintimis kreiptis į Viešpatį, kad Jis iš vaizduotės ir atminties klodų pa-

šalintų naktį išgyventą panišką baimę ir grąžintų širdies ramybę.

Kokią reikšmę turi šventintas vanduo, kryžius ir devotionalijos (škaplieriai, medalikėliai ir kt.)? Ar tai mus bent kiek saugo nuo piktojo?

Kaip moko Katalikų Bažnyčios katekizmas, šie religiniai daiktai priklauso tikinčiųjų pamaldumo ugdyimo praktikoms ir yra sakramentinį gyvenimą lydinčios maldingumo formos. Todėl žmonės, su tikėjimu nešiojantys medalikėlius, škaplierius ar kryžius ir manantys, kad seka minėtose devotionalijose pavaizduotų šventų asmenybių dorybėmis ir tikisi jų užtarimo, tikrai sulaukia dieviškos globos ir palaimos. Tačiau jei kas nors manytų, jog nešiojamas kryželis apsaugos nuo piktojo įtakos dalyvaujant satanistų apeigose, toks vargšas žmogus už savo klaidą sumokėtų pernelyg didelę kainą...

Su tikėjimu bei pasitikėjimu naudodamiesi pašventintomis devotionalijomis ne tik paneigiame, kad jos turi kokių nors talismanams ir amuletams priskiriamų magiškų savybių. Svarbiausia – kad šventųjų bei Marijos atvaizdai ir ypač kryžius skatina mus siekti šventų žmonių dorybių jų nekopijuojant, o kiek galint sumaniau pritaikant savo vidiniam gyvenimui, ir – sekti Kristumi, kuris mums teikia didžiausią apsaugą nuo piktojo.

Kaip išpažintis ir Eucharistija veikia piktojo puolamą žmogų? Atrodytų, kad tai turi apsaugoti nuo demonų, bet jie juk vis vien puola, jei ką nors pasirinko auka. O gal yra kitaip?

Nors Kristus mirtimi ant kryžiaus ir prisikėlimu iš numirusių tikrai įveikė šėtoną ir sugriovė jo karaliją, tačiau jo paties nesunaikino. Net ir mūsų Mokytoją piktasis drįso puldinėti, tad ką kalbėti apie Jo sekėjus. Dievas anksčiau ar vėliau mus visus leis ir leidžia netyrėjai dvasiai gundyti, kad paaiškėtų, koks brandus yra tikrasis dabartinis mūsų vidinis gyvenimas. Juk kuo labiau pasitikime Viešpačiu ir meldžiame Jo pagalbos bei Marijos užtarimo, tuo tvirčiau priešinamės pagundoms ir visu gyvenimu savo priešui demonui sakome „ne“, o dieviškajam klusnumui, kurį spinduliavo nuolat Tėvo valią vykdęs Jėzus, stengiamės tarti tik „taip“.

Tam tikra prasme visi esame piktosios dvasios „aukos“, nes ji nuolat taikosi kaip gyvatė be gailės išvirkšti nuodų į silpniausias mūsų charakterio bei dvasinio gyvenimo sritis. Tačiau Dievas ypač uolius krikščionis apdovanoja plika akimi nematomais šarvais, kurie juos saugo nuo piktojo strėlių, tad, nors jie retsykiais ir palūžta po nuodėmės naštą, Sutaikinimo sakramento maldyklėje jų kalčių purvas tuoj pat numazgojamas. Paskui susivienijimas su eucharistiniu Jėzumi juos dar labiau paskatina gyventi veidu atsisgręžus į Jį, idant nuolat atsukta nugara šėtonui reikštų, jog visos piktojo pastangos mus nuo Jėzaus atitraukti yra bergždžios.

Tad nenusiminkime, jei kartais patiriame stiprias demoniškas atakas. Priešingai, Viešpats Jėzus per įvairius persekiojimus mus moko pagriščiau džiaugtis. Kodėl? Dėl neabejotinai augančio mums skirto dieviško atlygio danguje (plg. *Mt 5, 12*) ir dėl to, kad Dievas jau dabar veda mus Kristaus pergalės eisenoje (plg. *2 Kor 2, 14*). Jis tai daro išmėgindamas mūsų tikėjimo tvirtumą ir grūdindamas mūsų ištvermę (plg. *Jok 1, 2–3*).

Kada ir kokie asmenys patenka į piktojo veikimo lauką – dideli nusidėjėliai ar atvirkščiai – tvirtai žengiantys į šventumą?

Tie nupuolėliai, kurių moralė visai smukusi, be abejo, esti piktybių dvasių veikiami, nes Dievo žodis skelbia: „Kas daro nuodėmę, tas iš velnio“ (*1 Jn 3, 8*). Įvairiausių žmonių grupių atstovai – nuo amatininko iki profesoriaus, deja, pasitaiko ir dvasininkų, – dėl vidinio sąžinės balso nepaisymo, tikėjimo stokos ir nelemtų priklausomybių gali nebepaisyti įprastų doros taisyklių ir gyventi dvigubą gyvenimą. Kai kurie savo darbovietėje dar pajėgia atrodyti išoriškai padorūs ir būna gerbiami bendradarbių, tačiau namie išjungia vidinius stabdžius ir... prasideda: dėl menkniekių lieja tulžį ant savo vaikų ir žmonių, savo įtampą skandina svaigaluose ar net ieško meilužių.

Nors tikintieji, tvirtai žengiantys šventumo keliu, visu savo gyvenimu taip stengiasi priglusti prie Jėzaus Širdies, jog atrodo, kad niekas nepajėgs jiems pakisti kojos einant ten, kur veda Dievo Dvasia, vis dėlto ir jie, turėdami laisvą valią rinktis, nėra apsaugoti nuo klaidingų sprendimų. Būdami žmogiškai silpni jie gali suklysti ir, tam tikroje gyvenimo atkarpoje aukštai pakilę, žemai pulti. Bet tas jų nuopuolis dažniausiai išeina į gera, nes netrukus jie nuoširdžiai atgailauja, susitaiko su Viešpačiu ir tada dar tvirtiau žengia paskui Jį budėdami, kad daugiau niekados neatsidurtų pernelyg kietame pasaulio kunigaikščio glėbyje.

Šį atsakymą tegul apibendrina C. S. Lewiso knygos „Kipšo laiškai“ ištrauka su tam tikra šmaikštumo doze. Dėdė Paralius, dar nenukvaršęs kipšas, šitai moko jauną velniuką gundymo strategijos: „Jeigu pasaulį padarai tikslu, o tikėjimą priemone, beveik jau turi jį [žmogų] savo rankose, ir tada mažai teturi reikšmės, kokio pasaulietiško tikslo jis siekia. Jei mitingai, pamfletai, tikslai ir kryžiaus žygiai rūpi jam labiau už maldą, sakramentus ir gailėstinumą, jis yra mūsų rankose – ir kuo „religingesnis“ (šiuo požiūriu) jis bus, tuo mažiau jam vilties iš mūsų ištrūkti. Galėčiau tau parodyti čia, apačioje, pilną narvą tokių veikėjų.“ Norėtusi manyti, kad gudrusis kipšas, kalbėdamas apie tą pilną narvą, kaip jam būdinga, apsimelavo.

Kokie veiksmai kelia didžiausią pavojų patekti į piktojo spąstus?

Gal atrodys paradoksalu, kad didžiausią pavojų žmonėms patekti į piktojo spąstus kelia tam tikrų bū-

tinųjų veiksmų nebuvimas, t. y. krikščioniškų tiesų pažinimo bei tikėjimo stoka. Neklystamas Dievo žodis įspėja: „Mano tauta sunaikinama, nes jai stinga pažinimo“ (*Oz 4, 6*). Pranašo Ozėjo laikais (VIII a. prieš Kristų) izraelitai išsižadėjo savo Viešpaties ir net lytinėmis apeigomis (tarsi kai kurie užkietėję dabartiniai satanistai) pradėjo garbinti stabus, nes dėl gilesnio tikėjimo stygiaus užmiršo Dievo mokymą, atmetė Jo pažinimą ir pelnytai užsitarnavo tokios ištarmės: „Taip tauta be proto eina į pražūtį“ (*Oz 4, 14*).

Ir šiais laikais daug žmonių, nesirūpinančių pažinti Dievą, paklysta savo mintyse ir elgiasi gėdingai (plg. *Rom 1, 28*). Todėl galime tvirtai sakyti, jog stokojant tikėjimo ir pasitikėjimo gyvuoju Viešpačiu Dievu padaromi nuodėmingi veiksmai veda žmones stačiai į piktojo nasrus.

Prisiminkime Judo Iskarijoto gyvenimo pavyzdį. Pradėjęs slapčia grobstyti Jėzui ir Jo mokiniams priklausančias bendras aukas jis nebesustojo... Prieš išduodamas savo Mokytoją drauge su Juo ir apaštalais Judas ketino valgyti, bet „kai šis nurijo kąsnį, įėjo į jį šėtonas“ (*Jn 13, 27*). Be jokios abejonės, Judas tikrai tapo demono užvaldymo auka.

Liūdna šio išdaviko gyvenimo pabaiga (pasikorė neištvėręs savigraužos, kad išdavė Jėzų), tačiau jos galėjo ir nebūti. Neabejoju, kad prieš Judui nusižudant Viešpats už jį meldėsi, ir mes nežinome tikrosios šio nelaimingo mokinio pabaigos akimirkos. Gal paskutinę valandėlę, jau kybodamas su virve, širdyje suspėjo šūktelti: „Jėzau, pasigailėk!“ – ir šio trumpučio atsidūsėjimo būtų pakakę, kad Judo neištiktų amžinai Dievo išsižadėjusiųjų dalia.

Taigi nors sunki nuodėmė žaibiškai įtraukia asmenį į pražūtingą verpetą, tačiau tol, kol jai neatveriamos durys, gundomas žmogus savo sukilusių aistrų ar piktojo akivaizdoje dažniausiai visada dar turi apsisprendimo galimybę sau ir gundytojui tarti ryžtingą ir visa nulemiantį žodelytį „stop“.

Ar permaldavimo, užtarimo maldos yra egzorcisto prerogatyva? Jeigu ne, tai į ką kreiptis?

Permaldavimo, išlaisvinimo bei užtarimo maldoms tenka labai garbinga vieta visų maldų hierarchijoje ir jomis meldžiasi pasauliečių maldų grupelės arba vienuoliai ir kunigai. Tai nėra specialios liturginės maldos, kuriomis meldžiamasi per kokias nors pamaldas ar apeigas, todėl esama įvairių galimybių improvizuoti. Šios asmeniškos maldos gali būti kalbamos ir tada, kai įtariama, jog tą asmenį, už kurį meldžiamasi, kažkiek veikia piktasis.

Tačiau nors išlaisvinimo ir panašios maldos tikrai padeda žmogui išsivaduoti iš įvairiausio plauko demoniškų įtakų, tik tai vietos vyskupo paskirtas kunigas egzorcistas turi teisę, be abejo, ir pareigą, melstis už vieną ar kitaip velnio užvaldytą asmenį, idant šis taptų visiškai laisvas ir laimingas Kristuje.

Taigi egzorcisto prerogatyva – Jėzaus vardu išvaryti piktąsias dvasias iš žmogaus ir pašalinti visų jų varginamus puolimus.

Kokį pavojų kelia būrimai, spiritizmas, Taro kortos, horoskopai? Kodėl ir kaip?

Liežuvis neapsiverčia atsakyti kitaip, nei: „Didžiausią pavojų!“ Visos okultinės praktikos: būrimai iš Taro ir kitokių kortų, užkeikimai, spiritizmas, horoskopų skaitymas, ypač juodoji magija, kuria siekiama per atstumą užkerėti žmogų ar net jam sukelti ligas ir mirtį, ezoterika, bioenergetika ir spekuliacija ekstrasensiniais sugebėjimais, kerėjimas, šamanizmas ir pagaliau ateistinio bei teistinio kryptų satanizmas, atveriantis kelią šėtono veikimui, taip pat panašūs dalykai gali būti pavadinami magijos rūšimis.

Iškart reikia pasakyti, jog ta magija, per kurią užmezgami kontaktai su okultinėmis blogio jėgomis ir jomis manipuluojama, kad būtų padidintos visų ištraukusių į ją asmenų galios, neturi nieko bendra su tokiais veiksmais kaip artistiniai triukai, pvz., atliekami iliuzionistų cirko patalpose. Šiuose vaidybiniuose magų pasirodymuose nėra jokių okultinio užtaiso elementų, todėl jie žiūrovams nekelia pavojaus.

Tačiau *magija*, išreiškianti žmogaus ambicijas valdyti daiktus ir net asmenis visiškai atsiribojus nuo Dievo valios, visokia kaina siekti savo įgeidžių patenkinimo ir pakenkti kitiems atliekant tuos veiksmus, kuriuose slypi blogio dvasia, yra morališkai neteisėta.

Todėl *būrimas*, kai būrėja iš kortų „programuoja“ patiklaus kliento ateitį, yra tuštybė ir šarlataniškumas, o asmuo, kuris į ją kreipiasi tikėdamas burtais, nusideda. Blogiausia, kai būrėjos, naudodamos kortas, praktikuoja magiją ir aiškiaregystę. Tuomet gali pasireikšti dar stipresnė piktųjų dvasių įtaka, šėtoniškais kerais apraizganti atėjusio išsiburti žmogaus dvasią ir gyvenimą. Tada jam reikia ne tik nuoširdžios atgailos ir Sutaikini-

mo sakramento dovanos, bet už jį taip pat meldžiamasi išlaisvinimo maldomis, o sunkesniu atveju nelaimėlių tenka gelbėti egzortais.

Spiritizmas – tai mirusių asmenų dvasių iškviatimo seansai, kai joms užduodami klausimai ir laukiama atsakymų. Biblija ir Bažnyčios mokymas smerkia ir draudžia visokias spiritizmo atmainas, nes per spiritizmo seansą pasigirstantys įvairūs atsakymai gali būti ne tik kokie nors triukai ar iškalbėjimai, bet ir keisti, paranormalūs reiškiniai, turintys sąsajų su tamsybių pasaulio jėgomis. Per tokį spiritizmo seansą gali įvykti blogiausia – pasireikšti tiesioginis piktųjų dvasių puolimas, dalyvaujantys asmenys rizikuoja susirgti neurozėmis, patirti kitų psichikos sutrikimų ar net būti demonų apsėsti.

Vido Venslovaicio nuotraukos

Taro kortas būrėjos naudoja ateities spėlionėms. Šios kortos priskirtinos prietarų sričiai ir savaime nesukelia piktojo veikimo. Vis dėlto tas, kas jomis buria, anksčiau ar vėliau tampa veikiamas okultinių jėgų ir neretai pasiduooda pagundai sukelti nežinomas galias, turinčias santykį su šio pasaulio kunigaikščiu (žr. *Jn 12, 31*).

Domėjimasis *horoskopais* taip pat nėra nekaltas užsiėmimas, tai irgi priskiriama prie melagingų astrologinių ateities spėjimo būdų. Esama nemažai save vadinančių katalikais, deja, rytą pradedančių ne malda Aukščiausiam, o klausimu: ką gi šiandien man pasakys horoskopas? Jei tai tęsiasi kasdien, toks žmogus net nebepastebi, jog horoskopų žinutės ne tik jo protą programuoja, bet ir jo širdį valdo bei pašamonėje gilias šaknis iškeruoja. Skaudžiausia, kad tikėjimas horoskopais visada mažina tikėjimą Dievu, nes tada atveriamė savo širdis ne Jo veikimui, o horoskopų „išsipildymams“.

Apibendrinamas patarčiau skaitytojams: jei prisimintumėte, kad jūsų namuose knygų lentynoje yra leidinių apie burtus, horoskopus, kortas, sapnų aiškinimą, ezoteriką, magiją, jei turite kažkokių amuletų, talismanų, įvairių „laimės“ pakabukų, akmenukų bei panašių „smulkmenų“, reikėtų juos visus sudeginti, suplėšyti ar suskaldyti ir išmesti į šlamštui skirtą vie-

tą. Šio patarimo įvykdymas tepadeda suprasti, jog ne tik jūsų namai tapo dvasiškai šviesesni, bet ir jūsų širdyse jau nutrūko paskutinis siūlas, bent šiek tiek (galbūt praityje) jus siejės su tomis tamsos jėgomis, nuo kurių ir dabar kenčia tiek daug nebrandžių mūsų visuomenės narių, lengvapėdiškai apnuodytų okultinio pasaulio nuodais.

Papasakokite apie prakeiksmus. Dažnai manoma, kad tai „tik žodžiai, kurie nieko nereiškia“.

Tam tikrą vidinę įtampą patiriantys žmonės egzorcistams neretai pasakoja, kad juos kažkas prakeikė, nes jų šeimos narius pradėjo persekioti įvairios nelaimės. Tuomet pirmiausia su atėjusiaisiais kalbamasi, ar tikrai jų problemų šaknis – prakeiksmas. Dažnai žmonės ištinka bėdos ne dėl to, kad juos kažkas prakeikė, bet todėl, kad Dievas leidžia, jog ištinkantys išbandymai juos labiau paskatintų ieškoti Jo paties, idant nors pamazėle (o būna ir iškart, po kokio nors neišvengiamo sukrėtimo) Jis jų gyvenime galbūt iš paskutinės vietos atsidurtų pirmoje.

Tačiau kai turima faktų, jog yra žinomas asmuo, kuris iš kerštingos ir pavydulingos neapykantos siunčia savo giminaičiui ar kaimynui prakeiksmus ir net pasitelkia būrėją, užkeikimu linkinčią, kad tas ar kitas žmogus sunkiai susirgtų, netektų darbo ar net staigiai mirtų, tada gali nutikti, jog per tuos prakeiksmus pasireikš mažesnis ar didesnis piktojo įsikišimas. Tačiau šiuo atveju nederėtų pulti į paniką manant, kad dabar viskas bus blogai. Jei taip darytume, rizikuotume įklimpti į depresijos ir neurozių pelkę, nes mūsų mintys bei žodžiai projektuoja mūsų ateitį.

Geriausias minėtų ligų ir praeikimų priešnuodis – maldingas Dievo žodžio skaitymas ir nors trumpas jo apmąstymas. Kai iš Šventojo Rašto, ypač iš Naujojo Testamento, Šventosios Dvasios meilės spinduliai apšvies mūsų dvasią, tada matydami, kas mumyse taisytina, prašysime Viešpaties, kad Jis gydytų visas mūsų vidines žaizdas ir mus saugotų.

Itin svarbu, kad mums niekada nepritrūktų Dievo pagalbos, nes kai taip, pvz., dėl tikėjimo stokos ir netekus sveiko proto, nutinka, žmogaus gyvenimas apvirsta aukštyn kojomis.

Kartais įvyksta vadinamoji demonų invazija: tarsi patys kilnojasi daiktai, sklinda kvapai, girdėti triukšmas, atodūsiai, aimanos ir pan. Ką reikia daryti, jeigu tai paliudija keli žmonės?

Palyginti labai retai būna, kad iškart net keli žmonės, be abejo, neprisiragavę svaigalų ir neturintys psichikos sutrikimų, savo bute pradeda matyti be jokios priežasties judančius daiktus, girdi natūraliai nepaaiškinamą triukšmą bei liudija matę kitokių paslaptingų reiškinių. Jei tai kartojasi kasdien, pakviečiamas parapijos kunigas.

Jis pašventina butą ir drauge su čia gyvenančiais meldžiasi, kad nerimą keliantys reiškiniai negrįžtamai dingtų. Jei po pašventinimo ir bendrų maldų jie vis tiek tęstųsi, tada į pagalbą galima kviesti kunigą egzorcistą, kuriam, tikėtina, pavyktų išvyti užsibuvėlius „svečius“ lauk.

Dėl šiuo atveju galimės demoniškų jėgų invazijos svarbu išsamiau ištirti esamą padėtį. Kai kada minėti paranormalūs reiškiniai vyksta dėl to, kad tose patalpose buvo užsiimama magija, spiritizmu, prostitucija, rinkosi paleistuviai, o gal net ir satanistai. Jei tuose namuose ir toliau atliekami tam tikri okultiniai veiksmai, vyksta ištvirtavimai bei orgijos, tada pirmiausia tokios piktadarybės turi būti visam laikui nutrauktos ir tik paskui patalpos (savaip suderintos sunkių nuodėmių purvu) gali būti šventinamos, o jei iškiltų būtinybė – ir atliekami egzortai.

Koks piktojo veikimo požyriu skirtumas tarp tikinčiojo ir ateisto? Gal ateistai ir laisvamaniai jo dažniau atakuojami? Ar tokie žmonės prašo Jūsų padėti?

Skirtumas didelis. Yra buvę, kai dėl galimos pagalbos kreipėsi tikėjimą praradę asmenys ir visai drungno tikėjimo vargšai, kol kas daug labiau nei Dievo valią vertinantys beatodairišką nuodėmės „saldumo“ pomėgi. Pastarieji priklauso sunkiausiems dvasiniams ligoniams, kuriems labiausiai reikia ypatingo Viešpaties gailestingumo – gilaus atsivertimo malonės. Todėl, pamenu, sunku buvo su tokiais kalbėtis apie vidinį pasikeitimą ir jų galimybes išgyti, kai jie net nenorėjo pabandyti keistis. Šioje situacijoje viena buvo aišku: už juos visų pirma reikia su tikėjimu melstis ir iš maldos akiračio jų neišleisti...

Beje, kartais melo kunigaikštis ir kai kuriuos retai praktikuojančius tikinčiuosius į savo pinkles – gėdingus nuodėmės pančius – sugeba įvilioti. Tačiau kol jų nepražudė vergavimo ydoms verpetas, tol jie dar turi šansą, anksčiau ar vėliau, vidinėmis akimis išvysti savo apverktiną būklę, kad pagaliau pasiryžtų visiškai atsižadėti blogio. O tuomet lieka tik vienas žingsnis iki žmogaus vidų radikaliai pakeičiančios dovanų dovanos – Sutaikinimo sakramento ir kitų neužmirštamų Viešpaties palaiminimų. Ir nors tam, kad jie patirtų pilnutinę Dievo laisvę, jiems reikia užtarimo maldų, o kitąkart – ir egzortų, pasigėrėtina atrodo tai, kas vyksta po jų išlaisvinimo, t. y. kai Šventoji Dvasia savo buvimu užtvindo jų širdis. Kaip nuoširdžiai tie žmonės džiaugiasi Viešpaties artumu ir karštai už viską dėkoja savo Mokytojui ir Motinai Marijai!

Dėkojame už pokalbį ir tarnystę bei linkime Jums tvirtybės.

Kalbėjosi Vanda IBIANSKA

Šventasis Raštas šeimoms

Kun. Kęstutis BRILIUS MIC

Apaštalo nerimas

O mes, broliai, kuriam laikui atskirti nuo jūsų – žinoma, tik kūnu, ne širdimi, – be galo pasiilgę, labai troškome išvysti jūsų veidus. Todėl ruošėmės atvykti pas jus, – bent jau aš, Paulius, ruošiausi kartą ir kitą, – tačiau mus sutrukdė šėtonas. Kas gi yra mūsų viltis, džiaugsmas ir pasididžiavimo vainikas prieš mūsų Viešpatį Jėzų, kai jis ateis, – argi ne jūs?! Taip, jūs esate mūsų garbė ir džiaugsmas! (1 Tes 2, 17–20)

Sudėtingame Bažnyčios kūrimo ir tvarkymo misijų sąlygomis procese įmanu išvysti daugybę tiek istorinių, tiek žmogiškųjų ano meto atspindžių. Jei mus domintų tik istorinės Bažnyčios plėtimosi aplinkybės vienu ar kitu laikotarpiu, pakaktų istorinių žinių ir tyrimo metodų. Nepaprastai gyvas ir pilnakraujis anksčiau Bažnyčios paveikslas apaštalo laiškuose ir jų darbų aprašymuose leidžia matyti gerokai daugiau nei istoriją – tai, ką vadiname žmogaus „veidu“, jo asmenybės žymę, atvaizdą.

Apaštalo Pauliaus laiškas, kaip ir Apaštalo darbų knyga, išskirtinai būdinga perteikti veikiančių asmenų „veidus“. Apie šį išskirtinumą visų pirma leidžia kalbėti

su jau turimomis žiniomis, kokie buvo pirmieji apaštalai, misionieriai, vyskupai, leidžia geriau suvokti gan svarbią Šventraščio aplinkybę: nedaug tarp jų būta kilmingųjų ir turtingųjų. Nedaug tokių, kuriuos paprastai lydėdavo metraštininkai, liaupsinantys jų žygius ir sumanymus. Kristus savo mintimi jau buvo lyg ir davęs kryptį Bažnyčios žvilgsniui: *O ko išėjote pamatyti? Ar švelniais drabužiais vilkinčio žmogaus? Aure tie, kurie ištaigingai vilki ir prabangiai gyvena, yra karaliaus rūmuose* (Lk 7, 25).

Taip, kaip vaizduojami sekulariosios dabarties supermenai, antžmogiai, mistinės kelių pasaulių būtybės, visiškai atitinka ankstesniųjų metraštinių darbų: išskirtiniu veikėju nuvertinami žmonės, jiems paliekant tik bevertę miniažmogių vietą.

Bažnyčia ryškina žmogaus veidą kaip esminę asmenybės žymę – tokia išvada atrodo tuo vertingesnė, kuo giliau suvokiama pati krikščionybės, kaip religijos, esmė – žmogaus asmens ir Triasmens Dievo santykis. Ir pati žmogaus samprata, krikščionybės puoselėjama jo asmens vertė, netgi prigimtinė atsakomybė, ir Švč. Trejybės apreišktoji tiesa išskleidžia bei įtvirtina taip pat ir asmens neišnykstančio, nepraeinamo (būties ir laiko atžvilgiu) sąvoką.

Apie civilizacijos brandą, pažangą, gyvastingumą galime spręsti iš to, kaip pilnatviškai ji supranta tokias sąvokas, kaip „žmogus“, „asmuo“, „žmogaus asmens vertė“. Visoje krikščionybėje kaip doktrinoje, jos kultūrinėje ir politinėje išraiškoje – Bažnyčios religinėje organizacijoje bei giliausioje teologinėje išraiškoje – Evangelijoje, apreikštajame Dievo žodyje, nesunkiai išvystytume šio supratimo pažangumą palyginti su aplinkinėmis pagoniškosiomis kultūromis.

Dabar jau lengviau suprasti 1 Tes 2, 17–20 vartojamus jaustukus ir emocinį atspalvį – taip apaštalas Paulius išsako savo norą pamatyti veidus tų, kurie yra

Raimundo Sandos nuotrauka

ti kad ir toks sugretinimas. Juk daugybė pasaulietinių istorinių rašytinių šaltinių daugiau ar mažiau ryškina tituluotųjų, privilegijuotųjų žygius, bruožus, jausmus, o paprasti žmonės tėra beveidė dauguma. Geriausiai atveju išskiriami ar vaizduojami hiperbolizuoti didvyriai, nepaprasti jų žygdarbiai, ir tai labiau primena fantazijas, nei yra pagrįsta psichologiškai.

Aptariamą Laišką tesalonikiečiams eilutės kartu

džiaugsmas ir pasididžiavimo vainikas prieš mūsų Viešpatį Jėzų.

Per visą savo ilgą ir sunkią istoriją Bažnyčia keliavo Kristaus vardu ir jo pavyzdžiu kiekvienam žmogui priskirdama asmens vertę, ryškindama, kurdama jo veidą ir asmeninį atsaką bei atsakingą valią santykyje su Dievu, socializuodama šį asmeninį santykį kitų žmonių atžvilgiu pagal Dievo įsakymą mylėti savo artimą.

Tokių Bažnyčios pastangų išaukštinimu ir ištobulinimu, priartinimu prie dabarties laikų tampa popiežiaus Jono Pauliaus II kvietimas „kontempliuoti Kris-

taus veidą“. Juk toks pakvietimas gali būti suprantamas tik todėl, kad jau ne sykį prasmingai siekta kiekviename žmoguje matyti Kristų.

Pasidalydamas apaštalinės veiklos, maldos, dvasinių ieškojimų patirtimi Jonas Paulius II savo kontempliaciniais įkvėpimais mums pateikia daugiaprasmią raginimą „kontempliuoti Jėzaus veidą“. Tuo pačiu mus sujungia su gilia tokio požiūrio į žmogų bei žmogumi gimusį Dievo Žodį tradicija, o dabarties laikų krikščionybei iškelia naują užduotį: kontempliuojant Dievo veidą, atpažinti Jį kiekviename žmoguje.

Timotiejaus pasiuntinybė

Todėl, ilgiau nebeiškędami, ryžomės vieni pasilikti Atėnuose ir pasiuntėme Timotiejų, savo brolių ir Dievo bendradarbių Kristaus Evangelijoje, kad paremtų jus ir sustiprintų jūsų tikėjimą, kad nė vienas nesvyruotų tose negandose. Ir jūs patys žinote, kad esame tam skirti. Juk dar būdami tarp jūsų mes iš anksto pasakėme, kad turėsime kentėti negandą, ir, kaip žinote, tai ir įvyko. Todėl, ilgiau nebeiškędami, pasiunčiau pasiuntinį, norėdamas sužinoti apie jūsų tikėjimą, ar kartais jūsų nesuviliojo gundytojas ir ar nėra niekais pavirtęs mūsų triūsas. (1 Tes 3, 1–5)

Nesunku būtų istoriniu keliu grįžti į anuos persekiojimo laikus, palyginti, paskaičiuoti ir apibendrinti. Taip šiek tiek įsivaizduotume didesnius ar mažesnius persekiojimų, sunaikinimų ir mirčių skaičius bei galėtume palyginti su kuriuo nors kitu laikotarpiu. Bet kiekviena objektyvi ar ne visai tokia statistika leistų ir pasiteisinti, neišsipareigoti. Juk rastume, kada, kur ir kam būta dar sunkiau, blogiau. Tarsi savaime peršasi išvada, jog į visus didžiulius nusi Kaltimus, tironijas, žudynes gana lengvai susirinkdavo ir daugybė žiūrovų, vertintojų, kurių pozicija iš principo buvo „nedalyvavimas“.

Dėl to paties principo dabar madinga pateikti daugybę tikrų ar virtualių pranešimų apie masines žudynes, nusikaltimus, chuliganizmą tikroje ar menamoje realybėje. Be visų kitų veikiančiųjų ir stebėtojų santykio niuansų, egzistuoja tikra „nedalyvaujančiojo“ laisvė atsiriboti nuo moralės, atsakomybės, kartais taip lengvai pasireiškianti ir asmeninėje tikrovėje. Juk kas gi šiandien, matydamas savo vaiką ekrane šaudantį į žmones ar kitokias būtybes, imsis stabdyti žaidimą ir nagrinėti tokių veiksmų moralę? Vien tik pabandžius tai padaryti, su vaiku tektų aptarti keliolikos ar net keliasdešimties „nužudymų“ moralę, vertybines nuostatas, atsakingumą, gailestingumą, blogio neišvengiamumą, laisvę rinktis, galimybę to siekti ne blogiu. O gal vertėtų pabandyti? Gal pirmiau, nei pirkti ar pateikti naują žaidimą, filmą, derėtų aptarti tokius „nedalyvaujančiojo“ veiksmus, motyvus, suvokimą, sąžinę ir tikėjimą?

Kad to žūt būtinai reikia, akivaizdu iš kelių pokalbių vienos katechetės pamokoje:

1. *Jaučiuosi, kad mano siela pilna nuodėmių. Kasdien jų padarau. Stengiuosi to nedaryti, bet negaliu savęs nuga-*

lėti. Stengiuosi būti kitiems gera. Vakaraus meldžiuosi, bet retai einu išpažinties. Negaliu savęs nugalėti ir nekalbėti kitiems už nugaros. Mokytoja, atleiskit, kad kalbu per tikybos pamokas, to reikia prašyti Dievo, bet aš prašau ir jūsų. Man kažkas sako, kad būk rami ir nekalbėk, ir aš to noriu, bet manyje dega kažkas blogo ir aš pradedu kalbėti. Gyvenime esu laiminga, bet kai pagalvoju, kiek esu padarius nuodėmių, man pasidaro liūdna. (Giedrė, 5 kl.)

Giedre, jau tai, kad Tu supranti, jog esi padariusi nuodėmių ir ne visada elgiesi taip, kaip reikėtų, rodo, kad Tavo siela yra tyra, kad ji jaučia menkiausius nesvarumus, kurie ją užteršia. Ir Tu nori juos pašalinti, nuvalyti. Geriausiai padeda išpažintis. Ir jei stengiesi būti gera, gerai elgtis, bet ne visada išeina, labai nesi-jaudink, nes žmogus yra labai silpnas iš prigimties. Vis dėlto stengtis reikia. Stenkis, ir Dievas Tau padės.

2. *(Nupiešta širdis ir joje žmogus su sparnais, skylutėmis ir spinduliais bei parašyta: „Tai mano siela. Ji tokia būna tik po išpažinties ir Komunijos, bet lieka skylėta“).*

Aš esu nelabai geras dvasiškai. Ir nelabai laimingas. Man atrodo, kad jeigu palieku skyles savo sieloje, aš jas sunkiai ištaisysiu, todėl, kad nors ir gerai mokydamasis, nelabai gerai valdau save. Gyvenime, tai yra su tėvais, mokykloje ir tarp kitų žmonių, esu pakankamai laimin-

Vilhelminos Raubaitės nuotrauka

gas. Bet savo elgesyje išvelgiu nelabai gerų įpročių, nors jie ir nelabai gadina mano gyvenimą. (Vytautas, 7 kl.)

Vytautai, jau vien tai, kad supranti, jog sieloje lieka skylių, daug padarai. Tiesa, „užtaisyti“ jas ne taip lengva, bet nėra neįmanoma. Taip, žmogui pačiam būtų neįmanoma daug ko padaryti. Bet ne Dievui. Su Dievo pagalba net ir neįveikiami dalykai nesunkiai tampa įveikiami, tik turi jos prašyti.

3. *Aš nelaiminga. Esu iš vidaus nužudyta, manęs jau nebegalima atitaisyti. Mano gyvenimas yra grynai sugriautas. Buvau pastačius kažkokį namo pagrindą, o jis buvo sugriautas per vieną akimirką. Man daugiau nieko nereikia, tik greičiau išeiti į kitą pasaulį. Čia prisidėjo mama, auklėtoja, draugės. Buvau vieną kartą numirusi ir dar kartą norėčiau numirti. Tiksliau, aš bandžiau nusižudyti jau ne pirmą kartą. Tai toks jausmas, kurio neįmanoma sustabdyti. Aš dabar gydausi nuo nervų ir panašiai. Daugiau dabar nebenoriu rašyti apie save. Labai lauksiu jūsų nuomonės.* (Asta, 8 kl.)

Asta, mudvi kalbėjomės ir, manau, dar nesyk kalbėsime. Suprantu, kaip Tau sunku gyventi. Bet netiesa, kad Tavo gyvenimas sugriautas, kad Tu esi nužudyta. Išeiti iš šio pasaulio nereikia išspręsti problemą. Tai tik reikštų pabėgti nuo jos. O nuo savo kryžiaus nepabėgsi. Numetus gali gauti dar sunkesnę. Todėl viską, kad ir kas gyvenime įvyktų, reikia priimti kuo ramiau. Būk linksmesnė!

* * *

Dabar gal suprantamesni atrodo du svarbūs aptariamos

apaštalo Pauliaus laiško ištraukos akcentai: net du kartus kartojamas žodis „nebeiškęsti“, o šio negalėjimo „iškęsti“ priežastis – noras *sužinoti apie jūsų tikėjimą, ar kartais jūsų nesuviliojo gundytojas*. Net ir nutolęs, net ir nesusiekdamas patiriamų negandų, apaštalas negali nurimti dėl svarbiausio dalyko – tikėjimo. Jis taip nekantruoja, kad net siunčia pasiuntinį Timotiejų (čia galite pasitelkdami savo vaizduotę ar žinias, įsivaizduoti ano meto „turizmo“ ypatumus bei tokios kelionės sunkumą). Juk kalbama apie tikėjimą!

Ir vėl pabandykime suvokti dabartinio „nedalyvaujančiojo“ stebėtojo ar žiūrovo situaciją ne psichologijos, pramogų, patogumų, azarto, bet TIKĖJIMO atžvilgiu. Jei kuriam nors tėvui tingisi pasidomėti minėtoju žaidimu, nes „vaikas kitame kambary ir netrukdo“ ar „dabar visi jie taip žaidžia“, ir panašiai argumentuojant viską palikti savieigai, tai tegul bent pabando save įsivaizduoti kaip Timotiejų – pasiuntinį į tam tikras toly-

bes, kad bent galėtų save nuraminti, jog „gundytojas dar nesuviliojo“.

Reikėtų ne tik įsiskaityti apaštalo Pauliaus laiško eilutėse apie jo nekantrumą, nepakantumą tikėjimo pavojų atžvilgiu, bet ir siųsti tikruosius išminties, sąžinės, tėvystės, kunigystės pasiuntinius – piligrimus toliau už „nedalyvaujančiųjų“ tikrovės ribų, kad pasiektume bent mylimiausiųjų religinę padėtį, tikėjimo perspektyvą šeimoje, visuomenėje, kol „gundytojas dar nesuviliojo“ neatitaisomai.

Kristen Price nuotrauka

STOJAMIEJI EGZAMINAI Į KUNIGŲ SEMINARIJAS VYKS:

Kauno kunigų seminarijoje – rugpjūčio 14 d. 10 val.

A. Jakšto g. 1, Kaunas

Dokumentai priimami iki rugpjūčio 13 d. 9–13 val. (I–V)

Informacija tel. (8-37) 32 37 34, el. p. seminarija@kn.lcn.lt

Telšių Vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijoje –

rugpjūčio 3–4 d. 10 val. Žemaičių Kalvarijoje

Dokumentai priimami nuo liepos 13 d. 9–12 val. Katedros g. 6, Telšiai

Informacija tel. (8-444) 606 26, el. p. seminarija@telsiai.lcn.lt

Vilniaus Šv. Juozapo kunigų seminarijoje – rugpjūčio 11–12 d. 9 val.

Kalvarijų g. 325, Vilnius

Dokumentai priimami rugpjūčio 3–7 d. 9–17 val.

Informacija tel. (8-5) 271 16 02, el. p. rastine@vks.lcn.lt

Vaidinimas be kaukės – gyvenimas

Šventoji Dvasia ir „brolis asilas“

Nors krikščionybė – tai *Isikūnijimo* religija, keista, jog krikščionys neretai jaučiasi savo religijos apleisti kūno atžvilgiu. Visas dėmesys ilgus amžius buvo skiriamas sielai, mat ji nemirtinga. O kaipgi kūnas, kuris prisikels? Šv. Paulius mokė korintiečius: „jūsų kūnas yra šventovė jumyse gyvenančios Šventosios Dvasios“ (1 Kor 6, 19), taigi, reikalingas tokios pagarbos, kokia paprastai rodoma šventovėms. Vėliau, amžiams bėgant, kūnas kažkaip pradėtas niekinti posakiu „mano brolis asilas“. Argi ne paradoksalu? Šventoji Dvasia – tai aukščiausios išminties šaltinis, asilas – įprastas kvailumo simbolis. Kiek teko patirti, dabar teologijoje metamasi į šviesiąją kūno paradokso pusę. Tačiau tiesa visada išlaiko aukso vidurį. Be Šventosios Dvasios prisilietimo ir apsigyvenimo žmoguje jo kūnas nuo asilo skitųsi tik forma. Toks kūnas yra išniekinta šventovė. Tiesa, kad kūnas, būdamas Šventosios Dvasios šventovė, jaučia Dievo Dvasios impulsus. Todėl jam turi būti teikiama reikšmė mūsų santykiuose su Dievu.

Krikščionių santykiui su Dievu plėtoti ypač svarbus Šventasis Raštas. Daugybės tikinčiųjų kartų liudijimai jame leidžia pažinti, koks yra Viešpats, kitaip tariant, su kuo turime reikalą. Išrinktosios tautos kartos keitėsi, įkvėptųjų knygų daugėjo, o Viešpats liko tas pats – išsaugojo visus žmogaus atpažintus bruožus nuo Abraomo. O tai sako, kad Šventajame Rašte slypi *objektyvi* tiesa apie Dievą ir žmogų, tai – viena bičiulystės ir meilės istorija. Tik pasinerdamas į šią istoriją žmogus gali iš tiesų pažinti save ir Kūrėją. Bibliją savotiškai primena žmogaus kūną: mat jis irgi yra Šventosios Dvasios šventovė, tai – Dvasios kūrinys. Tačiau Šventajame Rašte, panašiai kaip ir žmogaus kūne, galime atpažinti ne tik Dvasią, bet ir „brolį asilą“ – visai ne dieviškus poelgius ir troškimus, kietasprandiškumą. Taigi, Bibliją ir žmogus turėtų vienas kitą gerai suprasti, bet dažnai būna priešingai. Skaitydamas Šventraščio tekstus šiuolaikinis žmogus neretai nesuvokia esmės. Taip yra todėl, kad pamiršta savo „brolį asilą“, net įsivaizduoja visai jo neturįs – belikusios tik „civilizuotos“ smegenys.

Kaip „brolis asilas“ tampa šventove

Kai kurie tikintieji, po II pasaulinio karo prisiziūrėję pasiutusio asilo (visai ne brolio) siautėjimo ir pasibaisėję,

kaip niekinama Dievo šventovė – žmogus (visaip naikinant kūną), prarado tikėjimą, o kiti atsigręžė į Bibliją ieškodami tiesos apie Dievą, pasaulį ir žmogų. Taip po karo pasaulyje kilo biblinis sąjūdis, kuris labiau reiškėsi laisvose Europos šalyse, nei Amerikoje, nes Senajame žemyne karo padariniai buvo baisnesni negu Amerikoje. Apie 1970 m. iš šio sąjūdžio atsirado *bibliodrama* – toks Šventraščio interpretavimo ir skaitymo būdas, kuris gerbia Biblijos ir žmogaus paradoksą. Kiekvienos bibliodramos sesijos pradžioje pasilenkiama prie „brolio asilo“ ir kokias dvi valandas pasitelkiant įvairius pratimus mokomasi klausytis jo impulsų, jutimų. Tai vadinama apšilimu. Išties kvilai atrodo po kambarį visaip straksintys, kartais leidžiantys kokius nors garsus žmonės. Vienas vaikinukas kartą pasakė: „Nenorėčiau, kad mane pamatytų koks pažįstamas – mes čia darome tokius e... paprastus dalykus.“ Kad ir kaip atrodytų, tai padeda praverti kūno – savo šventovės duris. Kuo tampa laisvesnis reikšti

Silvijos Knezekytės nuotrauka

įvairius kūno impulsus (pvz., šokti pagal muziką ar kt.), tuo plačiau šios durys tau prasiveria.

Tada imamasi teksto šventovės. Jis skaitomas, neretai po jį vaikštoma tikrąja šio žodžio prasme – pasirinkto teksto eilutes atspausdinus ant atskirų lapų ir išdėliojus ant grindų. Paliesti žodžiai ar sakiniai tariai garsiai drauge bandant pajusti, koku tempu žingsniuoti tariant sakinį ar žodį, kuriamas gestas, kuris tai geriausiai perteiktų. Ir perteikiama ne tik konkretaus žodžio ar posakio kalbinė prasmė, pvz.: „patepė aliejumi,“ bet ir tai, ką

tas žodis palietė žmoguje – jo *biografijoje*. Kitas žingsnis – susirasti savo vaidmenį tekste. Kuris pasakojimo veikėjas ar daiktas mane labiausiai atliepia? Gali būti, kad jauties kuo nors, ko nėra įvardyta tekste, bet *galėtų* būti. Čia viskas įmanoma. Pasirinkęs vaidmenį ir pirmuoju asmeniu nusakydamas, kas jis yra, žmogus nebūtinai percituoja tai, kas parašyta tekste. Žmogus yra Biblijos veikėjas, pvz., Jericho aklašis, bet pasakoja savo aklumo istoriją. Galiausiai visi vaidmenys susitinka bibliodramos scenoje, kur nėra žiūrovų. Pokalbiai, susitikimai vyksta visiškai laisvai, be jokio išankstinio scenarijaus, tačiau pagal pasirinktą pasakojimą. Biblijos tekstas susilieja su jį išgyvenančių žmonių gyvenimo tikrove. Skleidžiasi lyg ir ta pati, bet ir visai kita istorija. Biblijos pasakojimuose yra tuščių vietų, o palyginimai neturi pabaigos. Tai palikta mums ir Dvasiai – užpildyti ir pabaigti. Šventoji Dvasia prabyla savo žmonėms: nuskamba Dievo Žodis, žinoma, kuriantis naują gyvenimą. „Brolis asilas“ tampa šventove, jis visam laikui įsimena slaptinguosius Dievo palietimus. Įsimena taip, kaip įsimena važiavimo dviračiu įgūdžius, ir veikia pagal tuos įkvėpimus taip, kaip instinktyviai pargriūdamas ištisia rankas.

Kaina ir privalumai

Be abejonės, Šventoji Dvasia veikia ir kitais būdais skaitant ir medituojant Šventraštį vienumoje ar bendruomenėje. Tačiau joks kitas būdas taip nedera su Biblijos ir žmogaus kaip Šventosios Dvasios buveinių prigimtimi. Kaip minėjau, pirmiausia bibliodramoje esame kviečiami *pasilenkti*, ir šis žodis, kaip ir žodis „asilas“, susijęs su nuolankumu. Tai reiškia įsiklausyti į pirmąją intelektą, saugomą mūsų kūnuose ir siekiantį Visatos pradžią. Kokiam nors rafinuotam ponui būtų sunkoka įsivaizduoti save sakant ką nors panašaus, kaip antai: „Aš esu Lozorius. Guliu kape, čia šalta, dvokia.“ Tai neabejotinai primena žaidžiančius vaikus, kurie „taip tyčia“ įsivaizduoja esą tėtis ar mama ar kokios nors pasakos veikėjai. Taip žaisdami jie ruošiasi suaugėlių gyvenimui, o užaugę jie prisims ar jiems bus primesti tam tikri vaidmenys. Garsus žydų psichoterapeutas Jacobas Moreno (1884–1974) sako, kad vaidmenys sukuria asmenį, o ne asmens vaidmenis. Gerai, kai tas vaidmuo atitinka mūsų ir Šventosios Dvasios troškimus ir leidžia asmeniui skleistis. O kaip tada, jei šie vaidmenys yra kaukės – neautentiški personažai, žlugdantys ir uždengiantys mano tikrąjį „aš“? Priešingai nei vaikai, visi turime kaukių, ir jos pridengia mus ne tik nuo mūsų pačių ar kitų žmonių, bet po jomis slepiamės ir nuo Dievo. Bibliodramoje vaidmenis renkuosi *pats*, klausydamas ne tik galvos, bet ir kūno. Renkuosi pagal tai, kas atliepia giliausius mano troškimus, sielvartus, santykių su savimi, kitais ir Dievu tikrovę. Taip atrandu ir parodau save nesumeluotą. Prisimenu, kaip viena moteris, pirmą kartą dalyvavusi bibliodramoje ir, matyt, tam

ištis nenusiteikusi, pasirinko bejėgišką ėriuko vaidmenį. Per grupinę refleksiją ji pasakė: „Pasirinkau tokį vaidmenį, nes jei būčiau pasirinkusi tą, kurį tikrai turėjau prisiimti, būčiau turėjusi kalbėti apie savo gyvenimą.“ Paradoksalu, kad Biblijos scenų inscenizacijos – tai saugi erdvė, kur galima nusiimti kaukes (žinoma, tiems, kurie nori) ir atrasti tikrąjį, šventąjį „aš“ t. y. Šventosios Dvasios sostą mummyse, tą „aš“, kurį sukūrė Dievas. Thomas Mertonas sako, kad tasai „aš“ yra nepaprastai panašus į Kristų ir todėl, galima sakyti, beasmenis. Šventieji yra šventi, nes jie atrado tą „aš“ ir prarado save – „gyvenu, tačiau nebe aš, o Kristus“ (*Gal 2, 20*).

Baigiamoji mintis

Asilas yra nešulinis neturtingųjų gyvulys. „Šreko“ kūrėjams atrodo, kad jei asilas turėtų svajonę, jis norėtų tapti žirgeliu. Tačiau joti į Jeruzalę Jėzus pasirinko asiliuką. Ir netapo angelu – gryna dvasia be kūno, bet tapo mūsų broliu. Jėzus nepaniekina mūsų „brolio asilo“ ir gyvena pačioje jo šerdyje, kuri pagal nešulinio gyvulėlio analogiją yra kažkur ties viduriu. Paieškokite, tikrai atrasit!

Ses. Onutė VITKAUSKAITĖ MVS
Gyvenimo ir tikėjimo instituto lektorė

Tarptautinė ekumeninė bibliodramos vadovų mokymo programa (2009–2010 m.)

Visiems, besidomintiems bibliodramos vedimo praktika

Programos tikslas: išmokyti taikyti bibliodramos metodus ir tapti bibliodramos vadovu.

Programą sudaro 7 dalys po 5 dienas, iš viso 270 akademinių valandų.

Būtinai išankstinis minimalus teologinis, psichologinis ar pedagoginis pasirengimas, darbo su grupėmis patirtis. Mokymai vyks anglų kalba.

Pagrindinė programos vedėja Heidemarie Langer, M. A., – teologijos ir komunikacijos (socialinių) mokslų magistrė, geštaltpsiologijos terapeutė, bibliodramos vadovų mokytoja, dvasios palydėtoja. Konsultuoja vadybos ir vadovavimo klausimais, veda seminarus komandos vystymo, vadovavimo ugdymo ir kitomis temomis.

Mokymų pradžia 2009 m. rugpjūčio 17 d. Kaune (programa mokama)

Daugiau informacijos www.jesuit.lt/gti

Registracija el. paštu gti@lcn.lt iki liepos 20 d.

Biblinė kultūra ir tūkstantmetė Lietuva

Kun. Danielius DIKEVIČIUS

Dievas yra vienas, tačiau jis Triasmenis: Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia. Dievas Tėvas siunčia, o pats nėra siunčiamas: *Kas manęs nemylė, mano žodžių nelaiko. O žodis, kurį girdite, ne mano, bet Tėvo, kuris yra mane siuntęs* (Jn 14, 24; čia ir toliau paryškinta cituojant). Dievas Sūnus yra siunčiamas ir pats siunčia: *Dabar išėsiu pas tą, kuris mane yra siuntęs* (Jn 16, 5); *Bet sakau jums gryną tiesą: jums geriau, kad aš iškeliauju, nes jei neiškeliausiu, pas jus neateis Globėjas. O nukeliavęs aš jį jums atsiųsiu* (Jn 16, 7). Dievas Šventoji Dvasia yra siunčiama, bet pati nesiunčia: *Globėjas – Šventoji Dvasia, kurį mano vardu Tėvas atsiųs*, – jis išmokys jus visko ir viską primins, ką esu jums pasakęs (Jn 14, 26).

Bažnyčia – mesijinė bendruomenė – yra šitų transcendentinių dieviškųjų siuntimų/misijų imanentinis (vidinis, iš prigimties būdingas) atšvaitas ir tąsa: *Tuomet prisitartinęs Jėzus prabilo: „Man duota visa valdžia danguje ir žemėje. Tad eikite ir padarykite mano mokiniams visų tautų žmones, krikštydami juos vardu Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, mokydami laikytis visko, ką tik esu jums įsakęs. Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos“* (Mt 28, 18–20); *Jėzus vėl tarė: „Ramybė jums! Kaip mane siuntė Tėvas, taip ir aš jus siunčiu“* (Jn 20, 21; taip pat plg. Mk 16, 15–18; Lk 24, 46–49).

Bažnyčios misijos vykdomos dviem skirtingais būdais: *skelbimu* (gr. *kērygma*) ir *mokymu* (gr. *didachē*). Pirmoji misijų veikla, žinoma ir *missio ad gentes* pavadinimu, nukreipta į žmonių grupes ir tautas, kurios dar netiki Jėzaus Kristaus; tai yra misija *ad extra*. Antroji apima jau uoliai tikinčius ir Evangelijos liudijimą spinduliuojančius žmones; tai – Bažnyčios sielovadinė veikla, arba misija *ad intra*.

Vykdam abi – ir *ad extra*, ir *ad intra* – misijas paprastai remiamasi Šventuoju Raštu. Tačiau skirtingai! Štai du pavyzdžiai: vienas – *skelbimo*, kitas – *mokymo*.

I. Pirmasis apaštalo Petro pamokslas (plg. Apd 2, 14–36) – tai klasikinės pirmųjų krikščionių misijos *ad extra* pavyzdys. Petras, aiškindamas tikrąją pirmųjų Sekminių prasmę, skelbia Gerąją Naujieną, t. y. Jėzaus Kristaus mirtį ir prisikėlimą: *taigi tą vyrą, Dievo valios sprendimu bei numatymu išduotą, jūs nedorėlių rankomis nužudėte, prikaldami prie kryžiaus. Dievas jį prikėlė, išvaduodamas iš mirties kankynės, nes buvo neįmanoma, kad jis liktų mirties grobis* (2, 23–24). Jėzaus Kristaus mirties ir prisikėlimo įvykyje išsipildė karaliaus Dovydo pranašystė: *nes tu nepaliksi mano sielos mirusiųjų buveinėje ir neduosi savo šventajam supūti* (2, 27). Čia cituojama 16-oji psalmė. Jos tekstas sustiprina Viešpaties prisikėlimo įvykio autentiškumą: viskas įvyko pagal Dievo planą. Taigi *kerigmoje* Šventasis Raštas atlieka tikrai pagalbinį vaidmenį (taip pat plg. 1 Kor 15, 3–5).

II. Evangelijos pagal Luką pradžioje (1, 1–4) skaitome: *Daugelis jau yra mėginę išdėstyti raštu pasakojimą apie buvusius pas mus įvykius, kaip mums perdavė nuo pradžios savo akimis mačiusieji ir buvusieji žodžio tarnai. Taip pat ir aš, rūpestingai viską nuo pradžios ištyręs, nusprendžiau surašyti tau, garbingasis Teofiliau, sutvarkytą pasakojimą, kad įsitikintum tikrumu mokslo, kurio esi išmokytas. Tai literatūrinis prologas, kuriame evangelistas Lukas pagal helenistinės literatūros tradiciją dedikuoja veikalą – *surašyti tau, ... Teofiliau*, pristato savo darbo metodą – *rūpestingai ... ištyręs* – ir nurodo kūrinio parašymo tikslą – *kad įsitikintum tikrumu mokslo, kurio esi išmokytas*. Teofilus kviečiamas pagilinti „mokslą“, t. y.*

Evangelistas Lukas. Vadinamosios „Vilniaus evangelijos“ iliustracija, 1575 m.

tikėjimą, kuris jam jau buvo paskelbtas *kerigmos* metu. Šitas tikėjimo pagilino procesas įvyksta skaitant ir yra sudedamoji *didachės* dalis, kurioje Biblija patelkiama ne tiek įrodyti tikėjimo tiesas, kiek jas suprasti.

Pradedant nuo popiežiaus Jono Paulius II pontifikato, šalia šitų dviejų klasikinių Bažnyčios misijinės veiklos formų – *skelbimo* ir *mokymo* – minima ir trečia – *naujoji evangelizacija*. Jos veikimo objektas yra senos krikščioniškosios tradicijos šalys, kur ištisi pakrikštytųjų būriai yra praradę tikėjimo jausmą bei gyvena toli nuo Jėzaus Kristaus ir jo Bažnyčios.

Mūsų tūkstantmetei Lietuvai reikia būtent *naujosios evangelizacijos*, kuri, būdama tarpinė *skelbimo* ir *mokymo* forma, savyje sujungia *kerigmos* ir *didachės* elementus. Kitais žodžiais, siekiant meilės civilizacijos įgyvendinimo, mums reikia biblinės kultūros ir biblinio dvasingumo: *nes nepažinti Šventojo Rašto – tai nepažinti Kristaus* (šv. Jeronimas).

Klausimai ganytojams

Tikiu į Dievą, bet užaugau ir subrendau toli nuo tikrojo tikėjimo. Paskutinį kartą Komuniją priėmiau prieš 27 metus. Per tą laiką padariau tiek daug nuodėmių, kad dabar nebeįveikiu nei gėdos, nei baimės. Taip ir gyvenu nesiryždama visko išpažinti kunigui... K. L.

Šitą gėdos ir kaltės jausmą greičiausiai išgyvenate tik dėl to, kad Viešpats Jus kviečia prie jo priglusti, tad nebebijokite ir pasiryžkite. Kad būtų drąsiau, neikite į bendrą eilę prie klausyklos, bet atskirai susitarkite su kunigu. Jis Jus išklausys, o paskui pasidalys džiaugsmu, kurį pats gauna iš Viešpaties, teikdamas Sutaikinimo sakramentą. Kunigas nesmerks Jūsų dėl jokios nuodėmės – juk jis tėra Jėzaus Kristaus gailėstingumo įrankis ir ženklas. Pamatysite, koks didis džiaugsmas po šitiek metų gauti Viešpaties atleidimą!..

Ar galima krikštyti vieniems krikštėnams du vaikus – sesutes iš tos pačios šeimos? Pirmoji buvo pakrikštyta prieš šešerius metus, o dabar tie patys krikšto tėveliai rengiasi kitos mergaitės krikštynomis. Matas

Taip, galima.

Kodėl aukojamos šv. Mišios už mirusiuosius? Ar Kristaus aukos ant kryžiaus neužtenka? Kodėl reikalinga piniginė auka užsakant šv. Mišias? Renata

Nebendraujant meilė miršta. Būtent dėl to Viešpats mums, gyvenantiems laike (kuris yra ribotų akimirkų seka), o ne amžinybėje (kuri yra beribė), kasdien dovanoja savo Kūną kaip didžiausios Meilės ženklą, idant toji vienatinė Kryžiaus auka, paaukota kartą visiems laikams, taip galėtų pasiekti mus kiekvieną mūsų gyvenamojo meto

akimirką ir taip mes jau dabar galėtume gyventi tuo, kas yra amžina.

Be to, Viešpats duoda mums mylėti ne tik Jį, bet ir artimą (juk kas nemylti artimo, kurį mato, negali mylėti Dievo, kurio nemato – plg. 1 Jn 4, 20), o toji meilė taip pat reikalinga atnaujinimo laike. Aišku, kad labiausiai artimą mylime Viešpatyje, kuris moko mylėti vieni kitus taip, kaip Jis mus mylėjo (plg. Jn 13, 34) – pačia didžiausia Meile, t. y. Kryžiumi (beje, sudabartinamu per Eucharistiją), nes „nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti“ (Jn 15, 13). Tai reiškia, kad turime mylėti jau nebe savo žmogišką ir ribotą širdimi, o paties Jėzaus Širdimi, perversa ant kryžiaus, iš kurios trykšta už mus atiduodama Jo gyvybė. Tad jei norime iš tikrųjų gyventi tokia Meile, į savo intymųjį susitikimą su Viešpačiu negalime neįtraukti ir brolių, ne mažiau Jam brangių nei mes patys, – ar dar tebesančių kelyje, ar jau užmigusių įžengti į Gyvenimą, kaip ir Sūnus mus įtraukia į savo intymųjį ryšį su Tėvu: „Kaip mane Tėvas mylėjo, taip ir aš jus mylėjau“ (Jn 15, 9).

Tai ir yra šventųjų bendravimo slėpiny, per kurį visi Kristaus Kūno nariai yra Viena Meile. Tad akivaizdu, kad būtent per Eucharistiją galime ypač aukoti Viešpaties Gailėstingajai Meilei tuos, kurie Jo valia yra itin brangūs mūsų širdžiai, nes būtent taip juos mylime labiausiai ir tikriausia Meile, būtent taip ją giliausiai išreiškiame. O medžiaginė auka tik dar labiau ją įkūnija, panašiai kaip gėlių puokštė irgi išreiškia meilę, nesvarbu kam – mylimam žmogui ar gydančiam medikui – yra dovanojama. Būtent todėl galime ir privalome kasdien savo širdyje į susitikimą su Viešpačiu atsinešti visą žmoniją, jau iškėliavusią, keliaujančią ar dar keliausiančią

į Amžinybę, jei tikrai norime mylėti taip, kaip Viešpats mus myli. O įkūnytą meilę medžiagine auka už vieną ar kitą brangesnį asmenį irgi galime nors ir kasdien ar bent ypatingomis progomis kaip ir gėlių dovanoti kasdien ar retsykiais.

Juk mūsų meilės atsakymas kiekvieną laiko akimirką pasiekia tą vienintelę ir amžiną Kristaus Meilės auką taip, tarsi jis būtų vienintelis. Ir šis atsakymas, tam tikromis dienomis būdamas daugiau ar mažiau intensyvus, daugiau ar mažiau jį įkūnijantis, per šventųjų bendravimo slėpinį daugiau ar mažiau įtraukiantis Viešpaties mums duotų mylimų žmonių, yra tik nepaprastai įvairūs jo – vienintelio mūsų atsakymo į Kristaus Meilės auką – aspektai.

Ar išlaisvinimo malda (ne egzorcizmas, kurį atlieka vyskupo paskirtas kunigas) būtina kalbėti garsiai, kad girdėtų „apsėstasis“, ar užtenka mintyse? Justas

Malda turi „girdėti“ tik Dievas, nes malda yra dialogas su Dievu, o ne su tuo, už kurį meldžiamasi.

Ar bažnytinis teismas išskiria, jei vienas sutuoktinis serga AIDS ir nesilaiko asmens higienos? Juk taip šeimai kyla pavojus užsikrėsti. N. P.

Kreipkitės į bažnytinį teismą ir tuomet gausite tikslesnį atsakymą, ar būtų galima paskelbti esamą santuoką negaliojančia. Jūsų nurodyta priežastis dar nėra pakankama taip nuspręsti. Yra tik teisė atsakyti lytinių santykių.

Parengta pagal Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio bei Telšių vyskupijų interneto svetainių (žr. www.katalikai.lt), www.bernardinai.lt ir www.joanitai.org medžiagą

Šventasis Brunonas Bonifacas Kverfurtietis: Dievo dovana Lietuvai

Dr. Liudas JOVAIŠA

Krikščionybės istorijoje paprastai nutikdavo taip, kad pirmasis Evangeliją atnešęs misionierius – ar ją nuoširdžiai priėmęs krašto valdovas – ilgainiui tapdavo tos šalies šventuoju globėju. Švęsdami Lietuvos vardo tūkstantmetį, dažnai minime svarbiausią andainykščio įvykio herojų šv. Brunoną Kverfurtietį. Dabarties katalikui šis tolimas, nepažįstamas ir net svetimas šventasis – realus asmuo, tačiau, deja, veikiau kadaise nutikusių istorijos personažas, nei gyvas artimas užtarėjas danguje ir sektingas krikščionio pavyzdys. Pažvelkime, kokio žmogaus ir krikščionio gyvenimas slypi už visiems gerai žinomo lakoniško įrašo apie šį misionierių: „Šventasis Brunonas, dar vadinamas Bonifacu, arkivyskupas ir vienuolis, vienuoliktąisiais savo atsivertimo metais Rusijos ir Lietuvos pasienyje pagonių užmuštas su aštuoniolika saviškių kovo 9 dieną nukeliavo į dangų.“

Žemiškojo gyvenimo kelias

Apie 974 m. Vokietijoje, Kverfurte, gimęs vietos grafo Brunono sūnus Brunonas mokėsi Magdeburgo katedros mokykloje. 995 m. tapo Magdeburgo kapitulos kanauninku. Priimtas į imperatoriaus Otono III dvarą kapelionu (valdovas jo nevadindavęs kitaip, kaip tik „mano siela“), 996 m. karūnuotis vykstantį imperatorių nulydėjo į Romą. Ten giliai paveiktas žinios apie šv. Vaitiekaus kankinystę Prūsijoje, paliko dvarą ir įstojo į benediktinų vienuolyną, galbūt šia proga pasirinkdamas Bonifaco vardą. Po kelerių metų patrauktas kamaldulių vienuolijos steigėjo šv. Romualdo pavyzdžio, išvyko iš Romos ir ėmė gyventi atsiskyrėlišką griežto neturto, askezės ir fizinio darbo gyvenimą.

Brunonas nebuvo paprastas, niekuo neišsiskiriantis savo epochos žmogus. Vertinamas imperatorių, karalių, popiežių ir dvasinio gyvenimo mokytojų, jis tapo vienu reikšmingiausių to meto Katalikų Bažnyčios veikėjų. 1004 m. arkivyskupu misijoms įšventinto Brunono apaštališka veikla labai išplito: jis vyko į Vengriją, lankėsi Kijevo Rusijoje, iš ten patraukė į pagonių pečenegų kraštą, įšventino vyskupą misijoms Švedijoje. Kviečiamas karaliaus Boleslovo Narsiojo, 1008 m. atkeliavo į Lenkiją ir iš čia leidosi kelionėn į baltų žemes, kur 1009 m. (veikiausiai kovo 9 d., nors minima ir vasario 14-oji), būdamas maždaug 35-erių, baigė žemiškąjį gyvenimą kaip Kristaus kankinys.

Kokia buvo paskutinė Brunono misija ir tikroji jo kankinystės priežastis, vienareikšmiškai atsakyti sunku, nes įvairūs šaltiniai pateikia skirtingas, kartais net prieštaringas žinias. Amžininkams nekėlė abejonių svarbiausia: Evangeliją skelbęs misionierius buvo nukankintas dėl tikėjimo – „dėl Kristaus, kuris yra Bažnyčios galva, meilės (...), romus kaip avinėlis, su 18 savo kelionės

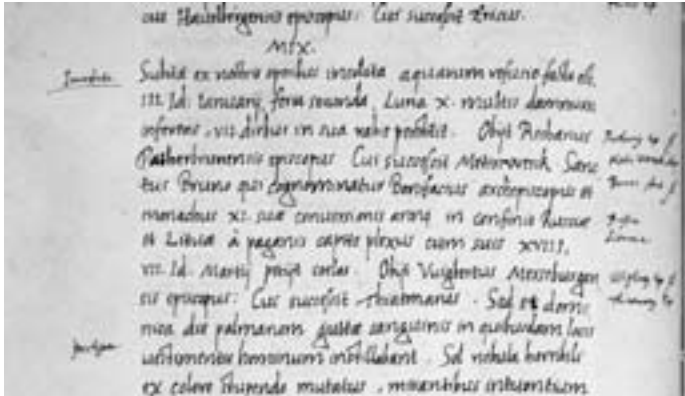

Popiežius laimina šv. Brunoną Kverfurtietį misijoms.

draugų“. Kur – Prūsijoje, Rusijoje ar Lietuvoje – jis padėjo galvą, veikliausiai niekas ir niekada neatsakys. Visi mėginimai atrasti tikslią kankinystės vietą – tokių šiandien minima bent keliolika – tėra daugiau ar mažiau įdomios, artimos ar patikimos, tačiau neįrodomos versijos. Tiksliai nežinomos ir kitos jo kankinystės bei palaidojimo aplinkybės. Šaltiniuose sutartinai pabrėžiama, kad misionierius nukankintas nukirsdinant galvą,

Didelės ir mažos kryžkelės

tačiau kai kuriuose rašoma ir apie galūnių nukirtimą. Nesutampa ir žinios dėl Brunono palaikų likimo. Pasak dalies šaltinių, jo kūną (kaip ir šv. Vaitiekaus) išpirkęs Lenkijos karalius Boleslovas Narsusis; anot kitos versijos, šventasis buvęs palaidotas savo misijos vietoje, kur nauja krikščionių bendruomenė virš savo įkūrėjo kapo pastatydinusi bažnyčią. Kur yra jo relikvijos, nežinoma ir šiandien.

Kvedlinburgo analų nuorašo (XVI a. vid.) 31° lapo fragmentas, kuriame aprašyta šv. Brunono žūtis Rusijos ir Lietuvos pasienyje 1009 m. kovo 9 d.

Mus pasiekė gana šykščios žinios ir apie Brunono kankinystę – ją pažymėjo, tačiau dažniausiai itin lakoniškai, vienu ar keliais sakiniais, daugiausia įvairių Vokietijos vienuolynų ir katedrų (pvz., Magdeburgo, Kvedlinburgo ir kt.) analai; be jų, išliko vos keletas platesnių, tačiau kiek vėlyvesnių Brunono gyvenimo ir kankinystės aprašymų. Visi šaltiniai pagal savo pateikiamą informaciją skirstomi į tris pagrindines grupes: saksiską (bene reikšmingiausi jos pavyzdžiai – tai Kvedlinburgo analai ir Brunono amžininko, Merseburgo vyskupo Titmaro kronika), bavišką (jos pagrindas – Viperto, neva dalyvavusio Brunono misijoje ir vienintelio likusio gyvo, pasakojimas) ir itališką (bene ryškiausias šv. Brunono – kaip šv. Romualdo mokinio – žodinis portretas, paliktas žymaus XI a. teologo ir šventojo, vienuolio karmaldulio Petro Damiano). Šv. Petras Damianis išsamiai ir vaizdingai, tačiau galbūt ne taip tiksliai kaip vokiškieji šaltiniai aprašė ir šv. Brunono misiją bei kankinystę; jo pasakojimu, padariusiu bene didžiausią įtaką liturginei ir hagiografiniai tradicijai, rėmėsi ir pirmųjų lietuviškų „Šventųjų gyvenimų“ autoriai, ir Pažaislio vienuolyno freskų ciklo sumanytojai.

Neturtėlis ir asketas

Kaip liudija biografai, Brunonas Kverfurtietis „buvo aukštos kilmės ir priklausė garsiai giminei. Dar būdamas vaikas jis, veikiant Dievo malonei, visus pranoko veido grožiu ir grakštumu, išaugęs pažįstamų ir artimųjų tarpe mielas bei malonus“. Šias prigimties dovanas Brunonas skyrė Kristaus meilei ir „pasirinko kilnesnio gyvenimo

kelią“, „dieviškuoju gailestingumu labiau išrinktas būti Dievo nei kitų tėvų sūnumi“. Amžininkai vėliau taip prisimins Brunoną: „kai rytą turėdavo eiti į mokyklą, prieš palikdamas namus, prašė laisvos minutės, ir tuo metu, kai mes žaidėme, jis meldėsi.“ Būdamas kilmingas ir išsilavinęs dvasininkas, artimas imperatoriaus bičiulis, jis būtų be rūpesčių nugyvenęs prabangų ir patogų didžiūno – imperijos vyskupo, o gal net popiežiaus – gyvenimą, tačiau tarsi pamiršęs, ką paveldėjo ar įgijo, nuolat veržėsi pirmyn: tapo vienuoliu, vėliau – asketu atsiskyrėliu, galiausiai – misionieriumi ir kankiniu.

Brunono biografai ypač pabrėžia jo puoselėtą neturtą meilę: gavęs daug dovanų iš savo globėjo Boleslovo Narsiojo ir kitų turtingųjų, „greitai [jas] bažnyčioms, savo draugams ir šeimynykščiams išdalijo, nieko sau nepalikdamas“. Jis gyveno „visada žvelgdamas į šią Evangelijos eilutę: „Kiekvienas, kuris neatsižada visos savo nuosavybės, negali būti mano mokiny“ (plg. Lk 14, 33). Apaštalo Pauliaus įspėjimas „Kas nenori dirbti, tenevalgo!“ (2 Tes 3, 10) paskatino jį „maistui ir kitoms kūno reikmėms“ užsidirbti „savo rankomis ir prakaitu“. Amžininkus stebino atsiskyrėliai, tarp kurių buvo ir Brunonas: „Kas gi nesistebėtų (...), žmones, anksčiau vilkėjusius šilkiniais, dargi papuoštais auksu apdais, apsuptus tankių patarnautojų gretų, pripratusius prie visokeriopų malonumų antplūdžio, dabar matydamas pasitenkinant vien šurkščiu apsiaustu, užsidariusius, basus, nepuoselėjančius savęs ir sugniužusius nuo tokio griežto susilaikymo? Visi užsiėmė rankų darbu: vieni drožė šaukštus, kiti verpė, dar kiti pynė tinklus.“ Biografai teigia, kad, „jų visų [t. y. atsiskyrėlių] gyvenimą toli pranoko šventojo Bonifacio gyvenimo būdas“. Jis „dažnai valgė per savaitę tik sekmadeniais ir ketvirtadieniais“, būdamas kelyje „valgė kasdien, bet kasdien gyveno iš pusės duonos [kepalo] ir vandens; švenčių dienomis, neragaudamas jokio gėrimo, prie kasdienio maisto pridėdavo kokių nors vaisių ar žalumynų šaknų“. Keliaudavo „pėsčias ir basas, nuolat giedodamas ir kitus toli pralenkdamas“. Iš Italijos į Europos kraštus, į šiaurę nuo Alpių, jodavo arkliu, tačiau „visada nuogomis blauzdomis ir pėdomis taip kentė nepakenčiamą šaltį atšiauriausiame krašte, kad, norėdamas nultipti, vargiai būtų galėjęs atplėšti pėdą nuo geležinės balnakilpės, jei nebūtų padėjęs karštas vanduo“.

Mokytas rašytojas

Gyvendamas asketiškai ir neturte, Brunonas nepamiršo, kad buvo „ypatingai išsilavinęs laisvųjų menų moksloje, o labiausiai pripažintas muzikos studijoje“. Su giesme lūpose iš vieno Europos krašto į kitą keliaavęs uolusis misionierius darbavosi ir plunksna, aprašydamas savo šventųjų pirtakų ir bičiulių kankinių – šv. Vaitiekaus ir Penkių Lenkijos brolių (Brunono bičiulių, šv. Romualdo sekėjų) – gyvenimą. Leisdama-

sis paskutinėn kelionėn į prūsų žemes vyskupas Brunonas pasiuntė laišką Vokietijos karaliui Henrikui II, tuomet kariavusiam su Lenkijos karaliumi Boleslovu Narsiuoju. Šiame tekste, kaip niekur kitur, atsiskleidžia ryškiausi jo asmenybės bruožai. Pirmiausia – drąsa pagarbiai, bet atvirai sakyti tiesą į akis galingiausiam Europos valdovui: „Ar gera persekioti krikščionių tautą ir draugauti su pagonių tauta [t. y. liutičiais]?“; „Ar ne geriau kovoti su pagonimis už krikščionybę, nei imtis jėgos prieš krikščionis vardan pasaulio garbės?“ Apipylęs Henriką II tokiais klausimais, Brunonas jį ragina: „Taigi atgailauk ir atsižadėk žiaurumo“, įspėja: „Jei nori visa daryti vien jėga ir niekad gailestingumu (...), saugokis, o karaliau, kad kartais nesupykdytum Jėzaus, kuris dabar Tau padeda“ ir atsidūsta: „Ak, nelaimingi mūsų laikai! Po didžio šventojo imperatoriaus Konstantino, po tobuliausio tikėjimo pavyzdžio Karolio dabar yra kam persekioti krikščionių, užtat beveik nėra kam atversti pagonio!“ Brunonas pasiskundžia, kad dėl karo su Henriku Boleslovas Narsusis, nutaręs negailėti pinigų prūsų atvertimui, dabar negalės kaip reikiant padėti misionieriui skelbti Evangeliją. Jis naiviai (?) tiki, kad krikščioniškas pasaulis yra taikos pasaulis, todėl itin skaudžiai išgyvena karą tarp dviejų jam brangių krikščionių valdovų.

Misionierius ir taikdarys

Brunono laiške Henrikui II aiškiai matyti ir pagrindinis nenuilstančio apaštalo veiklos tikslas – plėsti Kristaus karalystę žemėje, nešant Evangeliją jos dar nepažįstančioms tautoms. Misionieriaus pašaukimą jis pajuto dar imperatoriaus dvare, „pamatęs senovės kankinio ankstesnio Bonifaco koplyčią“ ir taręs sau: „Ir aš vadinuosi Bonifacas. Kodėl gi ir aš neturiu būti Kristaus kankinys?“ Vieną savo aktyvios misionieriškos veiklos epizodą – kelionę pas pečenegus – jis vėliau pats trumpai aprašė minėtame laiške Vokietijos karaliui.

Iš Vengrijos patraukęs pas „žiauriausius iš visų pagonių – pečenegus“, Brunonas prieš savo valią buvo užlaikytas Kijevo Rusios kunigaikščio Vladimiro, visai mėginusio atkalbėti nuo kelionės „pas tokią neprotinę gantį“, kur misionierius nieko nelaimėtų sielų išganymui ir patirtų vien pačią bjauriausią mirtį. Galiausiai paties kunigaikščio su kareivių būriu nulydėtas iki krašto sienos, Brunonas žengė į pečenegų žemę, apsikabinęs Kristaus kryžių ir giedodamas responsorijų: „Petrai, ar myli mane? Ganyk mano avis!“ Drauge su savo palydovais ne kartą buvo sučiuptas, ne kartą jiems visiems grėsė mirtis nuo įtūžusios minios rankų, tačiau perduoti genties vyresniesiems, kurie iš klausė belaisvius ir, „būdami protingi [žmonės], pripažino, kad į jų žemę įžengėme trokšdami gėrio“, gavo leidimą laisvai veikti. Per penkis mėnesius su savo palydovais apkelia-

vo tris ketvirtadalius pečenegų krašto, pakrikštijo apie trisdešimt žmonių ir sutarė dėl taikos su Kijevo Rusia. Pečenegų vadai, dėkodami Brunonui už jo dėka sudarytą taiką, pažadėjo, kad, jei sutarties bus laikomasi, mielai taps krikščionimis. Grįžęs į Kijevo Rusiją Brunonas įšventino pečenegų vyskupą; taip Evangelijos sėkla rado dirvą „blogiausioje ir žiauriausioje tautoje iš visų pagonių [tautų], gyvenančių žemėje“.

Šv. Brunonas atvyksta į Lietuvą; jo nužudymas.

Neabejotina, kad su tokia pačia taikia Gerosios Naujienos žinia Brunonas atėjo ir pas mūsų protėvius. Jo ginklai buvo apglėbtas kryžius ir giesmė. Ir kas, jei ne meilė – Kristui ir visai nepažįstamiems, nesuprantama kalba bylojantiems, bet tokiems brangiems žmonėms – pašaukė nenuilstantį misionierių, savotišką Evangelijos kolumbą, leistis į keliones už sėvo, saugaus ir patogaus pasaulio ribų? Ši beribė Kristaus ir žmonių meilė – iki pat mirties, užantspauduota kankinio krauju, įrašė Brunono vardą į šventųjų „gyvenimo knygą“.

Šventojo atminimas

Brunono atminimo ir gerbimo tradicija niekad nebuvo labai ryški. Pirma, neišliko kankinio relikvijų – jų saugojimo vieta būtų dėsningai tapusi svarbiu kulto židiniu. Antra, jo vardas nebuvo susietas su pirmu ar reikšmingu Evangelijos skelbimu kuriame nors krašte, ir šis Kristaus apaštalas netapo ypatingu kurios nors šalies globėju. Šv. Brunono atminimas bene gyviausias buvo jo gimtinėje ir tarp šv. Romualdo mokinių, po savo mokytojo mirties

Didelės ir mažos kryžkelės

įsteigusią naują kamaldulių ordiną (būtent todėl Pažaislio vienuolyne atsirado ypač reikšmingas šv. Brunono ikono-grafijos paminklas – XVII a. freskų ciklas*). Kadangi vieni šaltiniai jį vadino Brunonu, o kiti – Bonifacu, liturginėje tradicijoje įvyko nesusipratimas, ir vienas asmuo – šv. Brunonas Bonifacas – buvo padalytas į du: Prūsijos apaštalą šv. Brunoną (jo šventė spalio 15 d.) ir Rusijos apaštalą šv. Bonifacą (šventė birželio 19 d.). 1673 m. Rusijos misionierius šv. Bonifacas paskelbtas Lenkijos ir Lietuvos šventuoju globėju; tad Lietuvos vyskupijose šv. Brunonas Bonifacas iki pat XX a. pradžios būdavo pagerbiamas birželio 19 d. *semiduplex* rango liturgine švente.

Šv. Brunono Kverfurtiečio palaikų pagarbinimas. Mykolo Arkangelo Pallonio freska Pažaislio vienuolyne. XVII a. II pusė.

Šioji atskyrimo klaida, įsitvirtinusi XVI amžiuje, tik XVIII a. buvo aptikta kai kurių istorikų, tačiau hagiografinėje tradicijoje ir liturginiame kalendoriuje išliko iki pat XX a. – lietuviškuose „šventųjų gyvenimuose“ ją 1949 m. pirmasis ištaisė kun. Kazimieras A. Matulaitis MIC. Tuo laiku pastebėtinas ir liturginio šv. Brunono kulto, tegu ir menko, sunykimas: po I pasaulinio karo susikūrus nepriklausomai Lietuvos Respublikai, įsisteigus Lietuvos bažnytinei provincijai ir naujoms vyskupijoms, reformuojant liturginį kalendorių atsiskaityta senojo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikų paveldo, drauge – ir šv. Bonifaco minėjimo. Tuo pačiu metu, XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, Lietuvos

kaimynystėje – Vokietijoje (Rytprūsijoje) ir Lenkijoje – klostėsi nauja šv. Brunono, kaip tuose kraštuose apaštalavusio ir nukankinto misionieriaus bei regiono globėjo, gerbimo tradicija. Įsteigta keletas jo titulo parapijų bažnyčių, o 1910 m. vokiečių evangelikai, minėdami savo tautiečio kankinystės 900 metų sukaktį, Gižycko mieste, ant Niegocino ežero kranto, pastatė šv. Brunono kryžį. Ši vieta, vėliau imta vadinti šv. Brunono kalva, šiandien yra bene žinomiausias misionierių menantis paminklas ir piligrimystės centras. Naujas jo gerbimo Lenkijoje etapas prasidėjo baigiantis Vatikano II Susirinkimui: šį šventąjį pagrindiniu savo globėju paskelbė Lomžos vyskupija, antruoju – Varmijos arkivyskupija (prie jų XX a. pabaigoje prisidėjo ir naujoji Elko vyskupija). Pertvarkant liturginį kalendorių, šv. Brunono minėjimas perkeltas iš kovo 9 d. (gavėnios laiko) į liepos 12 d.

XX a. antrojoje pusėje ir Lietuvos Bažnyčioje atkreiptas dėmesys į šventąjį kankinį. Rengdama Romos mišiolą lietuvių kalba (išleistas 1982 m.), Lietuvos Vyskupų Konferencijos Liturginė komisija įrašė šv. Brunoną antruoju Vilniaus arkivyskupijos globėju ir jo minėjimui numatė liepos 12-ąją. 1987 m. šią dieną paskyrus pal. Jurgio Matulaičio minėjimui, šv. Brunono šventė perkelta į liepos 13 d. Pastaraisiais metais ji grąžinta į kovo 9-ąją – misionieriaus ir kankinio gimimo dangui dieną.

Minint Lietuvos vardo tūkstantmetį ir šv. Brunono atminimas tapo aktualesnis. Jį puoselėjant 2007 m. Klaipėdoje įsteigta pirmoji šalyje šv. Brunono Kverfurtiečio parapija, o 2009-ieji Lietuvos vyskupų paskelbti Evangelijos žinios tūkstantmečiui Lietuvai metais. Belieka linkėti, kad jubiliejinėse išskilmėse, minėdami istorinius įvykius, atrastume ir tikrąjį pirmo mūsų protėvių tikėjimo mokytojo, palikusio sektiną begalinės meilės pavyzdį, veidą.

Juk ir Šventasis Raštas ragina: „Atsiminkite savo vadovus, kurie jums paskelbė Dievo žodį. Išižiūrėkite į jų gyvenimo pabaigą, sekite jų tikėjimu“ (Žyd 13, 7). ■

* Apie šias freskas išsamiai rašė prof. dr. Laima Šinkūnaitė š. m. „Artumos“ 3-iajame numeryje, p. 9–10.

1009 METAI: ŠV. BRUNONO KVERFURTIEČIO MISIJA

Sudarė, šaltiniotyrimus paaikškinimus ir bibliografiją parengė Inga Leonavičiūtė, specialusis redaktorius Vytautas Ališauskas.

Prieš tūkstantį metų gyvenusio saksų misionieriaus žūties mįslę padedanti minti knyga, kurią 2006 m. išleido „Aidų“ leidykla, susideda iš 2 dalių. Pirmojoje pateikiama prof. Edvardo Gudavičiaus studija apie šį šventąjį ir jo paskutinės misijos sąsajas su Lietuva, o antrojoje skelbiami šv. Brunono gyvenimo šaltiniai. Tai pirmas toks išsamus leidinys apie mums itin svarbų asmenį.

Esamasis būtovės laikas

Antanas SAULAITIS SJ

Šiomet gegužę vykęs Čikagos tautinių šokių ansamblio „Grandis“ 50-mečio koncertas vaizdavo Joninių papročius. Pranešėjas ir keli veikėjai apeigas, dainas bei papročius apibūdindavo būtuojų laiku – lietuviai „rinkdavo“, „šokdavo“, „manė“, „tikėjo“, „garbino“. Panašiai ir Tėvynės pažinimo pamokėlėse – viskas „būdavo“, „darydavo“, „elgdavosi“...

Tėvai kartais pamąsto, kad jų vaikų mokyklinėse programose esama daug istorijos *paminėjimų*: Sausio 13-oji, Klaipėdos krašto diena – sausio 15-oji, Vasario 16-oji, Kovo 11-oji, Gedulo ir vilties diena – birželio 14-oji, Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) diena – liepos 6-oji, Žalgirio mūšio diena – liepos 15-oji, Juodojo kaspino ir Baltijos kelio diena – rugpjūčio 23-ioji (dabar – Nacizmo ir stalinizmo aukų diena), Šilinės bei Vytauto Didžiojo karūnavimo ir padėkos už Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės apgynimą diena, dar vadinama Tautos švente, – rugsėjo 8-oji, Vėlinės – lapkričio 2-oji, Kariuomenės diena – lapkričio 23-ioji; be to, ir reikšmingos svarbių įvykių ar žmonių sukaktys, kurias būtina paminėti.

Kitaip skamba gyvosios istorijos dienos, vaizduojančios įvykį ar laikotarpį. Pavyzdžiui, prie Des Plaines upės Čikagos priemiesčiuose dukart per metus vyksta vadinamosios Paupio *šventės*. Apylinkės gyvenimą nuo pirmo baltojo kelionės 1673–1675 m. iki XIX amžiaus pabaigos vaizduoja šimtai persirengėlių: kailinių žvėrelių medžiotojų, čiabuvių, kareivėlių, muzikantų, pasakorių, virėjų, prekeivių, audėjų, vaistininkų, šaulių ir kitų. Apsirengę jie privalo būti nepriekaištingai – negali netgi modernesnių akinių užsidėti.

Visa – garsai, spalvos, valgiai, kailiai, prietaisai, įrankiai, amatai – labai marga ir įdomu Štai moteris lukštena kukurū-

zus, mala grūdus, duoda naujo derliaus sriubos paragauti. Antra audžia kailiutinę juostą, siuva starnos odos suknelę, jos kaimynė lieja žvakes. Vyras iš augalo stiebo kaip iš linų išpeša gyslą žuvims gaudyti, siūlui ar net virvei vyti. Kitas iš švino ar skardos gamina apskritą medžioklinio šautuvo kulkas. Kailių medžiotojas valo stumbreną. Vienur stabtelėjus – įvairios indėniškos arbatos, kitur – tikslūs senovinių papuošalų padirbiniai.

Įdomiausia, kad visi *šventės* veikėjai kalba esamuojų laiku. Niekaip nepriversi savo klausimais ar pastabomis pereiti prie būtojo, vien tik: „Kai mes plaukdami pro šią santaką užtinkame indėnų kaimą, sustojame paprekiuoti ir pernaktoti.“ Įdomu buvo pasižnekučiuoti su XVIII a. „kunigu“ prie jo palapinės, kurios prieangis atsiveria kaip koplyčios sienos su medžiaginiai Jėzaus ir Marijos paveikslais šalia altorėlio, kryžiaus ir varpelio maldininkams sukviesti. „Turiu daug vestuvių, kai prancūzai, kanadiečiai veda indėnes“, „Vis stengiuosi kalbėti apie artimo meilę ir pagarbą kiekvienam žmogui...“ Kad ir

kiek bendrausi su istorinės praeities veikėju, nesuprasi, ar jis tikrai renginyje dalyvaujantis kunigas, ar ši vaidmenį pamėgęs žmogus. Indėnas džiaugiasi gavęs XVII–XIX a. menančius čekiško stiklo karolius, kurie sovietmečiu buvo neprieinami Lietuvoje gyvenantiems.

Ilgainiui pasijunti lyg būtum jėzuito Pere Jacques Marquette draugė su kailių prekiautojais, įvairių genčių indėnais paupio stovyklos derliaus *šventėje*. Norisi ištraukti į indėniškų laivelių lenktynes, iki vėlaus vakaro klausytis legendų bei „tikrų“ atsitikimų, su matininkais ir amatininkais pasikalbėti.

Skirtumas tarp *minėjimo* ir *šventės* primena Šventojo Rašto priekaištą: Jėzus stebisi gausiais paminklais pranašams ir dėmesio jų pamokymams stoka.

Istorija gyva tiek, kiek dabartinį mūsų gyvenimo būdą sąmoningai ir pasąmoningai paveikia. Įspūdinga, kai skautai ir skautės iškilmingai duoda įžodį ant piliakalnio, kas nors kiti Vasario 16-ąją tokioje šventoje vietoje atšvenčia arba alkakalnio viršūnėje mąstymus atlieka krikščioniško susitelkimo dalyvės. Dar įspūdingiau, jei požiūriu ir elgsena atspindime Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pakantą tautybėms ir religijoms ar būdami krikščionys, tęsiame nepaprastai gilų senovės lietuvių tikėjimą (pagony nelygu bedieviams) įsipareigojimu ugdyti teisingumą ir santarvę. Visas tautosakos, tautodailės paveldas gyvas tiek, kiek jis nedūla archyvuose ar muziejuose. Beveik mistinis ryšys su gamta senovėje įsikūnija kasdieniu, praktišku rūpinimusi gamtosauga dabartyje.

Jubiliejinės šventės tada labiau teikia veiklios ateities viltį, nei numenkina praeitį iki turizmo.

Dainiaus Tunkūno nuotrauka

Balbieriškis, tūkstantmetis ir... Šventasis Raštas

Ses. Onutė VITKAUSKAITĖ MVS

Nekenčiau Balbieriškio vidurinės. Aš ten buvau svetima savo pasaulėžiūra, savo vienišo vienkiemio vaiko savimone. Bijoju mokytojų pajuokos, neklausdavau, jei ko nesuprasdavau, nes troškau vieno – likti nepastebėta. Taip mano išsilavinime atsirado dykviečių. Kai kurių ir vėliau nepavyko „sukultūrinti.“ Po kokių septyniolikos metų buvau prašyta nuotraukos ir trumpos biografijos mokyklos istorijos kampeliui (mat esame trys šią mokyklą baigusios vienuolės, t. y. eksponatai). Su-

pratau, kad neduosiu nei to, nei to. Nepriklausau šiai istorijai. Buvau šalia jos...

Tačiau buvo mokytojas, kuris man, vaikui, atrodė grėsmingas, grubus, bet sykiu – jaukus ir kitoks, ir įdomus. Svarbiausia, kartą bendraklasiams pasakė: „Jūs, avinų banda, nežinote, kodėl netikite. Aš žinau, kodėl netikiu. O štai ji, mergaitė, žino, kodėl tiki. Kai suaugęs, pati apsispręs, tikėti, ar ne.“ Tai pernai miręs Rimgaudas Liutkevičius. Mums darant kokį gramatikos pratimą, vaikščiodavo susikišęs rankas į kišenes ir kalbėdavo tarsi su savimi. Ar jis tada mokė? Man rodos, garsiai mąstė, ir tai geriausia, ko išmokau toje man baisioje vietoje. Taip iš jo pamąstymų sužinojau, kad Lietuva turi garbingą praeitį, kažkada buvo didžiulė valstybė, kad mūsų kalba yra graži ir archajiška ir kad turime didžiulius esą lietuviai. Aš tuo patikėjau. Vėliau sužinojau, kad Didžioji Lietuva (LDK) – tai daugybė tautų ir kad tolerantišką kitų tautų valdymą lėmė ne lietuvių kilnumas, bet jų silpnumas – nepajėgumas viešpatauti, kad tai, jog esame paskutiniai pagonyš Europoje, yra apgailėtina tikrovė, o ne pasididžiavimo vertas faktas. Nors, pasak prof. A. Bumblausko, lietuviui yra kuo didžiulotis, ir vienas iš pirmųjų dalykų – Vilniaus barokas...

Kuo tikiu dabar? Ar naiviu sovietmečio romantiku, ar realistais istorikais? Ką man reiškia Lietuvos tūkstantmetis? Nejaučiu pasididžiavimo, bet nejaučiu ir nusivylimo. Jaučiu dėkingumą ir džiaugsmą, kuris kyla iš Biblijos, iš mano biblinės savimonės. „Kas ta biblinė savimonė? – paklaustų mano mokytojas Liutkevičius. – Labai jau tu *pabažna*... Vis dėlto likai tokia, kokia buvai.“ Manau, atsakyčiau, kad biblinė savimonė yra savitas požiūris į istoriją: atsigręžti į įvykius ir tikėjimo akimis pamatyti gelbstintį Dievo veikimą, jo darbus. Biblijos žmonės patyrė, kad Dievas yra istorijos

Viešpats. Praeitis, dabartis ir ateitis – jo rankose. Ateidamas pas žmones Dievas nenusileidžia ant debesies, bet tiesiog būna su jais ten, kur jie gyvena, nusideda, kenčia ir miršta. Dievas klausosi ištremtųjų dejonų, prislėgtųjų ašarų ir ateina jų išvaduoti, parvesti į Pažado žemę. Dievas užkalbino žmogų istorijoje pašaukdamas vardu: „Abraomai!“ ir pažadėjo iš jo sukurti savo tautą, per kurią Viešpaties palaima pasiektų kitas tautas.

Lietuvos istorija – tai vis istorija, ir ji, kaip ir kiekviena istorija, yra galingojo Dievo veikimo arena. Biblijos žmonės žino, kad jis yra ištikimas: jei gelbėjo vakar, tai gelbės ir šiandien, ir rytoj. Jei pašaukė Abraomą vardu ir davė jo tautai vardą, tai ir vėliau šauks kitas tautas bei jų protėvius vardu. Taigi, iš biblinės savimonės žvelgdama į Lietuvos vardo tūkstantmetį, pirmiausia suvokių, kad tada Dievas pašaukė Lietuvą vardu, o gal ir davė jai vardą (juk anuomet dar nebuvo valstybės). Jis pašaukė mūsų protėvį Netimerą: „Netimerai, eik mano keliu ir būk be priekaišto...“ (plg. *Pr 17, 1b*). Kaip ir išrinktajai tautai, mums buvo pažadėta: „Tave Viešpats padarys savo šventa tauta <...>, jei laikysiesi Viešpaties, savo Dievo, įsakymų ir eisi jo keliais“ (plg. *Iš 28, 9*). Tūkstantmetis – tai Dievo bandymas su mūsų tauta sudaryti sandorą, kad būtume jo tauta, tai kvietimas į išganingą bendrystę.

Dabar Balbieriškio vidurinės nėra – vaiduokliškas pastatas su išdaužytais aklais langais tebestovi aukštai ant kalno. Nėra vaikų. Nėra ateities. Pagonybės Lietuva ilgai stovėjo pseudokrikščionių – kryžiuočių išdaužytais langais, jei tokie buvo. Nebuvo ateities, tik karas. Jei ne biblinė krikščionių savimonė, mes nežinotume net savo istorijos. Juk ir 1009 metų įrašas, ir daugelis kitų yra

užrašyti krikščionių metraštininkų. Pasak R. Petrausko („Tūkstantmetis ir krikščionybė“, lrytas.lt, 2006), „didžioji lietuviškos pagonybės problema – gyvosios atminties (*memoria*) trumpalaikiškumas ir seklumas“. Tiek Senojo Testamento žmonėms, tiek krikščionims istorinė atmintis svarbi, kad pažintų Dievą (iš jo darbų) ir taptų jo gelbėjimo plano dalininkais. Iš Biblijos žmonių krikščionys paveldėjo keistą paprotį *sudabartinti* įvykius juos prisimindami ir švęsdami. Ir šiandien Paschos vakarienėje tėvas izraelitas jauniausiajam vaikui ir visai šeimai Išėjimo įvykį bei jo reikšmę primena pasakodamas pirmuoju asmeniu: „Kai aš buvau vergas Egipte...“ Krikščionys prisimena Jėzaus mirtį ir Prisikėlimą. Taip iš naujo išgyvenama lemtingoji Dievo patirtis, naujos kartos tampa Dievo tautos dalimi ir jo pažadų dalininkais. Jei pirmasis Lietuvos vardo paminėjimas biblinėje savimonėje išisaknijusiam žmogui yra mūsų tautos protėvio užkalbinimas ir pašaukimas būti Dievo tauta, tai norint tapti šios išrinktosios tautos nariu šį įvykį tenka *sudabartinti*: pasakoti, švęsti ir dėkoti, ir šlovinti Dievą už tai, kad jis mus prisiminė.

Nors mokykloje nepriklausiau „avinų bandai“, bet dėl pro ausis praleistų žinių visuomet jausiuos kvaila avimi – panašiai kaip Lietuva, nepriklausiusi Europoje besiganančiai Gerojo Ganytojo avių bandai, vargiai galėjo plėtoti savo kultūrą, civilizaciją. Ir vis dėlto jaučiuosi mylima, išrinkta avis. Mes, lietuviai, esam mažiausi Europoje? Tuo geriau. Biblijos Dievas keistas: jis renkasi tai, kas žemos kilmės, kas paniekinta, ko nėra... (plg. 1 Kor 1).

Izraelis irgi buvo išrinktas ne dėl didybės – tai buvo kietasprandė tauta, sukurta iš „visokio plauko“ Egipto vergų, t. y. iš nieko. Izraelis buvo išrinktas dėl mažumo.

Taigi...

Sovietmečio romantikas: „Mes esame didžios praeities tauta...“

Naujosios Lietuvos realistas: „Mes esame tauta, turinti vargingą, nesėkmingą praeitį, dabar – vos gyva...“

Krikščionis: „Mes esame tauta, gyva Dievo galybe.“

Lietuvos praeitis gali būti stiprybės šaltinis, bet ne dėl Didžiosios Kunigaikštystės laikų didybės, ne dėl atkaklumo priešinantis įvairaus plauko priešams. Lietuvos istorija gali tapti stiprybės šaltiniu ateinančioms kartoms žvelgiant į ją ir pastebint tai, ką Dievas joje nuveikė. Lietuva turės ateitį, jei į savo istoriją žvelgs kaip į Šventąjį Raštą – ištikimą Dievo vedimą per sukrėtimus. Pabandykime jau dabar.

Plg. Ps 136:

*Dėkokite Viešpačiui, nes jis geras,
nes jo ištikimoji meilė amžina.
Prieš 1000 metų jis pašaukė mus vardu „Litua“,
nes jo ištikimoji meilė amžina.
Aplink savąją tautą subūrė daugybę tautų,
nes jo ištikimoji meilė amžina,
kad išgelbėtų jas nuo nuožmiųjų totorių,
nes jo ištikimoji meilė amžina.
Nugalėjo kryžiuočių magistrą,
nes jo ištikimoji meilė amžina.
Parbloškė Rusios kunigaikščius,
nes jo ištikimoji meilė amžina,
kaip spindintis karžygys parodė Dauguvos brastą,
nes jo ištikimoji meilė amžina.*

Ir t. t. (galite pratęsti).

Algirdo Kairio nuotrauka

Arba plg. Ps 137:

*Prie Sibiro upių –
Ten mes sėdėjome verkdami,
Kryžių kalną atminę....*

Ir t. t. (galite pratęsti).

Nežinau, ar mano gerasis mokytojas tapo tikintis, juolab biblinės tradicijos paveldėtojas. Tačiau per jį sovietmečio vaikams, ypač vienam – labai išsigandusiam Dievas kalbėjo: „Nebijok, aš esu su tavimi. Viskas bus gerai.“ Visai kaip Biblijoje.

Lietuva ir krikščionybė – jau tūkstantis metų

„Mes klestėsime kaip gražus ir kvapnus sodas“ (plg. Oz 14)

Br. Kūdikėlio Jėzaus PRANCIŠKUS CSJ

Pastarąjį tūkstantmetį mūsų žemiškosios tėvynės istorija tekėjo daugmaž viena vaga kartu su krikščionybės istorija. Ar galėtume į šį laikotarpį pažvelgti ne vien įprastu istoriniu, bet ir kokių nors kitų žvilgsniu, sakykim, teologiniu, net mistiniu? Juk iš tiesų mums, krikščionims, laikas yra ir sakralus, liturginis, jame aktualiai išgyvename amžinuosius Dievo slėpinius. Tad visai pagrįstai tvirtintume, kad šis sakralus, liturginis laiko aspektas reiškiasi ne tik pavienių žmonių kaip asmenų, bet ir tautų, pagaliau – visos žmonijos gyvenime. Neabejotinai tokiu aspektu paženklintas ir Lietuvos sąlyčio su krikščionybė tūkstantmetis, per jį mūsų tauta išgyvena ir laukimo kupino advento, ir apvalančios bei sutelkiančios gavėnios, ir galiausiai – džiaugsmu trykstančių Velykų slėpinius.

Šis sakralus, liturginis tūkstantmečio laikas – tai tik vienas mūsų „triptiko“ – Lietuva, krikščionybė ir tūkstantis metų – matmuo. Be to, dar reiktų pasvarstyti, kas yra Lietuva, kas yra krikščionybė ir kokie jų sąveikos vaisiai po tūkstančio metų peripetijų. Šie keli pamąstymai tesuteiks galimybę pagilinti supratimą, kokia yra Lietuvos ir krikščionybės sąveika laike.

Dievo malonės indas

Taigi, kas yra Lietuva? Į ją galėtume žvelgti įvairiai – istoriniu, etnografiniu, lingvistiniu, kultūriniu, filosofiniu ir net teologiniu ar mistiniu, kaip, pavyzdžiui, Oskaro Milašiaus, žvilgsniu. Pilnutinė jos vizija geriausiai atsiskleistų per visų šių perspektyvų sintezę. Tačiau šįkart siūlyčiau pažvelgti į ją Dievo akimis iš amžinybės perspektyvos. Tai, suprantama, tėra įmanoma tik kontempliatyviu tikėjimu, siekiančiu pažinti Dievo išminties kelius – tos išminties, kuri naujai nušviečia ir įprasmina visas kitas perspektyvas.

Vienas iš šv. Tomo Akviniečio, visuotinio Bažnyčios Mokytojo (*doctor communis*), teologijos principų teigia, jog Dievo mums dovanojama malonė nepanaikina mūsų žmogiškos prigimties. O pastaroji esanti ne tik kūniška, jutiminė, bet ir dvasinė, t. y. apimanti išminties siekiantį protą bei mylėti trokštančią valią. Šios dvasinės žmogaus galios reiškiasi įvairiausiais būdais ir nepaprastai plačiai, tačiau pirmiausia jos išreiškiamos kultūroje. Tad sakytume (nors tam pagrįsti reiktų išsamesnio aptarimo), kad tautiškumas yra viena iš žmogiškosios prigimties raiškos dalių, neišvengiamai daranti įtaką žmogaus santykiui su pasauliu, su savimi, kitais ir galų gale – su Dievu. Vadinasi, jei Dievo malonė žmogaus prigimties

nesugriauna, Lietuva, kaip savita ir nepakartojama mūsų žmogiškosios prigimties raiška, yra tarsi indas Dievo malonei priimti: ji šį indą gali pripildyti ir iš vidaus perkeisti, nepažeisdama prigimtino jo pamato.

Toks ir būtų, trumpai tariant, kontempliatyvus tikėjimo žvilgsnis Dievo akimis į Lietuvą kaip nepakartojamą žmogaus prigimties raiškos erdvę, laukiančią atbaigimo iš Dievo malonės – būtent atbaigimo ir išgryninimo, nesugriaunant jos pačios gelminės ir esminės savasties.

Tikėjimo vaisiai bręsta šimtmečiais

Antrasis mūsų „triptiko“ dėmuo – krikščionybė – yra gerokai sudėtingesnis. Pati savaime krikščionybė, kaip tokia, neegzistuoja: jai būtinas kultūrinis, iš tautiškumo kylantis ir savo ruožtu iš žmogaus prigimties ateinantis pagrindas – pradedant judėjų, graikų, lotynų ir baigiant frankų, gotų, anglosaksų, slavų ir, žinoma, lietuvių kultūromis. Kultūras (jos, beje, irgi nėra grynosios, nes sąveikauja tarpusavyje) ir būtų galima palyginti su tais trapios žmogiškosios prigimties indais, galinčiais priimti krikščionybę kaip Dievo malonės – ne griaušančios, bet sukilninančios prigimtį – laidininką. Šį laidininką, beje, irgi įmanu dar giliau analizuoti, išskiriant religinį aspektą, kuris iš esmės yra kultūrinė ir visuomeninė santykio su Dievu raiška per

žmogui neišvengiamą kūniškumą ir asmeninį tikėjimą (pastarasis – tai pirmiausia dvasinis širdies ir proto ryšys su Dievu). Šie du aspektai glaudžiai, tiesiog neatskiriama susiję, jei norime patirti autentišką krikščionybę: religija tikėjimui yra tas pats, kaip kūnas – sielai, ir atvirkščiai – tikėjimas religijai yra kaip siela kūnui. Be religinio aspekto tikėjimas tėra vaiduoklis, o religija be tikėjimo – tik negyvelis. Šiandien žmonės dažnai susiduria su tokiais krikščionybės vaiduokliais ir negyvėliais, klaidingai manydami, kad tai ir yra tikroji krikščionybė...

Šv. Kazimiero skulptūra ant Vilniaus arkikatedros. *Dainiaus Tunkūno nuotrauka*

Kaip minėjau, krikščionybė pati savaime neegzistuoja – savo religiniu aspektu ji neišvengiamai šaknijasi tautinėje kultūroje, ją perkeisdama ir išgrynindama, kas galiausiai reiškiasi „naujojo žmogaus“, apaštalo Pauliaus žodžiais tariant, „tikėjimo, veikiančio meile“, vaisiais. Tie vaisiai augina ir brandina tiek asmenį, tiek visuomenę, ir ne vien dvasinėje, bet ir visose kitose, taip pat ir kūniškoje, plotmėse.

Taigi, ir Lietuvos tautinė kultūra – ne išimtis šioje malonės ir prigimties sąveikos kelionėje. Ir kaip geram vynuui subrandinti reikia ilgo laiko, taip ir krikščionybės bei tautinės kultūros sąveikos vaisiams subręsti reikia ne vieno šimtmečio.

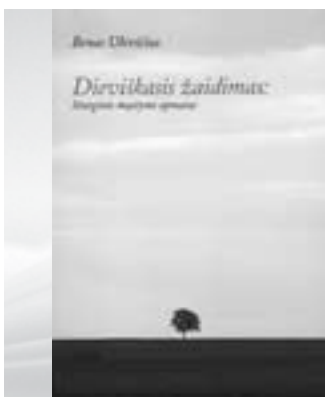
I antrąjį – gyvo tikėjimo – tūkstantmetį

Šių vaisių, be jokios abejonės, atrastume kiekviename Lietuvos ir krikščionybės sąveikos amžiuje, ypač vėlyvaisiais mūsų istorijos laikais, nors visuomet veikė ir priešiškos destruktivios jėgos, kylančios tiek iš gimtosios nuodėmės pažeistos žmogaus prigimties (tai, ką šv. Paulius vadina „senuoju žmogumi“), tiek iš dvasios sferų (turiu omenyje piktosios dvasios veikimą). Deja, šiandien Lietuvoje, kaip ir visame, kadaise buvusios giliai krikščioniškos Vakarų kultūros pasaulyje ir jos veikiamese kitose pasaulio kultūrose, šalia akivaizdžių krikščionybės gyvybingumo ženklų negalime nepastebėti ir tam tikros krizės, savotiškų krikščionybės atmetimo ženklų.

Šio straipsnio biblinė paantraštė – „Mes klestėsime kaip gražus ir kvapnus sodas“ – tai pranašo Ozėjo knygos parafrazė. Dirstelėję į šios knygos kontekstą, matome Dievo tautą, kuri yra pirmavaizdis visų tautų, pasaulių būti vienintele įvairialype Dievo tauta – Bažnyčia; tačiau ji ištikta baisaus sielvarto išbandymo, kylančio dėl jos širdies išpuikimo ir Viešpaties užmiršimo. To sielvarto ir suspaudimo

aprašymas puikiai tiktų minėtai šiuolaikinei mūsų civilizacijos krizei nusakyti. Vis dėlto Ozėjo pranašystė baigiasi žodžiais, ženklinančiais Dievo gailestingumo galutinę pergalę, kurios viltimi pagrįstai galime remti mūsų žemiškosios tėvynės Lietuvos žingsnius į antrąjį savo gyvavimo tūkstantmetį – autentiškai krikščionišką tūkstantmetį, net jei šiandienos apraiškos šaukte šauktų ką kita.

*Parengta pagal pranešimą,
2009 m. balandžio 24 d. skaitytą Kaune,
VDU „Rasos“ gimnazijoje vykusioje konferencijoje
„Krikščionybės tūkstantmetis Lietuvoje“*

Benas Ulevičius

DIEVIŠKASIS ŽAIDIMAS: liturginio mąstymo apmatai

Jei trumpai apibrėžtume, liturgija – tai vaizdingas krikščioniškosios tiesos atvėrimas per simbolius. O jei trumpai apibūdintume, apie ką ši knyga, sakytume, jog apie ypatingą „vaikiškąją“ pasaulėjautą, tampa taip pat universaliu, kaip ir būtinu atspirties tašku bažnytinės liturgijos prigimčiai bei visaverčiam dalyvavimui joje patirti. Žymaus šveicarų vaikų psichologo Jeano Piaget aprašyta specifinė vaikų pasaulio pajauta ir ypatingas realybės vertinimas sudaro pagrindą vaikiškumui ir žaidybiškumui tapti esmingais liturginio mąstymo elementais. Knygoje nestinga ir psichologijos, antropologijos bei religijų istorijos įžvalgų.

„Nieko labiau nevertinti už Kristaus meilę“

Šv. Brunonas Kverfurtietis – mistikas ir apaštalas

Kun. prof. dr. Romualdas DULSKIS

Kamalduliai, kurių ordino nariu buvo tapęs šv. Brunonas, prisidėdamas prie šv. Romualdo pradėtos benediktinų vienuolijos reformos, savo charizmos pradininkais laiko pirmųjų amžių dykumų atsiskyrėlius, Senojo Testamento pranašus ir patį Kristų – vienuolio pirmavaizdį. Kamalduliai nesieja savęs su kokia nors dvasingumo mokykla, bet siekia universalus vienuoliškumo pagal ankstyvųjų krikščionių vienuolių pavyzdį.

Popiežius Benediktas XVI savo laiške, skirtame įžymiojo kamaldulio, Bažnyčios Mokytojo, kardinolo šv. Petro Damiano (1007–1072), daug prisidėjusio prie anuometinės Bažnyčios reformavimo, 1000-ųjų gimimo metinių jubiliejui, pabrėžė eremitinio gyvenimo matmens būtinybę mūsų laikams: „Savo gyvenime šv. Petras Damianis parodė sėkmingą eremiškosios gyvensenos ir sielovadinės veiklos sintezę. Kaip eremitas, jis įkūnijo evangelinį radikalumą ir tą besąlygišką Kristaus meilę, kuri šv. Benedikto reguloje taip tiksliai apibūdinta: 'Nieko labiau nevertinti už Kristaus meilę.'“

Trinomium – trys kamalduliškosios kolonos

Trys kamalduliškosios gyvensenos kolonos (*trinomium*) – vienuma, tylėjimas ir pasninkavimas – atskleidžia ne tik vienuoliškojo, kontempliatyvaus gyvenimo privalumus, bet ir apskritai krikščioniškųjų maldos praktikų gelmes.

Vienumos kamalduliai troškta dėl dviejų priežasčių: kad galėtų netrukdomai kalbėtis su Dievu ir stoti į atvirą kovą su blogiu, esančiu žmogaus širdyje, bei su transcendentiniu pikto šaltiniu – pikta dvasia. Kamalduliai yra perėmę pirmųjų krikščionybės amžių dykumų atsiskyrėlių požiūrį, kad tyruose susiduriama su demonais. Todėl vienuma reiškia ne ką kita, kaip radikali dvasinės kovos ryžtą. Dėl šios kovos sunkumo vienumos gyvenimas tampa „baltąja kankinyyste“. Tačiau kita vertus, vienuma išmoko būti atvirus visai kūrinijai ir veda į tiesioginį santykį su Trejybiniu Dievu.

Tylėjimas akina atidų išiklausymą į Dievo žodį, išiklausymą,

kupiną tikėjimo ir meilės, todėl leidžiantį ypatingai suprasti kitą: tiek Dievą, tiek žmogų. Kamalduliškoji tyla susipynusi su garbinimu: ji padeda atsiverti nuolatinei Dievo ir kūrinijos šventumo pajautai ir bežodžiam šventybės adoravimui.

Pasninkas suvokiamas ne kaip savęs varginimas ir marinimas, bet kaip įžengimas į dangaus džiaugsmą. Pasninkas nuskaistina žmogų ir pakyleja jo širdį bei mintis prie Dievo, kuris yra tikrojo džiaugsmo versmė. Valgio pasninką lydi minčių, troškimų ir jausmų pasninkas.

Radikalus kontempliatyvumas, kad ir koks būtų vaisingas ir vertingas, niekada negali virsti tikslu. Kamaldulių ordino istorija ne kartą patvirtino, jog tylos ir vienumos gyvenimas asmenį dažnai subrandina ypatingiems uždaviniams. Pats šv. Romualdas, ypač vertinęs tylą ir vienumą, daug keliavo. Tas pat pasakytina apie Bažnyčios Mokytoją šv. Petrą Damianį ir kamaldulių ordino atnaujintoją pal. Paulių Justinianį (1476–1528). Mūsų laikais plačiai žinomas kamaldulio t. Piotro Rost-

Kamaldulių herbas Pažaislio vienuolyne.
Jonas Merlis, apie 1675 m.

Povai (balandžiai) simbolizuoja du kamalduliškosios būties aspektus: bendruomeninį ir atsiskyrėliškąjį. Taurė žymi Kristaus kančios taurę.

worowskio (1910–1999) fenomenas, jo kontempliatyvumas, įstabiai derantis su nesibaigiančiomis kelionėmis, o dėmesingumas žmonėms – su atsiskyrėlio pašaukimu.

Šv. Brunono *triplex bonum*

Viename iš savo veikalų – *Vita quinque fratrum* („Penkių brolių gyvenimas“) Brunonas pristato vienuoliškojo gyvenimo brandos etapus, kuriuos sudaro vadinamasis *trejopas gėris* (*triplex bonum*): „cenobitinis [bendruomeninis] gyvenimas – trokštamas [vienuolyno] naujokų; auksinė vienuma – pasiekusiems brandą ir besiilgintiems gyvojo Dievo; Evangelijos skelbimas pagonims [su kankinystės perspektyva] – tiems, kurie geidžia išsivaduoti [iš šio žemiško gyvenimo] ir būti su Kristumi.“ Tad *trejopas gėris* nurodo tris kamalduliškosios gyvensenos tarpsnius nuo įstojimo į vienuolyną ligi galutinės vienuolio brandos. Bendruomeninis gyvenimas skirtas vienuoliams pradinėje formacijoje; atsiskyrėliškumas – labiau patyrusiems vienuoliams, trokšiantiems eremitinio gyvenimo vaisių ir pajėgiems juos pasiekti; o įgijusieji visišką atsižadėjimą ir tobulą vidinę laisvę gali ryžtis pagonių evangelizacijai, kuri anuomet labai dažnai reiškė ir kankinio mirtį.

Plačiau praskleistoje trejopo gėrio apimtyje įžvelgtini tokie aspektai.

1. Bendruomeninio/cenobitinio gyvenimo ypatumai:
 - ▶ vienuolinės pratybos ir drausmė,
 - ▶ sergančiųjų slauga,
 - ▶ svetingumas vienuolyno svečiams.
2. Atsiskyrėliško/eremitinio gyvenimo matmenys:
 - ▶ griežtesnė askezė,
 - ▶ kontempliacijos teikiamas vidinis džiaugsmas,
 - ▶ ypač gilus liturgijos išgyvenimas.
3. Evangelizacijos/kankinystės bruožai:
 - ▶ sielovadinės ir misionieriškos veiklos vargai,
 - ▶ tiesos liudijimas (plg. *Jn 18, 37*).

Nors *trejopas gėris* visų pirma kalba apie vienuoliškojo gyvenimo etapus, jis išreiškia universalią krikščioniškojo gyvenimo slinktį brandos link ir su tam tikromis pataisomis tinka kiekvienam krikščioniškojo pašaukimo keliui.

Tiesos liudijimas, siejamas su trečiuoju evangelizacijos/kankinystės aspektu, sekuliarizuotame nūdienos pasaulyje įgyja ypatingą reikšmę. Jis nebūtinai visuomet yra susijęs su trečiuoju, brandžiausiu, krikščioniškojo gyvenimo tarpsniu, tačiau kai išdrįstama liudyti tiesą suvokiant, kad dėl to teks nukentėti, drauge paliudijama tam tikra krikščioniškoji ir žmogiškoji branda. Kaip tik tai ir pailiustruoja neseniai pasaulyje nuskambėję įvykis. JAV grožio konkurse *Mis Kalifornija* Carrie Prejean, atsakydama į žiuri nario klausimą dėl homoseksualų santuokų, paliudijo savo krikščionišką požiūrį ir dėl to neteko *Mis Jungtinės Amerikos Valstijos* titulo.

Visavertis Kristaus liudijimas ar „veiklų ryšulys“?

Brunono, mistiko ir misionieriaus, vidinio gyvenimo apmąstymas skatina padaryti keletą išvadų, susijusių su šiandienos aktualijomis.

Jo misija pateikia atsakymą tiems, kurie norėtų pabrėžti, kad krikščionybė į Lietuvą kryžiuočių buvo nešama kardu ir ugnimi. Brunonas ir jo bendražygių būrys atvyko kaip visiškai taikūs Evangelijos skelbėjai.

Angelai lydi šv. Brunoną Kverfurtietį į dangų.
Mykolo Arkangelo Pallonio freska Pažaislio vienuolyne.
XVII a. II pusė. Vytauto Kandrotto nuotraukos

Šv. Brunono Kverfurtiečio misijos vertintinos kaip labai sėkmingos: savo meilės Kristui ir iš jos gimusio įstabaus apaštalinio užmojo jėga jis suteikė naujų **neišdildomų impulsų** Rytų Europos tautų gyvenimui.

Šv. Romualdo įkvėptas kamaldulių sąjūdis vaisingai prisidėjo ne tik prie Vakarų Bažnyčios atsinaujinimo, bet ir dvasinio sveikatingumo. Šiandien kamaldulių ordinas tęsia šios gydančios dovanos Dievo Bažnyčiai tarnystę.

Kai dalinėje Bažnyčioje, t. y. vyskupijoje arba metropolijoje, nėra kontempliatyviųjų ordinų arba jų yra neproporcingai mažai, jos gyvenimas nukenčia. Tuomet tiek vidinis dalinės Bažnyčios gyvenimas, tiek jos evangelizacinė veikla stokoja maldos dvasios ir įžvalgos, natūraliai kylančios iš kontempliatyviojo krikščioniškojo gyvenimo matmens. Kunigo misija imama suvokti siaurai, anot Benedikto XVI – kaip „veiklų ryšulys“, o ne kaip pašaukimas tam tikram gyvenimo būdui, plačiai ir visavertiškai liudijančiam Kristų.

Be įžvalgos, kylančios iš kontempliatyvumo, bažnytinė ir krikščioniška tikinčiųjų sąmonė skursta ir menkėja. Tapdama vis labiau paviršutiniška, ji **nebeatkreipia deramo dėmesio į kai kuriuos Kristaus Evangelijos aspektus** arba juos savaip interpretuoja, nebegalėdama ir nebenorėdama suvokti, koks yra viso Kristaus mokyimo „plotis ir ilgis, ir aukštis, ir gylis“ (*Ef 3, 18*).

Tikėjimas ir laimė

Zita VASILIAUSKAITĖ, *psichologė*

Beveik beprasmiška klausti tikinčiojo, ar tikėjimas jam yra naudingas, nes toks asmuo sunkiai įsivaizduotų savo gyvenimą be jo. Laikai, kai tikėjimas buvo laikomas psichologine problema, tiksliau – rodikliu, kad „tamsus“ žmogus TAIP „bėga“ nuo realaus sunkumų sprendimo, tikriausiai negrįžtamai praėjo. Šis požiūris, sujungęs marksistinę ir froidistinę teorijas, šiandien atrodo beviltiškai pasenęs. Religiją atmesti ar ją ignoruoti mūsų šalyje dabar būtų ir blogo tono ženklas. Atvirkščiai, visos didžiosios krikščioniškos ar valstybinės šventės yra lydimos tiesioginės šv. Mišių transliacijos per valstybinę televizijos kanalą, o ir retas paprastas pilietis pasigirtų, kad tokią dieną nesilankė bažnyčioje. Aišku, taip elgtis nemažai skatina ir savotiška mada.

Smalsiems mokslininkų protams iš tiesų jau senokai magėjo pasigilinti į tikinčiojo vidinį pasaulį ir paieškoti atsakymo į, atrodytų, paprastą klausimą: ką žmogui duoda religija, ar ji daro jį laimingesnį? Nuodugniau apžvelkime gana įdomius neseniai atliktų mokslinių tyrimų rezultatus.

Bažnyčios lankymas ir laimė

Psichologijoje pastaruoju metu neretai stengiamasi nusakyti, kas gi teikia žmogui laimę. Atliekant tyrimus paprastai išskiriami įvairūs gyvenimo aspektai, taip pat ir religinis, bei aiškinamasi, kaip jie siejasi ir ar iš viso siejasi su žmogaus laimės išgyvenimu. Religinis aspektas tyrimuose dažniausiai skaidomas į 2 pagrindines dalis: bažnyčios lankymą ir asmeninį tikėjimą.

1990 metais atlikus 14-kos Europos šalių gyventojų tyrimą (jame dalyvavo 163 000 asmenų), paaiškėjo, kad net 85 proc. kartą ir dažniau per savaitę besilankančių bažnyčioje jaučiasi „labai patenkinti gyvenimu“. Lygiai taip pat atsakė ir 77 proc. žmonių, kurie visai joje nesilanko. Skirtumas tarytum nelabai didelis, bet vis dėlto pastebimas. Nuodugnesni tyrimai parodė, kad bažnyčios lankymas yra reikšmingai susijęs su vyresnių asmenų ir moterų laimės išgyvenimu. Tai suprantama: juk kiekvienam svarbu ne apsiriboti tarpasmeniniais ryšiais savo šeimoje, bet jaustis ir didesnės bendrijos nariu. Tikėjimas ir bažnyčios lankymas suvienija žmones į bažnytines bendruomenes, kurios savo ruožtu daro įtaką kiekvieno jos dalyvio gyvenimui. Taigi, tokia bendruomenė padeda asmeniui įveikti socialinę atskirtį, pasijusti jos nariu ir prireikus sulaukti kitų narių palaikymo bei pagalbos. Kurti bažnytinę bendruomenę ir palaikyti jos gyvavimą – vienas iš svarbesnių tikinčiųjų uždavinių.

Kita vertus, iš patirties matyti, kad bažnyčios lankymą gali lemti ne tik tikėjimas, bet ir įvairiausios kitos priežastys, pvz., noras laikytis tėvų tradicijos, mada, neatsiejamas didžiųjų švenčių ritualas, siekimas pasirodyti

prieš kitus ir t. t. Todėl suabsoliutinti šio religingumo aspekto tikrai nevertėtų.

Tikėjimas ir laimė

Psichologijos mokslo raida atskleidžia, jog įsiskverbti į žmogaus vidinį pasaulį nėra taip paprasta. O ką jau kalbėti apie pačius asmeniškiausius religinius išgyvenimus. Tačiau 1999 m. vis dėlto buvo sukurtas testas, leidžiantis nustatyti žmogaus religingumo laipsnį. Mokslininkams rūpėjo išsiaiškinti, kaip tikėjimas siejasi su žmogaus laimės išgyvenimu. Tiriamas žmogaus religingumas buvo nusakytas dviem aspektais: asmens troškimu pasiekti tikslą, kuris yra už jo gyvenimo ribų (pvz., būti išganytam, pasiekti amžinybę rojuje ir t. t.), ir jo siekimu palaikyti artimų ryšių, bendravimą su Dievu. Per pastaruosius dvidešimt metų įvairiose šalyse atlikti tyrimai atskleidė svarbių faktų. Tie asmenys, kurie vienumoje praktikuoja kasdieninę maldą, jaučiasi daug laimingesni, nei tie, kurie tokios religinės praktikos neatlieka. 1999-aisiais Didžiojoje Britanijoje atliktas tyrimas su 474-iais studentais paaiškėjo, kad tikintys studentai turi daug mažesnę tikimybę susirgti depresija ar nerimo sutrikimais; be to, jų savivarbos ir savivertės suvokimas aukštesnis nei tų studentų, kurie savęs nelaiko tikinčiais. Psichologiniu požiūriu savigarba labiausiai veikia žmogaus gebėjimą užmegzti bei palaikyti prasmingus santykius su kitais (be to neįmanoma darni šeima) ir pasiekti profesinių laimėjimų.

Vienas iš asmens laimingumo kriterijų – šeimyninė laimė. Daugelis tyrimų parodė, kad laimingos šeimos

dažniau linkusios lankyti bažnyčią, nei nelaimingos. Tačiau vedusių tikinčių porų ilgametis tyrimas atskleidė, kad bažnyčios lankymas dažniau padeda išsaugoti šeimą, nors tai nereiškia, kad tos šeimos jaučiasi laimingesnės. Iš ankstesnių psichologinių tyrimų matyti, kad tvirtus įsitikinimus ir vertybes turintys žmonės jaučiasi laimingesni, nei tie, kurie to neturi. Todėl išsamesni tyrimai šioje srityje patvirtino prielaidą, kad tikintieji (o jiems būdingi aiškūs bei tvirti įsitikinimai ir vertybės) ir dėl šios priežasties jaučiasi laimingesni.

Vido Venslovaičio nuotrauka

Emocijos ir laimė

Šiandien vargu ar kas nuneigs psichinių išgyvenimų įtaką žmogaus fizinei sveikatai. Seną posakį, jog nugalėtojų žaizdos gyja greičiau, patvirtina tyrimo duomenys: teigiamų emocijų įtaka fizinei savijautai yra neabejotina. Taip pat nustatyta, kad laimingesni tie žmonės, kurie turi gyvenimo tikslą ir jaučia būties prasmę; jie optimistiškesni ir dažniau patiria teigiamas emocijas, pvz., džiaugsmą. Tyrimai patvirtino, kad didžiausias tikinčio žmogaus teigiamų emocijų šaltinis yra bendravimas su Dievu pamaldose ir asmeninėje maldoje, pojūtis, kad yra harmoningame santykiyje su Dievo valia, kad savo gyvenime jaučia Jo pagalbą ir palaikymą. Į klausimą, kas laimės pojūčiui svarbiau – ar vienkartiniai, reti, bet labai stiprūs teigiami išgyvenimai, ar nuolatinės nestiprios, bet teigiamos emocijos, tenka atsakyti, kad būtent pastarosios. Kaip tik jas dažniausiai ir išgyvena kiekvienas tikintysis per pamaldas bažnyčioje.

Neseni tyrimai JAV Ohajo valstijoje parodė, kad net 73 proc. apklaustųjų tiki teigiama maldos įtaka sveikatai, o 34 proc. tvirtino patys tai patyrę savo gyvenime. Be to, tikėjimas padeda įveikti tokias neigiamas emocijas kaip mirties baimė. XX a. viduryje per eksperimentą (šiandien tokie eksperimentai vertinami kaip neetiški ir psichologiniuose tyrimuose draudžiami)

sukėlus mirties baimę tikintieji dar labiau įtikėjo po mirtiniu gyvenimu ir jų mirties baimė sumažėjo palyginti su tiriamųjų, kurie save laikė netikinčiais, baime. Religinė praktika, pvz., išpažintis, padeda išsivaduoti iš tokio stipraus neigiamo jausmo kaip kaltė.

Nuolatinis šių laikų gyvenimo palydovas yra įtampa. Daugybė žmonių jaučiasi nepajėgiantys visiškai valdyti savo gyvenimo, nes negali apsisaugoti nuo nepageidaujamų įvykių (pvz., darbo netekimo, santaupų praradimo ir pan.) arba nelaimių (ligos, artimo žmogaus netekties ir kt.). Atlikti tyrimai rodo, kad giliai tikintys ir nuolat bažnyčią lankantys asmenys net ir po skaudžiausių sukrėtimų paprastai atsigauna per 1,5 metų. Ilgainiui netektis jiems padeda iš naujo teigiamai įvertinti įvykius, susitaisyti, priimti kitų žmonių palaikymą ir pasitelkiant tikėjimą įveikti praradimo gėlą. Netikintieji tokių galimybių neturi, todėl užgriuvęs skausmas juos neretai palaužia visam likusiam gyvenimui.

Kartai netikintys žmonės kaltina tikinčiuosius, kad šie neturi drąsos žvelgti tikrovei į akis. Juk esą žmogus mirtingas, mirtimi baigiasi kiekvieno gyvenimas, kuris apskritai neturi jokios prasmės ir pan., o aktyvūs Bažnyčios nariai dažniausiai neva būna mažiau išsilavinę, senyvo amžiaus, ligoti, kartais ir skurstantys žmonės. Tačiau išorinis tikinčiojo aktyvumas nėra vienintelis tikėjimo kriterijus. Atvirkščiai, didžiuma išsilavinusių tikinčiųjų save atskleidžia sėkmingoje profesinėje veikloje ir šeimos gyvenime! Dėl nelengvos dabartinės ekonominės šalies padėties šeimos nariams beveik nelieka laisvo laiko, kurį jie mielai skirtų aktyvesniam dalyvavimui bažnytinės bendruomenės gyvenime. Viliamės – kol kas.

Ko gero, ateistas apkaltintų, kad mano mintys subjektyvios. Bet ar gali būti kitaip? Juk tikėjimas praktikuojančiam katalikui – tai esminė, didžiausia Dievo dovana. Jam sunku įsivaizduoti, kaip reikėtų gyventi ir išgyventi be šios dovanos. Tai nereiškia, kad tikintysis yra gavęs į rankas burtų lazdelę, kuria mostelėjus visi kasdienybės rūpesčiai ir sunkumai išsisprendžia. Deja, o gal greičiau – ačiū Dievui, kad tokios lazdelės nėra. Tačiau tikinčiam žmogui tikėjimas – labai svarbi ir tvirta gyvenimo atrama. Su tikėjimo dovana jis gauna daugiau gyvenimo, o šis yra daug ryškesnis ir turtingesnis, nei gali įsivaizduoti netikintieji. Tai Gyvenimas, kuris įpareigoja ir kuris niekad nesibaigia.

Jono Pauliaus II *Kūno teologija**

Rūta POCIUTĖ, šeimos ir santuokos teologijos magistrė

Geismo vergai ar Kristaus atpirktieji?

Vyro ir moters širdis yra tapusi kovos lauku tarp meilės ir geismo – taip teigia Jonas Paulius II *Kūno teologijoje*. Iš pirmo žvilgsnio Kristaus žodžiai Kalno pamoksle gali pasirodyti kaip žmogaus širdies apkaltinimas. „Kiekvienas, kuris geidulingai žvelgia į moterį, jau svetimauja savo širdimi“ (Mt 5, 28) – netgi jei tai būtų žmona. Tas pats taikytina ir moteriai – net jei tu būtu jos vyras. Kristus nepateisina geismo ne tik už santuokos ribų, bet ir santuokoje, nes jis esmingai priešingas meilei. Žinodamas, jog žmogaus širdis pilna geismo, Kristus sako: „Negeiskite!“¹, tačiau tuo jis ne smerkia, bet *kreipiasi* į žmogų. Kristus kviečia atrasti autentišką meilę, atrasti geismo aptemdytą, bet nesunaikintą pirminį Dievo numatytą žmogui lytiškos meilės planą, kuris yra tikrasis mūsų širdžių paveldas.

Christopheris Westas *Kūno teologijoje pradedantiesiems* žmogaus širdį lygina su šuliniu. Kad ir kiek jame būtų prisikaupę dumblo, jį išvalę, šulinio dugne vis dėlto atrastume trykštančią versmę, kuri atgaivinta pamažėle pripildytų šulinį tyro gyvo vandens. Ši versmė – tai mūsų gilioji širdis. Kad ir koku storu geismo dumblu ji būtų apnešta, Kristus savo mirties ir prisikėlimo galia grąžina jai gyvastingumą mūsų gyvenime.

Kristaus pasakymas paralyžiuotajam „Kelkis ir vaikščiok!“ – ne tuščia šneka ar neįmanomas įsakymas, bet žodžiai, *suteikiantys galios* įvykdyti tai, į ką kviečia. Tai žodžiai, turintys galią, nes tas, kuris juos taria, yra Išikūnijęs Amžinasis Žodis – ne

tik sukūręs žmogaus širdį, bet ir ją atpirkęs. Kristus žino, jog žmogaus širdis pilna geismo, todėl sako: „Negeiskite!“ Atpirkimas yra veiksmingas. Dažnai kasdienybės tikrovėje iš tiesų tuo netikime, nors teoriškai ir žinome. Netikėjimu atimame galią iš Kristaus kryžiaus ir jo Žodžio. Tuomet visa religinė etika – „daryk šita“ ir „nedaryk ano“ – lieka graži siekiamybė, palikta paties žmogaus jėgoms, todėl praktiškai neįvykdoma. Tokia „geroji naujiena“ labai greitai virstų „blogąja naujiena“. Kristus neatėjo „išplėsti“, „dar labiau sugriežtinti“ jau turimo religinio moralės kodo, bet atvėrė visiškai kitokį kelią – „gyvąją moralę“, trykštančią iš širdies.

Kaip rašoma *Katalikų Bažnyčios katekizme* (1963), Senojo Testamento įstatymas yra geras ir teisingas, tačiau „pats neduoda jėgos ir Dvasios malonės jam įvykdyti“. Jis padeda žmogui suvokti nuodėmę, bet iš jos neišgydo. Tuo tarpu Kristus atėjo, kad išgydytų „pačias žmogaus veiksmų šaknis, tai yra širdį, kurioje žmogus pasirenka, kas tyra ar netyra“ (KBK, 1968). Kristus atkuria žmogaus etosą – perkeičia širdies troškimus, vidinį asmens vertybių pasaulį, „įkvepia“ Dievo meilės, nuskaistinančios širdį. Kiek jai atsiveriame, tiek išsilaisviname nuo įstatymo „Negeiskite!“¹ Jis mums tada paprasčiausiai nebereikalingas, nes širdyje nebetrokštame geisti – paragavę daugiau, nebenorime net pažiūrėti į tai, kas yra mažiau. Skaistumas ir kiti krikščioniškos moralės įstatymai lieka „varžančiais draudimais“ tol, kol mūsų širdis užkietėjusi. Pamažu traukizius geismo pančius, skaistumas ištrykšta iš širdies gelmės kaip vidinis meilės kelias, giliausias troškimas, Dievo valia tampa mano valia. Evangelija veda nuo įstatymo pan-

čių į atpirkimo laisvę. Pasak Ch. Westo, „tokia laisvė išlaisvina ne nuo išorinių ‘savaržymų’, kviečiančių į gėrį, bet nuo vidinių savaržymų, trukdančių pasirinkti gėrį. Kai trokštame to, kas tikra, gera ir gražu, tada iš tiesų esame laisvi – laisvi mylėti, laisvi laiminti; tai yra laisvė nuo prievartos griebti ir valdyti“.

„Kristus mus išvadavo, kad būtume laisvi. Tad stovėkite tvirtai ir nesiduo- kite vėl įkinkomi į vergystės jungą!“ (Gal 5, 1).

Skaistumas ir erosas

Lytinis skaistumas nereiškia lytinio potraukio ir aistros sunaikinimo ar išstūmimo. Knygoje *Meilė ir atsakomybė* Karolis Wojtyła tvirtina, jog brandus skaistumas – tai „kiekvienoje situacijoje <...> teigti asmens vertę ir prie jos priderinti kiekvieną reakciją į kūno ir lyties vertę“. Erosas pats savaime yra geras; tai vidinė jėga, traukianti mus prie gėrio, tiesos ir grožio. Taigi, tai paties Dievo, kuris yra aukščiausias Gėris, Tiesa ir Grožis, aidas. Lytinis potraukis nukreiptas ir sukurtas santuokiniam susivienijimui, išreiškiančiam gilią dvasinę asmenų bendrystę. Erosas suteikia vidinės jėgos abipusiškai dovanoti save meilėje. Jis skirtas ne tik išreikšti žmogiškai meilei, bet ir priartinti prie Dievo meilės slėpinio, jame dalyvauti. Ne erosas priešingas skaistumui, bet geismas, kuris erosą nukreipia į savęs ir kito asmens vartojimą, todėl jį iškreipia. Anot popiežiaus, lytinis potraukis, kaip geismo apraiška, yra *nepakankamai erotiškąs*. Tai eroso iškamša, klastotė. Skaistumo atžvilgiu erosas turi būti ne išstumtas, bet perkeistas. Ch. Westas tvirtina: „Kalno pamoksle Kristus nesako paprasčiausiai ‘nežiūrėk’. Jonas Paulius paaikšina, kad Jėzaus žodžiai ‘tampa raginimu žvelgti į kūną tyrai, su pagarba

* Pirmasis šio ciklo straipsnis išspausdintas š. m. „Artumos“ 3-iajame numeryje.

jo santuokinei reikšmei. „Erosas pamažu perkeičiamas, išlaisvinamas iš geismo, mokantis atpažinti kūno ir lytiškumo prasmę – atskleisti asmens orumą ir vertingumą ir tai, kad asmuo yra Dievo atvaizdas ir sukurtas save radikaliai dovanoti meilėje, mokantis įžvelgti žmogaus lytiškumą kaip dvasinį asmens grožį ir giliausią jo pašaukimą.

Erosas ir etosas (etinė moralė kaip vidinis širdies kelias), arba kitaip – aistra ir skaistumas, neprieštarauja vienas kitam, bet yra pašaukti susitikti žmogaus širdyje, mintyse ir veiksmuose. Skaistioje meilėje, autentiškame laisvos dovanos santykiuje, aistra išsiskleidžia visu savo grožiu, jėga, kūryba ir spontaniškumu, nes ji tarnauja tikrosios meilės dorybei. „Palaiminti tyraširdžiai, nes jie regės Dievą“ (Mt 5, 8) – Dievo meilės slėpinį, atskleistą per kūną (taip interpretuoja Ch. Westas). *Katekizmas* moko: širdies tyrumas „mums leidžia regėti *taip, kaip* regi Dievas, <...> žmogišką mūsų ir artimo kūną leidžia suvokti kaip Šventosios Dvasios šventovę, dieviškojo grožio atšvaitą“ (2519). Gebėjimas tyrai žvelgti, „paprastumo, perregimo skaidrumo ir vidinio džiaugsmo“ (*Kūno teologija*) patirtis išgyvenant savo ir kito kūną yra pergales prieš geismą vaisius. Kelionė į tokį „pozityvų“ skaistumą, kaip tai vadinama popiežius, praktiškai visada prasideda nuo „negatyvaus“ skaistumo, kai paprasčiausiai reikia vengti progos nusidėti. Širdies nuskaistavimo kelias yra didelių vidinių ir išorinių pastangų, nuožmios kovos tarp geismo ir meilės ir Šventosios Dvasios darbo mumyse kelias, tikrai įmanomas ir vertas žmogaus – šitaip užtikrina popiežius.

Augti skaistume

Įtariai ir skeptiškai mąstantys lieka supančioti geismo ir niekaip kitaip, kaip tik per geismo prizmę, negali mąstyti apie žmogaus kūną ir lytinius santykius. Tokią laikyseną jie dažnai nukreipia ir į kiekvieną kitą žmogų: „neįmanoma, kad nuogas kūnas nesukeltų geismo.“ Tačiau Jonas Paulius II tvirtai atsako: „koks žmogus turimas omenyje? Geidulių *užvaldytas* žmogus ar Kristaus

atpirktas žmogus? Juk kalbama apie Kristaus Atpirkimo tikrovę. Kristus mus atpirko! Tai reiškia, kad jis suteikė mums galimybę įgyvendinti *visą* mūsų egzistencijos tiesą; jis išvadavo mūsų laisvę iš geismų valdžios“ (Enciklika *Veritatis splendor*, 103, 1993 m.).

Kaip Kristaus atpirkimas įsiskverbia į mūsų gyvenimą ir jį keičia? Per Šventąją Dvasią. Tikėjimas yra atsivėrimas Šventajai Dvasiai. Ji su meile prasiskverbia į tuos mūsų asmenybės kampelius, kurie vis dar yra įkalinti, atveria mums Dievo meilės gelmes, išlaisvina, perkeičia požiūrį, širdį, lytinį potraukį – leidžia *patirti*

Romualdo Rakausko nuotrauka

atnaujintą gyvenimą Dvasioje. Čia popiežius cituoja šv. Paulių: „Mat kūno geismai priešingi Dvasiai, o Dvasios – kūnui“ (Gal 5, 17). Apaštalas „kūnu“ vadina ne fizinį kūną, bet netvarkingus, nuodėmės iškreiptus troškimus (geismus), kurie pirmiausia gimsta širdyje ir kreipia mus į nuodėmę. Minčių sutelkimas į „kūno“ dalykus veda į mirtį, o į Dvasios – į gyvenimą ir ramybę (plg. Rom 8, 6). Asmuo, gyvenantis pagal Dvasią, neatmeta kūno, bet atsiveria Šventajai Dvasiai visu asmeniu – kūnu ir siela. Su didžiule viltimi Jonas Paulius II skelbia, kad lygiai taip, kaip geismas padaro mus netvarkingų aistrų vergais, taip „gyvenimas pagal Dvasią“ mus išlaisvina tapti dovana kitam. Lygiai kaip geismas padaro mus aklius Dievo plano žmogaus kūno atžvilgiu tiesai,

taip „gyvenimas pagal Dvasią“ atveria akis kūno santuokinei prasmei.

Įtampa tarp kūno ir Dvasios, tarp nuodėmingo ir atpirkto žmogaus, yra neišvengiama. Tai kova, kurią reikia iškovoti. Skaistumo ir meilės dorybėmis turime užaugti, sutvirtėti. Jono Pauliaus II mokymas padeda atpažinti dvi labai dažnas klaidas, „tvarkantis“ su nuodėmės pažeistu lytiniu potraukiu: dažniausiai arba leidžiama geismui išsilieti, arba jis užgniaužiamas, nuslopinamas. Nei vienas iš šių būdų nėra vertas įkūnyto asmens, sukurtas pagal Dievo paveikslą, orumo. Pirmasis asmenį sulygina su gyvuliu, antrasis – su bekūniu angelu. Abiem atvejais nuvertinamas kūnas. Tikrasis būdas – atiduoti geismą Kristui ir leisti jam jį perkeisti. Tai širdies nuskaistavimo kelias. Leisdami geismą „nukryžiuoti“, pamažu patiriame pradinio Dievo plano, numatyto lytiniam gyvenimui, „prisikėlimą“. Geismo aistra (troškimas pagriebti ir pasisavinti) perkeičiamas į dovanos aistrą (troškimą dovanoti save kitam vidinėje laisvėje).

Auginant skaistumo dorybės „raumenis“, pasiryžimas atsižadėti geismo ir susilaikyti nuo visko, kas netyra, dažniausiai yra skausmingas procesas, reikalaujantis daug ištvermės, pastovumo, maldos ir tvirto tikėjimo. Tačiau šis „negatyvus“ skaistumas, šis „ne“ susilaikant ir suvaldant save galiausiai virsta „taip“ – gebėjimu į save ir kitą žvelgti kaip į Dvasios Šventovę, gebėjimu save dovanoti ir priimti kitą kaip dovaną nuoširdžioje meilėje. Ši laisvės mylėti ir vidinio džiaugsmo patirtis yra nepalyginti daugiau nei geismo patenkinimas. Kad kūno teologija įsikūnytų mūsų gyvenime, kūno ir lytiškumo prasmės neužtenka mokytis vien abstrakčiu lygmeniu; kaip pabrėžia Jonas Paulius II, labiau už viską jos reikia mokytis vidinėmis širdies reakcijomis – mokantis atskirti lytiškumo turtus nuo geismo pančių, ir labiau už viską šio „mokslo“ reikia mokytis ne iš knygų, bet kontempliatyvios maldos gyvenimu, nes širdis nuskaistinama tik Dievo Meilės šviesoje.

Kitame numeryje aptarsime skaistybę dėl Kristaus kaip vieną iš būdų įprasminti lytiškumą – save dovanoti meilėje.

Čarlzas Robertas Darvinas

Vanda IBIANSKA

Anglų gamtininkas Čarlzas Robertas Darvinas (*Charles Robert Darwin*) sudrebino pasaulį ne mažiau negu Albertas Einšteinas, Galileo Galilėjus ar Gregoras Mendelis. Tiksliau būtų sakyti – daugiau. Jo evoliucijos teorija yra mokslas, konkrečiai susijęs su kiekvienu iš mūsų ir mus supančia gyvąja gamta. Beje, jis buvo puikus geologas, negyvąją gamtą nagrinėjo taip pat stropiai ir tai panaudojo savo moksliniuose tyrinėjimuose.

Č. Darvino darbai, daug metų brandinti, tikrinti ir pagaliau paskelbti, buvo tarsi bomba, kuri sukrėtė žmonių sąmonę ir veikia ją iki šiolei. Dėl evoliucijos teorijos sulaužyta daug iečių, kova truko per šimtą metų, kol prieita prie išvados, kad teorija teisinga, visuotinai priimtina ir jos dėsniai veiks tol, kol Žemėje bus gyvybė. Ši teorija neprieštaruoja Bažnyčios mokymui, nors ja ir bando manipuliuoti ateistai bei laisvamaniai. Šiomet sukanka 200 metų, kai gimė jos kūrėjas Čarlzas Darvinas, tad šia proga pažvelkime į jo asmenį bei gyvenimo kelią, taip pat – į kai ką daugiau.

Vaikystė ūkanotame Albione

1809 m. vasario 12 d. Šropšyro grafystėje, Šrūsberyje, pasiturinčio gydytojo Roberto Darvino ir Suzanos Vedžvud šeimoje gimė penktas vaikas, pavadintas Čarlzu Robertu. Jo senelis Erazmas Darvinas buvo garsus mokslininkas bei gydytojas. Motinos šeima – įtakingi fabrikantai. Iš viso Darvinų šeimoje gimė šeši vaikai, visi gabūs ir ypatingi. Čarlzas buvo vos aštuonerių, kai nuo vėžio mirė motina. Vaiko atmintyje ji beveik neišliko, nors šiaip jau vaikystę jis prisiminė gana ryškiai ir puikiai ją aprašė savo „Autobiografijoje“. Gausų vaikų būrį augino griežtas, bet mylintis rūpestingas tėvas, kurį mokslininkas minėjo su didele pagarba. Šeima ir giminės buvo labai artimi, todėl berniukas nuolatos viešėdavo gražiuose išsilavinusių giminaičių dvaruose. Nuo vaikystės Čarlzą traukė ir viliojo gamta. Vaikas buvo naivus, paprastas, lengvatikis ir labai geraširdis. Pasak jo paties, jokiais išskirtiniais gabumais tada nepasižymėjo. Devynių metų Čarlzą tėvas atiduoda į prestižinę mokyklą Šrūsberyje. Vėliau Darvinas rašė, kad ši įstaiga buvusi žalinga protui. Mokslas Čarlzui sekasi prastai, ir jis daug meldžiasi, kad toji kankynė greičiau baigtųsi. Ten reikėjo išmokti senųjų kalbų, o tai berniukui buvo tiesiog peilis. Beje, Čarlzas per visą gyvenimą taip ir neišmoko jokios svetimos kalbos. Vienintelis geras dalykas, kurį jis išsinešė iš mokyklos, buvo pomėgis skaityti. Berniukas žavėjosi Šekspyru, Baironu,

Valteriu Skotu, Miltonu. Lengvai bendraujantis, atviras vaikas turėjo daugybę draugų.

Šešiolikmetį sūnų tėvas išsiunčia į Edinburgo universitetą mokytis medicinos. Čia jis praleidžia dvejus metus. Tačiau jaunuolis bloguoja skrodžiant lavonus, labai skausmingai išgyvena dėl sunkių ligonių, o anatomiją laiko nuobodybių nuobodybe. To visą gyvenimą gailisi. Tuo metu jį domina augalai ir gyvūnai, geologija, bet ne medicina. Smalsusis Čarlzas lankosi rimtų mokslinių draugijų susirinkimuose ir... linksmai leidžia laiką!

Studijos

Po poros metų Edinbure tėvas galutinai įsitikina, jog iš sūnaus gydytojo nebus. Nusprendžia, kad giliai tikintis jaunuolis tegu geriau studijuoja teologiją ir tampa kunigu. Devyniolikmetis Čarlzas noriai sutinka ir iki 1831 m. apsistoja Kembridže. Bet treji jo studijų metai nueina vėjais. Jis... studentauja: linksminasi vakarėliuose, sportuoja, medžioja ir lošia kortomis švaistydamas tėvo pinigus. Tuo laikotarpiu jis pamėgsta klasikinę muziką. Tačiau maloniausia jam rinkti vabzdžius, augalus, stebėti gamtą. Pats Darvinas trejus Kembridže praleistus metus laikė geriausiu ir linksmiausiu savo gyvenimo laikotarpiu. Čarlzas buvo jaunas, sveikas, trokštantis žinių, pasiturintis, galėjo rinktis tokią domėjimosi sritį, kokią tik norėjo.

Č. R. Darvinas 1855 m.

Kelionė laivu

1831 m. pabaigoje jau baigusiam studijas Darvinui jo bičiulis garsus gamtininkas J. Henslou pasiūlo keliauti į ekspediciją vykstančiu kariniu laivu „Bigliu“ (angl. *Beagle*), jei sutiks kapitonas R. Fic Rojus. Šiam nepatinka Čarlzo išvaizda, ypač... nosis! Vis dėlto jis priimamas ir penkerius metus gyvena vienoje kajutėje su kapitonu, keliaudamas po tolimiausias šalis. Susidomėjimą viskuo nustumia į šalį vienintelis interesas – gamta. Laivas apiplaukė aplink pasaulį, o Darvinas kruopščiai užsirašinėjo savo pastebėjimus ir rinko kolekcijas. Taip pat raštu fiksavo padarytas esmines išvadas. Jį kamavo jūros liga, Argentinoje mėnesiui paguldė karštligė, skaudėjo pilvą, jis dažnai vemdavo ir t. t. Dabar manoma, kad Lotynų Amerikoje Darvinas buvo užsikrėtęs vabzdžių sukelta reta infekcine liga ir dėl to jo sveikata pašlijusi visam gyvenimui. Savo užrašus ir kolekcijas būsimasis mokslininkas kiekviena proga persiųsdavo į Angliją. Keliaudamas jis stebi ne tik gamtą, bet ir svarbiausią jos dalį – žmones. Baigdamas kelionę Darvinas sukuria pirmuosius evoliucijos teorijos apmatius. Po penkerių metų, 1836-ųjų rudenį, sugrįžta į Angliją kaip rimtas mokslininkas ir prityręs stebėtojas. Deja, nors jaunas, bet nepaprastai ligotas.

Šią ekspediciją jis laikė svarbiausiu savo gyvenimo įvykiu.

Darbas Anglijoje

Dvejus metus ir tris mėnesius Darvinas rengia spaudai knygą „Gamtininko kelionė aplink pasaulį“, skaito pranešimus mokslo draugijose, atlieka Geologijos draugijos

garbės sekretoriaus pareigas. Gyvena Londone. Daug skaito, dalyvauja įvairiuose susibūrimuose.

1839 m. veda pirmos eilės pusseserę iš motinos pusės Emą Vedžvud. Su ja gyvena iki mirties, turi dešimt vaikų, iš kurių septyni užauga. Šeimoje ir santuokoje Darvinas buvo laimingas vyras ir tėvas. Tiesa, tris vaikus palaidojo, kaltindamas dėl to artimą giminystę su žmona. Gyveno Londone, o 1842 m. nusipirko namus užmiestyje, Daune, kur praleido likusį gyvenimą, būdamas labai garsus ir turtingas.

Būdo bruožai

Amžininkai rašė, kad Darvinas buvo iš tų, kurie kiekviename žmoguje stengėsi pamatyti jo gerąsias savybes. Buvo nekonfliktiškas, lengvai bendravo su mokslininkais, gausia savo gimine ir galybe draugų. Pažymėtinas retas jo išsilavinimas. Išskirtinę Darvino eru-

diciją pabrėžia daugelis autorių. Sendamas labai bijojo prarasti protines galias, tačiau taip nenutiko. Stebėjo viską, net savo vaikus nuo jų gimimo akimirkos, ir vedė užrašus. Labai mylėjo šeimą ir ją rūpinosi. Įdomu tai, kad senatvėje nustojo skaityti grožinę literatūrą, net savo itin mėgstamą Miltoną, nebesidomėjo ir muzika.

Darbų seka

Vos grįžęs iš kelionės aplink pasaulį, Darvinas ėmėsi rašyti garsiąją knygą „Gamtininko kelionė aplink pasaulį“, kurią išleido būdamas trisdešimties (1839 m.). Po trejų metų kaip bendraautoris išleido penkių tomų „Kelionės zoologiją“. Paskui išėjo kelios siaurų specifinių sričių knygos. 1842 m. parašė pirmąją apybraižą apie rūšių kilmę. 1859 m. paskelbė savo „Rūšių atsiradimą“ – didžiulį faktinės medžiagos rinkinį, įrodantį evoliucijos egzistavimą. Tikrasis veikalo pavadinimas – „Rūšių atsiradimas natūraliosios atrankos būdu arba pranašesnių veislių išlikimas kovoje dėl būvio“. Knyga sukėlė daug triukšmo. Mokslininkai, teologai ir paprasti žmonės reagavo į ją priešaringai ir audringai. Be kitų darbų, 1871 m. jis išleido veikalą „Žmogaus kilmė ir lytinė atranka“, sukėlusį tokią pat audrą, kaip ir „Rūšių atsiradimas“. Būdamas garbingo amžiaus, Darvinas parašė dar tris didelius darbus.

Č. R. Darvino užrašai. 1837 m.

Gyvenimo pabaiga

33-ųjų Darvinas nusipirko namus tylioje vietoje kaime (dabar ten jau Londonas...), to-

lėliau nuo triukšmingo miesto gyvenimo. Tuo Darvinų šeima labai džiaugėsi. Jis daug dirbo ramioje aplinkoje, būdamas jau labai garsus mokslininkas. Kadangi tapo turtingas, jokie materialiniai rūpesčiai jo neslėgė. Šeimoje vyravo santaika ir darna. Deja, Darvino sveikata buvo itin prasta, jis nuolat sirgo. Tačiau iki paskutinių dienų buvo intelektualiai aktyvus.

Mirė 1882 m., eidamas 74-uosius. Palaidotas Vestminsterio katedroje netoli Izaoko Niutono.

Darvino mokslas ir krikščionybė

Nors po „Rūšių atsiradimo“ ir „Žmogaus kilmės“ mokslininkas buvo plūstamas visų, kas netingėjo, evoliucijos teorija yra Bažnyčios pripažįstama ir priimama kaip mokslas apie Dievo planą kuriant pasaulį. Toliau mokslas laimėjimai ją patvirtino. Ypač genomikos srityje surinkta daugiau ją patvirtinančių duomenų,

negu galėjo tikėtis Darvinas, skelbdamas savo darbus.

Tačiau evoliucijos teorija daugeliui žmonių ir mūsų laikais kelia mąstymo sumaištį. Kodėl taip yra? Žmogaus gyvenimas per trumpas, kad jis galėtų stebėti naujos rūšies atsiradimą, todėl jam sunku galvoti evoliucijos laiko masteliais. Be to, primityvus mąstymas linkęs priimti Šventąjį Raštą pažodžiui ir paradižiui.

Didieji žmonijos protai, ypač tai pasakytina apie šv. Augustiną, visada suvokė, kad Dievas egzistuoja anapus laiko ir erdvės („Viena diena pas Viešpatį yra kaip tūkstantis metų, ir tūkstantis metų – kaip viena diena“; 2 Pt 3, 8). Tai suprantant Darvino mokslas neprieštarauja Pradžios knygai ir visai nesukelia psichologinės įtampos.

Pats Darvinas „Rūšių atsiradimo“ pabaigoje rašo: „Tokia samprata gyvybei teikia didingumo. Gyvybinėmis galiomis Kūrėjas iš pradžių apdovanojo tikrai vienos (ar vieniui vienos) formos padarus, tačiau kol mūsų planeta vystėsi ciklais pakludama visuotinės traukos dėsniai, itin paprastutės gyvybės užuomazgos išsiskleidė ir iki šiol skleidžiasi neapbrėpiama gražiausių, keliančių nuostabą gyvybės formų įvairovė.“ Išties sukrečiantis Dievo planas gyvybei sukurti!

O paties Darvino tikėjimas? Kaip minėta, jaunystėje jis buvo giliai tikintis, baigė teologiją Kembridžo universitete. Kurį laiką, šeimą ištikus nelaimės (mirus trims vaikams), jo tikėjimas buvo susvyravęs. Pats mokslininkas yra pavadinęs save agnostiku, tačiau paskui ir vėl sakėsi esąs teistas, žavėjosi Viešpaties kūrybos didingumu. Visur jis matė tai, kad Dievas sukūrė tam tikrą tvarką ir „paleido mechanizmą“, kuriam veikiant gyvybė vystėsi nuo bakterijų iki sudėtingų formų, kol jas vainikavo žmogus, sukurtas pagal Dievo panašumą.

Evoliucijos teorija ir Bažnyčia

Romanas KAZAKEVIČIUS

Jei jums patinka epiniai ir istoriniai romanai, pasakojantys apie ištisų kartų likimą, tada jums patiks ir gerai parašyta knyga apie evoliuciją – apie kartais didingą, o kai kada dramatišką gyvų būtybių kelią per milijonus metų. Tas pat pasakytina ir apie detektyvinio žanro mėgėjus, besizavinčius Šerlokio Holmsio, Erkiulio Puaro bei kitų garsiųjų seklių loginio mąstymo miklumu: jie negalėtų nesižavėti paleontologų sugebėjimu iš kelių jiems į rankas pakliuvusių fosilijų (suakmenėjusių kaulų) bei menkiausių požymių tiek daug pasakyti apie tą būtybę, kuriai kažkada jie priklausė.

Žvilgsnis į istoriją

Šiandien daugeliui evoliucijos – gyvų būtybių kitimo laike faktas atrodo toks pat akivaizdus, kaip Romos imperijos egzistavimas prieš daugybę amžių. Tačiau didis XVIII a. švedų biologas Karlas Linėjus, į visus biologijos vadovėlius patekęs dėl iki šiol naudojamos augalų ir gyvūnų klasifikacijos, buvo tvirtai įsitikinęs, kad gyvūnų rūšys nekinta. Vis dėlto klystume manydami, kad toks įsitikinimas buvo vienintelis ir visiems priimtinas. Mokslo istorikai galėtų pacituoti ne vieną XVI ar XVII a. autorių, teigusį, jog gyvoji ir negyvoji gamta nuolat kinta.

Žvelgiant į mums artimesnį laikotarpį, galima pacituoti monsinojoro Nicholas Patricko Stepheno Wisemano, būsimąjį Vestminsterio katedros Londone arkivyskupo ir kardinolo, kitados puikaus antropologinio traktato autoriaus, žodžius iš „Diskurso apie mokslo ir apreikštos religijos santykius“. Atkreipkime dėmesį, kad jie parašyti 1835 m., taigi, geras dvidešimtmetis iki žymiojo Čarlzo Darvino veikalo „Apie rūšių kilmę“ pasirodymo 1859-aisiais. Cituoju: „Dieviškoji galia galbūt norėjo pasireikšti per laipsnišką vystymąsi, žengdama, taip sakant, žingsnį po žingsnio nuo negyvo link organizuoto, nuo nejautrumo iki to, kas veikia per instinktą, nuo neracionalumo iki žmogiškumo. <...> po pirmų grubių šio pasaulio apmatų sukūrimo iki to momento, kada jis [pasaulis] buvo aprūpintas visomis gyvybėmis ir pritaikytas žmogaus poreikiams bei įpročiams, Apvaizda tuo pat metu veikė laipsniškai, kad gyvybė pamažu tobulėtų, tiek savo vidinėmis galiomis, tiek išorine struktūra.“

Taigi, ne Darvinui priklauso idėja ir intuicija, kad organizmai keičiasi. Jo nuopelnas ir įnašas kitas. Britų gamtininkas organizmų kitimo idėją pakėlė į kokybiškai aukštesnį lygį, įvardydamas tą kitimą valdančius „dėsnius“ ir sukaupdamas solidų kiekį tai patvirtinančių duomenų. Veikalu „Apie rūšių kilmę“ ant svarstyklių, kurių vienoje lėkštelėje sudėti rūšių nekintamumo, o kitoje – jų kitimo argumentai, pastarųjų

naudai Darvinas padėjo sunkų svarmenį. Kitaip tariant, jis sukūrė evoliucijos faktą aiškinančią teoriją, kurią dabar tiesiog vadiname „evoliucijos teorija“.

Evoliucijos „varikliai“

Ši teorija per 150 metų ne kartą peržiūrėta ir papildyta naujų mokslo sričių, ypač molekulinės biologijos ir genetikos, įnašu. Kai kurie pradiniai Darvino teiginiai, kiek pakoreguoti, išliko, kiti buvo paneigti. Šiandien evoliucijos teoriją galėtume apibendrinti taip: ji aiškina evoliucijos faktą bendru trijų dėsnių, trijų „variklių“ veikimu. Turėtina galvoje, kad toks apibendrinimas yra tik vienas iš galimų, mūsų temai naudingas dėl paprastumo.

Pirmasis variklis – tai gyvų būtybių genetinio kodo (DNR) pakitimai (mutacijos), atsirandantys dėl dviejų lytinių ląstelių susijungimo arba dėl kopijavimo klaidų ląstelėms dalijantis. Čia reikia pridurti: mutacijos yra „atsitiktinės“ tuo atžvilgiu, kad esama vienodos tikimybės, jog jos organizmui išgyventi bus naudingos, žalingos arba neutralios.

Tačiau čia pradeda veikti antrasis evoliucijos variklis – natūralioji atranka. Kaip užsiminta, viena mutacija gali padėti organizmui sėkmingiau išgyventi tam tikroje aplinkoje ir palikti palikuonių, o kita mažiau. „Sėkminga“ mutacija bus paveldima iš kartos į kartą. Per ilgą laikotarpį, keičiantis kartoms, tokios mutacijos „savininkų“ daugės, o tų, kurie tokios sėkmės neturėjo, mažės. Kai sėkminga mutacija taps daugumos ar visų vienos rūšies individų genetiniu paveldu, tada sakysime, kad rūšis „prisitaikė“ prie aplinkos. Verta ir čia pridurti atskirą pastabą: jei aplinkos sąlygos pasikeistų, kadaise buvusi „sėkmingoji“ mutacija gali tapti didžiausia kliūtimi organizmui išgyventi. Tad mutacija gali būti laikoma „patobulėjimu“ tik sąlygiškai, tik tam tikrame kontekste.

Trečiasis variklis – ekologinės sąlygos, nulemiančios rūšių skilimą. Vienai rūšiai priklausančios bendruomenės gali migruodamos patekti į skirtingas aplinkas ir dėl geografinių kliūčių tarpusavyje ilgai neturėti jokio sąlyčio. Veikiant pirmam ir antram varikliui, tarp bendruomenių gali atsirasti tokių didelių skirtumų, kad net jei jos ilgai susitiks, nebegalės vaisingai poruotis, taigi, iš tiesų taps skirtingomis, nors ir giminingomis rūšimis.

Kaip minėta, staigus aplinkos pasikeitimas gali sumaišyti visas kortas: prie ankstesnių sąlygų prisitaikiusios rūšys tampa lengvai pažeidžiamos, o kitos gauna naują šansą. Todėl, anot kai kurių autorių, staigus ir didžiulis ekologinių sąlygų pasikeitimas yra ketvirtasis evoliucijos variklis. Tokių pokyčių gali lemti pasikeitusios vandenynų srovės, vulkanų išsiveržimai, žemynų judėjimas, galų gale – tas paslaptingas meteoritas: susidūrimas su juo, sakoma, nulėmė dinozaurų eros pabaigą.

Remdamiesi šiais dėsniais, kitais faktoriais, daugybę sukauptų duomenų ir, ne paskutinėje vietoje, drąsia in-

tuicijos ir vaizduotės galia, evoliucijos teoretikai gali nupiešti didingą istorinę gyvų būtybių evoliucijos scenarijų: nuo pirmųjų, labai paprastos struktūros ląstelių prieš 3,5 milijardo metų iki nepaprastų, sąmonę turinčių būtybių, kurios šiandien skaito šį straipsnį. Ir visa gyvybė, su nesuskaičiuojama daugybe savo formų, yra vieno „gyvybės medžio“ šaknys, kamienas, šakos ir šakelės.

Darvino teorijos šokas

Atėjo laikas antrajai mūsų temos daliai: kaip evoliucijos teorija buvo ir yra priimama Katalikų Bažnyčioje. XIX a. antrosios pusės Europoje ši teorija neabejotinai sukėlė šoką. Kaip sakyta, gyvybės formų kaitos idėją galima rasti ir anksčiau, tačiau Darvino poveikis su niekuo

Karikatūra, pašiepianti Darvino evoliucijos teoriją, 1882 m. satyriniame anglų almanache „Punch“

nepalyginamas: viena vertus, dėl jo teorijos argumentų apimties, kita vertus, dėl tokių aplinkybių, kaip didesnis nei kada nors anksčiau visuomenės raštingumas ir domėjimasis mokslu, išplėtotą knygų leidybą, galinti jomis greitai ir nebrangiai aprūpinti visus norinčius.

1871 m. Darvinas paskelbė kitą įžymų veikalą „Apie žmogaus kilmę“, kuriame siekė įrodyti, jog žmogus atsiradęs iš „žemesnės formos“. Kilusi polemika buvo, švelniai tariant, uginga. Labai greitai evoliucijos teorija buvo sugretinta su krikščionybe, dedant klausukus prie tokių pamatinių sąvokų, kaip „žmogaus ir pasaulio sukūrimas“ ar „siela“. Turėkime galvoje, kad tai palietė visų konfesijų krikščionis: anglikonus, liuteronus, katalikus ir kt. Būdami skirtingi, jie visi vartojo tas pačias sąvokas. Daugelį amžių atlaikę žmogaus supratimo „modeliai“ – religiniai ir nereliginiai – pateko į krizinę padėtį, o argumentai, kuriais remiantis

jie buvo sukonstruoti, evoliucijos teorijos akivaizdoje prarado įtikinamumą.

Kaip ir kitais panašiais atvejais, krikščionių reakcijos į žmogaus supratimo krizę galėtų būti skirstomos į dvi dalis: evoliucijos teorija buvo atmetama arba (bet ne akiai) priimama ieškant būdų, kaip jos teiginius suderinti su tikėjimu. Tarp įvairių konfesijų krikščionių buvo abiejų stovyklų atstovų.

Kalbant apie oficialias reakcijas, Katalikų Bažnyčia, jau įgijusi išminties, kad ne jos uždavinys yra neigti teorijų moksliskumą, XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje nekommentavo evoliucijos teorijos, nors kai kuriuose dokumentuose tarp eilučių galima išvelgti atidų dėmesį jai.

Kūrimo istorija. Miniatiūra iš Biblijos istorijų.
Urachas (Vokietija), 1463 m.

Laiko galybė ir pagrįstas atsargumas

Neretai rasime priekaištų, ypač tarp besilaikančių nuostatos, jog „religija ir mokslas yra nesuderinami“, kad ilga Bažnyčios tyla šią jų nuostatą patvirtina ir tik dabar, vengdama pasirodyti tamsuoliška, ją nenoromis toleruoja. Į akis iškart krinta tai, kad stengiantis įrodyti Bažnyčios nusistatymą prieš mokslą ignoruojamas faktas, jog reikia nemažai laiko mokslinėms teorijoms priimti. Štai pavyzdys iš geologijos srities. Kai 1912–1915 m. Alfredas Wegeneris suformulavo savo teoriją, pagal kurią kažkada visi žemynai sudarė vienumą, o vėliau „migravo“ ten, kur juos randame šiandien, jis susidūrė su visuotiniu skepticizmu. Prireikė pusšimčio metų, naujų duomenų ir įžvalgų, kol Wegenerio teorija buvo priimta daugumos geologų, o paskui ir mūsų visų, išmokusią ją kaip neabejotiną dalyką iš mokyklos vadovėlių. Kitaip tariant, vienas iš teorijos „moksliskumo“ požymių yra jos platus priėmimas mokslininkų bendruomenėje.

Evoliucijos teorijai taip pat reikėjo išlaukti savo laiko atkarpą ir peržengti ne vieną slenkstį, iš jų ir būtent „geologinį“. 1862 m. vienas iš tada autoritetingiausių britų fizikų Williamas Thomsonas (vėliau lordas Kelvinas), pagrįsdamas labai įtikinamais argumentais, apskaičiavo, kad Žemė ne senesnė nei 20 milijonų metų. O Darvino evoliucijai reikėjo šimtų milijonų. Remdamasis šiuo prieštaravimu, fizikas suabejojo Darvino įžvalgomis. Šis 1869 m. laiške vienam bičiuliui prisipažino, jog Thomsono idėjos jau kurį laiką yra tarp jo „skaudžiausių rūpesčių“; praėjus porai metų tam pačiam draugui parašė apie „nepakenčiamą sero Thomsono vaiduoklį“, kuris jį vis aplanko... Tik XX a. pradžioje buvo galutinai įrodyta Thomsono klaida vertinant Žemės amžių. Tačiau kaip iki to laiko Bažnyčia galėjo nuspręsti, kuris teisesnis: ar Darvinas, ar Thomsonas? Jos tyla buvo ne neigimo, o pagrįsto atsargumo ženklas. Greičiau šiam atsargumui, o ne aklam evoliucijos teorijos įžvalgų neigimui priskirti tie cenzūros atvejai, nuo kurių nepelnytai nukentėjo drąsiai naujas idėjas plėtoję Bažnyčios žmonės, tokie kaip jėzuitas Pierre'as Teilhardas de Chardinas.

Bet vis dėlto kaip Bažnyčia nūnai žvelgia į evoliucijos teoriją? Viena vertus, su tuo pačiu atsargumu. Juk ši teorija ir šiandien vystosi. Ji nėra užbaigta. Dar laukia daug atradimų, po kurių neabejotinai teks perdėlioti kai kuriuos akcentus. Ši teorija, nors ir grindžiama biologiniu pagrindu, labai artima istorijos mokslui. Perskaitykite apie evoliuciją keturias knygas, parašytas biologo, paleontologo, filosofo ir antropologo, patirsite panašų įspūdį į tą, kuris kyla skaitant kelių solidžių ir drąsių istorikų veikalus apie, pavyzdžiui, II pasaulinį karą. Rasite daug bendrų taškų, bet ir labai skirtingų akcentų, ypač jei autoriai bus įvairių tautybių. Galiausiai, nepaisant evoliucijos teorijos plataus priėmimo dabartinių mokslininkų bendruomenėje, ateityje gali būti sukurta kita ir kitokia evoliucijos faktų aiškinanti teorija. Tai visiškai normali mokslo eiga: aiškinant tuos pačius faktus vienos hipotezės keičia ankstesnes. Ant ra vertus, šiandien skaitydami straipsnius ir knygas tų Katalikų Bažnyčios žmonių, pasauliečių ir dvasininkų, kurie dirba mokslo baruose, dažniausiai matysite, jog jiems nėra jokių sunkumų remtis ir naudotis evoliucijos teorija. Ne todėl, kad būtų priversti, bet dėl to, kad pripažįsta jos solidumą.

Kokia uogienė skaniausia...

Neretai tenka pamatyti teiginių, esą „evoliucija paneigia Bibliją ir Dievo egzistavimą“. Dar XIX a. pabaigoje popiežius Leonas XIII skundėsi, jog yra žmonių, kurie studijuoja gamtos mokslus tam, kad galėtų sukurti ar išjuokti Bibliją ir tikėjimą. Tai, atrodo, tebegalioja ir šiandien. Yra besidominčių evoliucijos teorija pirmiausia dėl religijos kritikos, o ne dėl geresnio gyvojo

pasaulio supratimo. Kalbant apie tai, kiek mokslinius teiginius galima gretinti su Biblijos teiginiais, naudinga prisiminti du patikslinimus, dėl kurių daug diskutuota praėjusiam šimtmetyje. Pirmasis apima skirtumą tarp mokslo ir pasaulėžiūros, antrasis – vadinamuosius „literatūrinius žanrus“ ir prasmes Biblijoje.

Pirmasis patikslinimas ragina nepainioti grynai mokslinio pažinimo su pasaulėžiūra, nors ji tuo pažinimu remiasi. Kitaip tariant, klausimai „ar egzistuoja Dievas“, „koks spektaklis geriausias“ ir „kokia uogienė skaniausia“ tikrai nėra tie, į kuriuos atsakymų ieško evoliucijos teorija. Tačiau evoliucijos teoretikas gali nutarti, jog pasaulyje Dievui vietos nėra, gero teatro nebėra, o bjauresnio už uogienę daikto pasaulyje negali būti. Žinoma, tai jo teisė, bet svarbu, jog jis pripažintų, kad taip teigdamas peržengė evoliucijos teorijos, jos metodų ir dėsnių ribas. Kitaip tariant, yra momentas, kada mokslo teorija virsta „filosofija“, pasaulio vizija. Pastaroji gali remtis mokslu, tačiau pati jau nebegali vadintis „mokslu“ ta pačia prasme, kuria „mokslu“ vadiname evoliucijos teoriją. Jei nepainiosime mokslo ir pasaulėžiūros, tada tvirtinimą, esą „evoliucija įrodė, kad Dievo nėra“, pakeisime sakiniu, jog „evoliucijos teoretikas – o gal teatro kritikas ar uogienių virėjas – mano, kad Dievo nėra“. Akivaizdu, kad tai du labai skirtingo „kalibro“ teiginiai. Tik pridurtina, kad „pasaulėžiūra“ taip pat yra racionali ir gali būti argumentais perduodama kitam asmeniui, kaip tai patiriame kasdienėse diskusijose pačiais įvairiausiais klausimais.

Tai kaip suprasti Šventraštį?

Jau nuo pirmųjų Bažnyčios gyvavimo amžių krikščionims buvo akivaizdu, kad ne visi Šventojo Rašto tekstai vienodi. Viena yra moraliniai ir teisiniai nurodymai, kita – istoriniai pasakojimai apie Izraelio politines sėkmes ir nesėkmes, trečia – Giesmių giesmės knygos meilės simboliai, o apokaliptinė literatūra – dar visai kas kita. Ar kam nors gali būti neaišku, kad Giesmių giesmės visai nederėtų skaityti kaip teisinio traktato? Štai tokiam Biblijos tekstų skirtingumui įvardyti ir padeda „literatūrinių žanrų“ sąvoka, panašiai kaip ir biblinio teksto prasmių „klasifikacija“. Antai, viena yra įsakas „nevok“, o kita – Jono Krikštytojo kvietimas „taisyti Viešpačiui kelią, ištiesinti jam takus“. Pirmą įsaką, be abejo, reikia suprasti pažodžiui ir tiesiogiai, bet ne taip protingai pasielgtume, jei atsiliėpdami į antrą kvietimą čiuptume kastuvą ir eitume lyginti kelių. Akivaizdu, kad Jonas Krikštytojas kalba ne apie tų takų, kuriais vaikstome, o apie širdies ir elgesio „kelių“ tiesinimą. Jo raginimas turi ne pažodinę, o dvasinę prasmę. Kuo tai susiję su evoliucija ar, žvelgiant plačiau, su mokslu? Tuo, kad Katalikų Bažnyčia anksčiau tiems patiems tekstams teikė tokią prasmę, kokios nebeteikia šiandien

ir juos skaito visai kitaip. XX amžiuje, daug pasisėdama iš protestantiškos egzėgezės, Bažnyčia iš tiesų skyrė daug dėmesio aiškinimams, kokiam literatūriniam žanrui priklauso įvairios Biblijos vietos ir kokios yra jų prasmės, o susidūrimas su mokslais buvo stiprus tokių pastangų motyvas.

Gera „skirtingo skaitymo“ iliustracija galėtų būti žmogaus sukūrimo mito Pradžios knygoje supratimas. Šiandien jis skaitomas jau nebe kaip istorinis aprašymas, bet kaip poetinis išminties pasakojimas apie tai, kam, koku tikslu žmogus buvo sukurtas. Tačiau jeigu taip, tai tiesiog nebelieka nemalonus evoliucijos šalininkų pareigos neigti Pradžios knygos sukūrimo pasakojimo „moksliškumo“, kaip ir krikščionių – tvirtinti, jog jų tikėjimas Šventuoju Raštu nesutaikomai susiduria su evoliucijos teorijos piešiamu scenarijumi.

Šiuo požiūriu visiškai išsiskyrė Katalikų Bažnyčios ir „kreacionistų“ (nuo „creatio“ – „kūrimas“), kurių vėliau neminėti evoliucijos teorijos šalininkams girdint, keliai. Kreacionistai – kai kuriose Jungtinių Amerikos Valstijų protestantų bendruomenėse XX a. pradžioje istoriškai atsiradęs sąjūdis – Biblijos sukūrimo pasakojimą interpretuoja pažodžiui ir tose valstijose, kur turėjo įtaką, griebėsi politinių ir juridinių priemonių, norėdami evoliucijos teoriją išbraukti iš mokyklinių programų. Nepritariama ir prieš trejetą dešimtmečių suformuotos „Protingojo plano“ idėjos išpažinėjams, kurie anaipol neneigia evoliucijos fakto, tačiau teigia, jog Dievo (Proto) veikimas evoliucijos procese yra tokio pat lygio mokslinis veiksnys, kaip ir genų mutacijos. Nors jie išplėtoja – dažnas tų išpažinėjų mokslinė veikla užsidirba duonai – subtilią argumentaciją, kodėl dabartinių evoliucijos teorijos dėsnių nepakanka ir reikia įvesti dar vieną „aukštesnės jėgos“ variklį, tačiau katalikai intelektualai, dalyvaujantys tose diskusijose, laikosi nuostatos, kad pasitelkus mokslo metodus negalima apčiuopti (nei paneigti, nei patvirtinti) Dievo veikimo gyvų būtybių evoliucijoje.

Mokslinio pažinimo ir pasaulėžiūros atskyrimas, literatūros žanrų ir prasmių teorijos taikymas bibliniam tekstui – visa tai išgelbsti abi puses nuo daugybės abejotinos vertės susidūrimų kaktomuša. Tačiau ne nuo visų, net jei pripažįstamos Biblijos ir evoliucijos teorijos ribos, o diskusija perkeliama į pasaulėžiūrinių-filosofinių lygmenį. Galbūt tiesą sakė vienas vokiečių profesorius, dvasininkas ir biologas: nors ginčai tęsėsi daugybę metų, dar nesubrendo laikas kūrybingai pasikeisti įžvalgomis, kaip kad yra buvę kitomis progomis. Tačiau tai jau kita tema, todėl mes čia ir sustokime. Nebent, skaitytojams pageidaujant, ateityje dar galėtume išsamiau aptarti žmogaus evoliucijos problematiką...

B. Smetana apie 1870 m.

Bedržiho Smetanos triumfas ir tragedija

Vanda IBLANSKA

Šis kompozitorius pagrįstai laikomas vienu iškiliausių XIX amžiaus muzikos kūrėjų. Jo kūriniai skamba visame pasaulyje, o itin muzikali čekų tauta didžiuojasi savo nacionalinės operos pradininku.

Vaikystė

Františekas Smetana buvo guvus ir gabus kaimietukas, išmokęs aludario amato ir tapęs pasiturinčiu žmogumi. Jis ir žmona Barbara mėgo muzikuoti, abu sugyveno gražiai ir darniai, augino pulkelį dukterų. 1824 m. gandrais jiems pagaliau pamėtėjo sūnų, tėvų pavadintą Bedržichu. Vaikas augo apsuptas muzikos, nes jo gimtajame Litomyšlyje ji liejosi kaskadomis. Polką keitė skočna, dupakas, furiantas, seni žmonės oriai šoko sousedšką. Tėvas griežė smuiku, o berniukas klausėsi kaip užkerėtas. Pastebėję ypatingus vaiko gabumus, tėvai nupirko jam smuikelį ir atidavė mokytis skambinti fortepijonu. Mažius turėjo nuostabų balsą, tad žmonės rinkdavosi į bažnyčią pasiklausyti nepaprasto giesmininko. Būdamas penkerių per tėvo vardadienį su suaugusiais ir ne blogiau už juos pagrojo Haidno kvartetą. Šešerių pirmą kartą viešai koncerte atliko sudėtingą kūrinį. Nuo tada jo gyvenimas tapo panašus į mažojo Mocarto, koncertuoti jį kviesdavo dažnai.

Šeima gausėjo ir augo, tad F. Smetana pasirūpino geriau apmokamu darbu kitame mieste – Indržičuv Hradece. Čia Bedržichas, būdamas aštuonerių, sukūrė pirmą išlikusį savo kūrinį – galopą. Dešimtmetį vaiką tėvai siunčia mokytis į gimnaziją. Habsburgų okupuotoje Čekijoje viskas dėstoma vokiškai, uždrausta čekų kalba nyksti nyksta. Tik ne Smetanų namuose! Šeima patriotiška ir bendrauja su tokių pačių pažiūrų žmonėmis. Įkyrėjusį suvokietintą miesto gyvenimą ji nutaria pakeisti į čekišką aplinką, ir F. Smetana nusiperka Ružkovo Lhoticų dvarelį. Tačiau sūnui reikia baigti gimnaziją, tad jis išsiunčiamas į Ihlavą. Vaikas visai nenori mokytis kitko, jam rūpi tik muzika. Tėvas pakeičia gimnaziją į kitą, Prahoje, kur mokytojauja vien čekai. Čia vyksta patriotiškai nusiteikusių jaunimo sambū-

riai, muzikuojama. Bedržichas nueina į Ferenco Listo koncertą, o paskui... meta gimnaziją. Atvažiavęs tėvas sušeria sūnui per sprandą ir išsiveža namo, į kaimą. Jis taip tikėjosi matyti Bedržichą advokatu, valdininku, kuris turėtų nuolatinių pajamų, o čia še tau!

Jaunystė

Gyvenimas kaime monotoniškas, nuobodus, jaunuolis kamuojasi. Tačiau gerokai vyresnis jo pusbrolis Františekas Jozefas Smetana įkalba tėvą leisti Bedržichą į Pilzeną ir žada jį prižiūrėti. Bedržichas vėl lanko gimnaziją ir drauge mokosi muzikos. Čia sutinka vaikystės draugę Kateržiną Kolaržovą, ir jaunuoliai pamilsta vienas kitą karšta pirmąja meile. Kateržina – puiki pianistė, tai juos dar labiau suartina.

Baigęs gimnaziją, 19-metis Smetana atvažiuoja į neprilygstamą auksinę Prahą ir pamilsta ją visam gyvenimui. Verčiasi muzikos pamokomis ir pats mokosi pas puikų pedagogą L. Prokšą. Susipažįsta su Robertu ir Klara Šumanais, aktyviai dalyvauja muzikiniame ir patriotiniame Prahos gyvenime.

Mieste prasideda sukilimas. Smetana įsitraukia į kovą prieš okupantus. Jis parašo du maršus sukilėliams, bet sukilimas numalšinamas. Bedržiho materialinė padėtis nepavydėtina, o apie vedybas su Kateržina nėra ko nė galvoti. Tiesa, moraliai jį labai palaiko F. Listas, vertinantis jaunojo kompozitoriaus kūrinius. Galiausiai Smetanai pavyksta atidaryti muzikos mokyklą, ir jis veda savo mylimąją Kateržiną. Jam 25-eri. Pinigų prisiduria koncertuodamas kaip pianistas. Ir nuolatos kuria. Jo muzika linksma, gyvybinga ir perdėm čekiška, kupina liaudies melodijų ir ritmų.

Smetanos – dideli gausios šeimos šalininkai. Bedržichas augo dešimties atžalų šeimoje, tad ir pats nedels-

damas susilaukia būrelio dukterų. Pirmoji tėvo garbei pakrikštijama Bedržiška. Deja, dukrelės viena po kitos miršta, belieka viena iš keturių – Sofija. Palaužta šių netekčių Kateržina ima sirguliuoti.

Atmosfera Čekijoje slogi, ir Smetana nutaria emigruoti.

Švedijoje

34-erių Smetana, jau žinomas kompozitorius, pianistas bei dirigentas, išvyksta į Švediją ir apsigyvena Geteborge. Jo vardas greitai išpopuliarėja. Jis labai aktyvus, visų mylimas, bet ilgisi tėvynės. Nostalgija kamuoja ir žmoną. Be darbų, kuriais reikia pelnyti pinigų šeimai išlaikyti, Smetana intensyviai kuria.

Deja, Kateržinos sveikata silpsta. Nepadeda nei gydymas, nei kurortai. Smetana dėl to labai sielojasi. Pagaliau nusprendžia mylimą žmoną vežti atgal į Čekiją. Moteris kelionės neišveria, Drezdene miršta. Į tėvynę Smetana ją parsiveža karste. 35-erių kompozitorius lieka našlys su šešiamete dukrele. Norėdamas nors šiek tiek nusiraminti, keliauja į Leipcigą, Drezdeną, Veimarą, kur vieši pas F. Listą. Šis savo kolegą itin palaiko. Grįžęs į Geteborgą labai gedi ir ilgisi Kateržinos, liūdi, tačiau kūrybos neapleidžia. Švedijoje išgyvena penkerius metus.

Namuose

Čekai muzikalūs iki kaulų smegenų, tad nori turėti savo nacionalinę operą. Tauta surenka pinigų ir ima statyti teatrą. Tuo tarpu Smetana sėkmingai koncertuoja, beje, ir veda jaunutę Betiną Ferdinandovą. Gimus dar vienai dukrelei, šeima padidėja. Smetana išlieka toks pat aktyvus. Atidaro naują muzikos mokyklą, ima vadovauti itin garsiam vyrų chorui „Hlahol Pražsky“, rašo į muzikinę spaudą, koncertuoja, daug dirba visuomeninėse organizacijose, skaito paskaitas.

Kuria jis prie stalo ir tik užrašęs muziką popieriuje sėdasi prie instrumento. Smetanos muzika romantiška, o jo dievaičiai yra Mocartas, Šumanas ir Šopenas. 1863 m. užbaigia pirmąją nacionalinę operą „Brandenburgiečiai Čekijoje“, po trejų metų išvysiančią rampos šviesą. Čekai ją sutinka entuziastingai, pasisekimas didžiulis. Kompozitorius apdovanojamas prestižine Haracho premija. Tais pačiais metais parašo bene į visų pasaulio teatrų repertuarus įeisiančią „Parduotąją nuotaką“. Šios komiškos operos premjera įvyksta 1870 m. Diduomenė ją pavadina „muzikų opera“, bet nuo scenos ji niekada nenuveina.

Smetana tampa operos teatro vyriausiuoju dirigentu – kapelmeisteriu ir... prasideda intrigos. Jis įgyja daug galingų priešų.

Tuo laikotarpiu kompozitorius gerai išmoka literatūrinę čekų kalbą ir gramatiką. Visas jo gyvenimas persmelktas čekiškos dvasios ir meilės tėvynei. 1868 m. pastatoma jo patriotinė opera „Daliboras“. Salėje – eu-

forija. Bet intrigantų priešškai nuteikti kritikai kaltina, kad Smetana mėgdžioja Vagnerį. Kompozitorių pradeda persekioti ir uiti, ir tai trunka iki gyvenimo pabaigos.

Nelaimės

Nepaisant priešų intrigų, 1872 m. Smetana paskiriamas operos teatro meno vadovu. Po dvejų metų įvyksta operos „Dvi našlės“ premjera. Tačiau 1874-iejį atneša ir negandą. Prasideda sunki smegenų liga. Smetana pajunta bendrus negalavimus, paskui atsiranda užimas ausyse, garsų haliucinacijos, o paskui jis apkursta. Nepadeda nė geriausi Europos gydytojai. Darbus Prahoje tenka palikti, kaip ir pačią taip labai mylimą Prahą. Pragyvenimo šaltiniai senka. Smetana su šeima persikelia į Jabkenicę, kur miškuose gyvena jo duktė Sofija, ištėkėjusi už girininko J. Švarco. Miško tyloje ir vienatvėje visiškai kurčias B. Smetana intensyviai kuria muziką. Kartais nuvyksta į numylėtą Prahą dalyvauti savo kūrinių koncerte ir jo nebegirdi. Publika kelia ovacijas, bet kompozitorius jas tik mato...

Operos teatras, vadovaujamas jo priešų, elgiasi niekiškai, stengiasi nemokėti jam pinigų. Kompozitorius prieina skurdo ribą.

Finišas

Galiausiai prasiideda vaizdų haliucinacijos, aptemsta sąmonė, jis vis dažniau nebeatpažįsta artimųjų. Pašlyja santykiai su žmona Betina.

1884 m. balandį raudanti šeima išlydi jį į Prahos psichiatrijos ligoninę. Čia po trijų savaičių, vienas tarp svetimų, čekų muzikos genijus užgęsta.

Palaidojamas B. Smetana kaip nacionalinis didvyris Vyšehrado kapinėse, o vakare Nacionaliniame teatre artistai surengia tris parkas vaizduojantį gyvą paveikslą, paskui nuskamba labiausiai čekiška ir džiaugsminga kompozitoriaus „Parduotoji nuotaka“. Opera, kuri iki šiol nenuveina nuo pasaulio teatrų scenų ir skelbia gyvą, muzikalią ir optimistišką tautos prigimtį.

Kūryba

Smetana gyveno beveik 60 metų, iš jų 10 buvo kurčias. Bet jo kūrybinis palikimas didžiulis: 9 operos, 20 vokalių kūrinių (solo ir chorui), 18 – orkestrui, 26 – fortepijonui, 4 kameriniai kūriniai; taip pat parašė per 100 muzikos kritikos straipsnių. Ir visa tai padaryta vadovaujant

B. Smetana su antrąja žmona Betina

muzikos mokyklai, garsiam chorui, operos teatrui, daug ir dažnai koncertuojant, duodant muzikos pamokas!

Apsistosime prie žinomiausių kūrinių. Visų pirma tai operos „Parduotoji nuotaka“, „Libušė“, „Daliboras“, „Dvi našlės“, šešių simfoninių poemų ciklas „Mano Tėvynė“.

Svarbiausi B. Smetanos muzikos bruožai yra jos tautišku- mas, savitumas ir patriotiniai motyvai, labai ryškūs net komiškose operose „Parduotoji nuotaka“, „Dvi našlės“. Tai kompozitorius, sukūręs nacionalinės čekų operos pamatus ir visu savo gyvenimu bei kūryba žadinęs tautos patriotinius jausmus.

Šešerius metus rašytos „Parduotosios nuotakos“ siužetas gana paprastas, savaip naivus, bet muzika tokia žavi ir kerinti, kad ją pamėgo visi operos teatrai. Ji poetiška, jaunatviška, linksma ir gyvybinga; tarytum paprasta, bet tas paprastumas labai meistriškas. Smetana nenaudoja sudėtingos faktūros, harmonijos triukų. Kūrinį sudaro nesudėtingi vokaliniai ir orkestriniai numeriai. Tačiau veržli, geriausias liaudies muzikos tradicijas atspindinti opera tapo neprilygtamu šedevru.

„Dvi našlės“ nepasiekė tokio lygio, tačiau joje pakleri įvairiaspalviais garsais išreikšti žmogaus jausmai. Nuostabios žanrinės scenos su temperamentingais šokiais ir choriais negali nekelti susižavėjimo.

Netrukus po „Parduotosios nuotakos“ sukurtas „Daliboras“ – sakmė apie sukilusį bajorą, šaukusį žmones į kovą prieš tironiją. Uždarytas kalėjime Daliboras valandų valandas grieždavo smuiku, o Prahos gyventojai klausėsi jo muzikos, kurioje skambėjo laisvės ilgesys ir kvietimas kovoti už ją. Orkestras ypač išryškina tautos didvyrio ir jo mylimosios tragediją. Opera pasižymi dramatine įtampa, joje pasitelkiami visi orkestro instru-

B. Smetanos II koncerto styginiams pirmasis puslapis. 1882–1883 m.

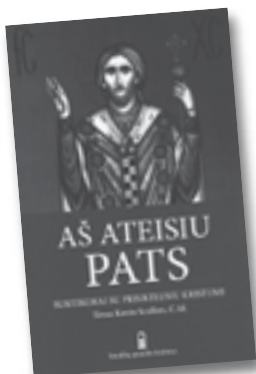
mentai. Muzika meistriškai perteikia gilius herojų jausmus.

„Libušės“ premjera įvyko 1883 m., kai Smetana buvo galutinai ligos parklupdytas. Vis dėlto jis atvažiavo į Prahą, nors jau nebegalėjo nei diriguoti, nei girdėti. Tai itin patriotiška opera apie laisvos Čekijos valdovę Libušę. Pro žiūrovų akis praslenka visa šalies istorija, baigiama fanfarų fone skambančiu choru „Šlovė!“ Muzikinė kūrinio apie čekų laisvės meilę, didvyriškumą, drąsą ir vienybę kalba tokia didinga, pakylėjanti ir įkvepianti, kad iki šiol jį čekai atlieka tik iškilmingomis ir tautai itin svarbiomis progomis.

Garsųjį ciklą „Mano Tėvynė“ B. Smetana parašė jau apkurtęs.

Pirmoji simfoninė poema „Vyšehradas“ – tai giesmė tėvynės didybei ir šlovei. Antroji, „Vltava“, pasižymi išskirtine orkestruote, perkeliančia klausytoją į čekų pasakų bei legendų pasaulį. Didžiulės dramatinės įtampos kupina trečioji ciklo dalis „Šarka“ (toks buvo garsiosios Libušės artimiausios bendražygės vardas) pasakoja apie čekų amazones. Ketvirtoji poema „Iš Čekijos laukų ir miškų“ optimistinė, šventiška ir iškilminga. Penktoji, „Taboras“, ir šeštoji, „Blanikas“, skiriamos husitų temai. Penkerius metus rašytas ciklas labai vientisas, viso pasaulio simfoninėje muzikoje nėra kito tokio kūrinio. Tai vienas geriausių čekų klasikinės simfoninės muzikos pavyzdžių. Nuo 1882 m. jis aidė daugelio šalių koncertų salėse.

Iš B. Smetanos mokėsi ir iki šiolei mokosi ištisos kompozitorių kartos. Nors jo muzika itin tautiška, ji tapo pasaulinio lobyno dalimi. Ja ypač žavėjosi ir populiarino F. Listas, P. Čaikovskis, G. Maleris. Ji skamba švelniai ir pakiliai, romantiškai ir kovingai, lyriškai ir didingai. Ši muzika tokia, kokia yra pati čekų tauta ir koks buvo Bedřichas Smetana. Ji kalba apie gamtą, jausmus, tėvynės meilę, laisvę, džiaugsmą. Kalba apie žmones.

Tėvas Kevin Scallon, C.M.

AŠ ATEISIU PATS. Susitikimai su prisikėlusiu Kristumi

Iš anglų kalbos vertė Liudmila Burdulienė

Ši knyga – tai dovana, tai liudijimas žmogaus, atsiliepančio į mūsų Viešpaties darbus, vykstančius kunigo viduje, aplink jį ir per jį. Ji turėtų drąsinti mus visus, pasauliečius ir kunigus, bei kviešti didžiulius mūsų Viešpačių Jėzumi ir Jo dovanota kunigyje, kuria Jis dalijasi su bėgėmėmis būtybėmis, „idant parodytų transcendentinę galią priklausant Dievui, o ne mums“.

KATALIKŲ
PASAULIO
LEIDINIAI

Kančia yra tikra

Ramūnas AUŠROTAS

Šiame metiniame Kino pavasaryje iš šešių mano matytų filmų penki tiesiogiai ar netiesiogiai vaizdavo kančią. Manau, kad neatsitiktinai. Tai tik patvirtina, jog kančia yra tikrovės dalis, kad ir kaip stengtumės išstumti ją iš kasdienybės. Tik, va, bėda. Taip elgdamiesi daromės jai nepakantūs. Kančia atrodo nebepakeliama. Turbūt kitaip ir negali būti, jei sotusis europietis, kol pasireiškia pirmieji senatvės požymiai, kenčia vieną vienintelį kartą – nuo nelaimingos meilės...

Bene ryškiausiai nemokėjimą pakelti kančios paliudijo po Lietuvos kino teatrų keliavęs Darreno Aronofsky'io „Imtynininkas“ (*The Wrestler*, 2008), vasaros pradžioje išleistas DVD formatu. Kontrasto principu sumanytame filme žaidžiama paradoksu: viena vertus, pasakojama istorija apie profesionalų imtynininką, kuriam fizinis kentėjimas ir kito kankinimas yra neatskiriama nuo jo profesijos. Kita vertus, matome žmogų, kuris nepajėgia palaikyti paties paprasčiausio žmogiško santykio ir palūžta, susidurdamas su menkiausia dvasios kančia.

Rendžio (jį suvaidino pergalingai į kino areną grįžęs kino veteranas Mickey'is Rourke'as) kova tėra spektaklis, bet net ir dalyvaudamas jame imtynininkas kenčia. Nors pati kova tėra imitacija, patiriama tikra kančia. Kitaip tariant, filme teigiama, jog kančia visada tikra, nors kartais kenčiame dėl netikrų priežasčių, o kai kada ir apskritai be pagrindo. Todėl tiek tikintysis, patiriantis tikėjimo krizę, tiek homoseksualus asmuo, išgyvenantis lyties tapatybės stoką, tiek moteris, svarstanti aborto klausimą, vienodai kenčia, nors kančios priežastys iš šalies atrodytų nepagrįstos ar net nereikšmingos. Ir minėtasis Rendis filme kenčia dėl to, jog galiausiai jam tenka užsidirbti duoną pardavinėjant mėsą prekybos centre, nors iš tikrųjų tai visai nesiskiria nuo prekybos savo kūnu ringe (režisierius meistriškai tai sugretina palydėdamas

jį į darbo vietą mėsos skyriuje nuolat stiprėjančiu garsiniu fonu, imituojančiu kovotoją, kuris eidamas į areną girdi vis stipriau iš ten sklindančius garsus). Mickey'io Rourke'o personažui tai reiškia jo orumo pažeminimą, perteikiamą žiūrovui subjektyvia kamera. Todėl imtynininkas apsisprendžia grįžti į ringą, o tai filmo kontekste reiškia mirtį.

Žaisdamas su kankinystės įvaizdžiu, jį apversdamas ir vaizduodamas antikankinystę (nes mirštama dėl savęs, o ne dėl kito) režisierius kuria paradoksą, verčiantį susimąstyti apie žmogiškąją prigimtį, kuriai mielesnė greit išblėstanti šlovė, nei tikras žmogiškas santykis.

Gal dėl to, kad reikalauja raumenų, kurių imtynininkas neturi, o gal dėl to, kad mes norime čia pat ir dabar būti mylimi, o ne mokyti mylėti.

Viena iš priežasčių, kodėl Rendis pasirenka ringą, yra ta, kad vienintelis jam artimas asmuo – striptizo šokėja Kesidi, jo supratimu, nesugeba jam padėti ištvirti kančią. Tokia negalia vaizduojama ir Fernando Eimbcke filme „Tahoe ežeras“ (*Lake Tahoe*, 2008) – jame tėvo netekęs paauglys nesuranda, kas padėtų jam suremontuoti automobilį, bei Bouli Lanners kelio komedijoje „Eldoradas“

(*Eldorado*, 2008), pasakojančioje dviejų kenčiančių ir dėl to pusiausvyros netekusių žmonių draugystės istoriją. Jie pajėgia tik būti vienas šalia kito, bet to nepakanka, kad įveiktų skausmą.

Išties, visuomenėje be Dievo gyvenantis ir kenčiantis žmogus yra vienas. Gal būtent dėl to kančia ir laikoma absoliučiu neginčijamu blogiu. Katalikiška patirtis leidžia sakyti, jog kančia yra ne tik pakeliama, bet ir pati augina. Tačiau jei leidiesi auginamas – tik tada ji pajėgia praplėsti širdį. Tik taip įmanoma suprasti Dievo siųstą išbandymą Abraomui, kad šis paaugotų savo sūnų. Dievas siuntė kančią Abraomui, norėdamas dar labiau išgryninti teisųjį, o mūsų kasdieniame gyvenime jis dažniausiai leidžia kančias.

Kančia šiuolaikinėje visuomenėje laikoma blogiu, tad sąmoningas ir laisvas jos prisiėmimas, kad ir kokios būtų to priežastys, jau atrodo nesąmonė. Ir tai nenuostabu: materializmo persunktame pasaulyje (turiu omenyje

Kadras iš filmo „Imtynininkas“

ne „daiktizmą“, skatinantį vartotojiškumą, bet požiūrį, kad žmogus viso labo tik materija) svarbiausia vertybė – tai fizinė gyvybė. Todėl 1976 m. pasirodęs Larisos Šepitko filmas „Pakilimas“ (*Восхождение*) Vakaruose tapo diskusijų objektu ir iš naujo uždavė klausimą, ar esama dalykų, dėl kurių būtų verta aukoti gyvybę. Sovietams, praleidusiems šį kūrinių pro cenzūrą, tai buvo tėvynė ir komunizmo idealai. Kiek kitaip filmas nuskambėjo Vakaruose, kur mintis, kad išsaugodamas fizinę gyvybę tu gali prarasti dvasinę, aštriai iškėlė

žmogaus prigimties klausimą: ar žmogus tėra gyvulys, valdomas išlikimo instinkto, ar šis tas daugiau. „Pakilimą“ galima žiūrėti kaip kinematografijos šedevrą, psichologinę karinę juostą, sovietinį patriotinį epą ar egzistencinę tikėjimo ir išdavystės dramą, tačiau svarbiausias (ir giliausias) jo matmuo – krikščioniškas saviuokos motyvas. Filme pasakojama apie du nuo būrio atsilikusius ir į vokiečių nelaisvę patekusius sovietinius partizanus, kuriems tenka rinktis: išgyventi kolaboruojant ar mirti.

Ši sukrečiama krikščioniška alegorija apie lėtą žmogaus kelią į Golgotą už tiesą ir dėl tiesos primena, jog didžiausias mūsų gyvenimo iššūkis yra ne išgyventi, o save dovanoti (net atiduodant taip, kaip atidavė Kristus). Nors ir įspraustas į privalomą sovietinės ideologinės retorikos rūbą, filmas patvirtina, jog kentėjimai suteikia aktualumo tikėjimui, turi galios uždegti ir vesti žmogų, o drauge liudija, kad tikras tikėjimas, kaip ir tikra auka, yra įmanomas. Net ir po dviejų tūkstančių metų.

Krikščioniška kino akademija „Šventųjų gyvenimai“

Liepos 19–26 d. Pakutuvėnuose

Tai akademinio pobūdžio savaitės trukmės stovykla, skirta neformalioje aplinkoje susipažinti su kinematografijos žvilgsniu į Katalikų Bažnyčios lobyną – šventųjų gyvenimus bei jų dvasingumą ir apmąstyti galimybes tai panaudoti skleidžiant Gerąją Naujieną.

Kviečia: Krikščioniško kino klubas, Klaipėdos krikščioniško (kitokio) kino klubas ir Pakutuvėnų Šv. Antano Paduviečio parapija.

Kaina – 245 Lt asmeniui, dalyvaujančiam visoje programoje (ne visą laiką – dienos auka **35 Lt**). Dalyviams su šeimomis taikomos nuolaidos, vaikams atskira programa nenumatoma.

Registracija iki liepos 10 d.:

Ramūnas Aušrotas (tel. 8-612 860 05, el. p. zemesdruska@gmail.com);
Virginija Martusevičienė (tel. 8-657 957 57, el. p. vmart01@gmail.com)

Išsamiau

www.manau.lt/kkklubas/kino-akademija;
www.kinoakademija.lt

Don Kamilio mažasis pasaulis

Paslaptis paaiškėjo

Giovannino GUARESCHI

Užsispyrėlis Pūkys, kuris buvo suorganizavęs savuosius antrajam puolimui ir kuris ideologinėje dirvoje kartais turėjo drąsos prikibti net prie Peponio, jau buvo palikęs aktyviąją tarnybą ir grįžęs prie savo seno amato, atseit – vėl atidarė kirpyklą prie Malūnėlio.

Apie jį kitados buvo pasakojama daug bjaurių dalykų ir jo sąžinės sąskaiton užrašytas ne vieno pašalinimas iš gyvųjų. Pas jį skustis ir siūtis eidavo tik proletarai. Bet vieną vienintelį kartą nieko nežinodamas užsuko ir miestelėnas, nežinia kieno svečias. Tuoju Pūkys, pamerkęs akį eilės laukiantiems draugams, pakvietė svečią sėstis ir pradėjo skusti jam barzdą. Vieną veido pusę nuskutęs, padėjo skustuvą.

– Kitą pusę tau nuskus kunigas, – šūktelėjo, o laukiančiųjų gauja gardžiai nusikvatojo.

Pūkys niršte niršo ant Don Kamilio, nes buvo įsitikinęs, kad, jei Peponis daug ko nepadarydavo ar tik perpus teatlikdavo, kaltas būdavo kunigas.

Jau kuris laikas jis prisitardavo, kad bent sykį norėtų nuskusti Don Kamilį. Tūkstantį kartų, skusdamas kurio nors saviškio barzdą ir traukdamas skustuvą per Adomo obuolį, pasakydavo:

– Jei tu būtum Don Kamilis, už tavo kailį nė dviejų skatų neduočiau.

Ir taip vieną vėlyvą šeštadienio popietę, kai kirpykloje buvo pilna žmonių, atsidarė durys ir įėjo Don Kamilis.

Kirpykloje buvo Peponis, Staigius, Pilkis, Liesius, Žaibas ir dar aštuoni ar dešimt kitų, nepriklausančių jų gaujai.

Don Kamilis buvo jau seniai nesiskutęs ir jo barzda užaugusi per du skersus pirštus. Nusiėmęs skrybėlę pakabino ant gembės, o pats atsisėdo ant vienintelės laisvos kėdės.

– Labas vakaras, – ramiai prabilo. – Girdėjau, kad labai nori man barzdą nuskusti. Dėl to ir atėjau.

Visi nustebe sužiuro į jį, o Pūkys, nieko neatsakęs, tik sukando dantis ir toliau skuto Raudonodį.

Don Kamilis, užsidegęs pusę cigaro, žvalgėsi aplinkui. Be Lenino paveikslu, jis ten pastebėjo ir Staliną, ir Garibaldį, ir Mazzinį, ir Karolį Marksą.

– Tarp tų barzdylių ir ūsočių užtenka tau darbo! – tvirtu

balsu pasakė Don Kamilis. – Nieko sau klientai, tarp-tautiniai. Jie tau gerai sumoka.

Ir tik dabar nudavė pamatęs Peponį.

– O, atleisk, nepastebėjau! Labas vakaras, pone viršaiti!

– ... karas... – vos girdimai atsakė.

Peponis įniko skaityti laikraštį. Bet jei Don Kamilis pajudėdavo, būdavo blogiau už Žaibą.

– Aha, – atsiduso, – daug metų praslinko! Ar tu, Pūky, atsimeni, kai vaikas būdamas ateidavai į bažnyčią Mišioms patarnauti?

– Jaunystės nuodėmės, – pašiepdamas pro dantis iškošė Pūkys. – Dabar, jei neklystu, seniai manęs nebematėte bažnyčioje. Bus jau apie dešimt ar dvylika metų.

– Man regis, ar tik nemačiau tavęs prieš porą dienų, vakare.

– Apsirinkate, Don Kamili!

– Gali būti, nes buvo tamsu ir galėjau apsirikti. Kad ir kaip ten būtų, tu vis nori pamatyti senąjį kleboną. Žmonės pasakoja, esą tu visiems sakąs, kad nežinia kiek duotum, jei gautum man barzdą nuskusti. Tu to neišsiginsi.

Pūkys galando skustuvą į delną.

– Tai tiesa, – surūgysiu veidu murmtelėjo.

– Man taipgi pasakojo, kad tu nežinia kiek mokėtum, jei galėtum man drabužius pasiūti.

– Pušinius drabužius su cinkuotos skardos pamušalu, – atšovė Pūkys, – tai labai noriai tamstai padirbčiau.

– Suprantu, sūneli, ką nori pasakyti, – nusišypsojęs atsakė Don Kamilis. – Bet siuvant pušinius drabužius, reikia turėti tikslus matmenis.

Nuskutęs Raudonodžio barzdą, Pūkys padėjo skustuvą ir kreipėsi į Don Kamilį.

– Kunige, – rūščiai paklausė, – ko tamsta čia atėjai?

Don Kamilis pakilęs atsėdėjo į laisvą kirpyklos kėdę.

– Aš čia atėjau, kad man barzdą nuskustum.

Nors Pūkys ir taip buvo išblyškęs, bet dabar dar labiau pabalo. Apkamšęs Don Kamilio kaklą baltos medžiagos užtiesalu, pradėjo muilinti veidą. Muilino, ilgai trynė ir dar ilgiau galando skustuvą. Pagaliau pradėjo skusti.

Užgulė tylą, tik buvo girdėti, kaip skustuvo ašmenys čeža. Visi kiti alsavo užgniaužę kvapą.

Skustuvas slankiojo skruostais, panosė, smakru. Barzda buvo labai kieta, ir, visiems tylint, skustuvas tarškėjo kaip akselinė mašina.

Štai jis dar kartą braukia po Don Kamilio smakru per gerklę. Štai netikėtai užkliūva už kuokštelio plaukų, užaugusių ant Adomo obuolio.

Patraukia prieš plauką, patrina alūno akmeniu, apipurškia dezinfekuojamuoju vandeniu, papudruoja.

Liesius, kuris visą laiką sėdėjo apžergęs kėdę ir dantis išikandęs į atlošą, pakėlė galvą, atsipalaidavo ir nusišluostė suprakaitavusius smilkinius.

Peponis spjaudamas pataikė ant dienraščio „Unita“ vedamojo, kurį visą laiką dėjosi skaitęs.

– Puiku, Pūky, – keldamasis riktelėjo Don Kamilis. – Menininkas esi. Niekur neradau tokios lengvos rankos. Paskutinius pušinio drabužio matmenis tu man paimsi.

Išspraudė Pūkiui į ranką užmokestį, paėmė skrybėlę, kurią jam Liesius padavė, su visais atsisveikino ir prieš išeidamas pirštu bakstelėjo į ūsuotą „tovariščių“.

– Gerai jam išmuilink ūsus, – patarė, – ir to jam pakaks.

Grižęs namo Don Kamilis viską papasakojo Kristui, kuris, atrodo, nebuvo patenkintas.

– Don Kamili, ar reikėjo taip įžūliai erzinti tą žmogų?

– Atrodo, kad reikėjo, – atsakė Don Kamilis.

* * *

Kai Don Kamilis išėjo, Pūkys toliau darbavosi kirpdamas bei skusdamas. Pagaliau, likęs vien su Peponiu, privėrė lauko duris ir nusivilko baltą apsiaustą.

– Kaip matai, mus išaiškino, – degdamasis cigaretę, žlebtelėjo Pūkys.

– Nesuprantu, – murmtelėjo Peponis.

– Peponi, neturiu ūpo juokauti. Viena aišku: jis čia atėjo provokuoti. Gal tada, kai jis čia buvo, lauke stovėjo policininkas. O gal dar ir dabar tebėra?

Peponis nusmaukė skrybėlę ant pakaušio.

– Pūky, – riktelėjo Peponis, – aiškiau kalbėk! Aš nieko nesuprantu.

Pūkys numetė į kertę užgesintą cigaretę.

– Matyt, mane įtarė ir sekė. O gal tik atsitiktinai jie čia pasisuko arba atvyko iš atsargumo? Tik Dievas žino. Viena aišku, kad tą vakarą į mane paleido automato šūvius, ir aš turėjau sprukti, palikdamas griovyje dviratį, kurio vėliau neberadau.

Peponis nė nemirktelėjo.

– Ar tu šovei į Don Kamilį? – pašnibždomis paklausė.

(Žr. knygos I dalies skyrelius „Baimė“ ir „Baimė tęsiasi“, „Artuma“, 2008 m., Nr. 10 ir 11).

– Taip, aš.

– Tai tu iškrėtei tikrą kiaulystę, Pūky.

– Iškrėčiau kiaulystę, nes nepataikiau. Bet tikroji kiaulystė buvo pirmiau. Kai šoviau į Tešlių, mane matė tik berniokas, nes žmona, stovėdama toliau, negalėjo pastebėti. Gi vaikas mane aiškiai matė: mudviejų akys susitiko. Būtų užtekę paleisti antrą šūvį, ir viskas būtų baigęsi. Kur buvo mano protas? Vaikas bus pasakęs savo motinai, kuri, esu tikras, niekam neprasižiojo: aš jai nusiunčiau aiškų anoniminių laišką. O berniukas, kaip aš pastebėjau, ne kartą kalbėjo su kunigu. Kunigas paskiau rašė į savo prakeiktą laikraštuką ir tą įvykį kėlė aikštėn.

Peponis iš pykčio pabalo. Nutvėręs Pūkį už apykalės, papurtė.

– Kodėl šovei, molio Motiejau? Kas tau buvo įsakęs šauti?

– Aš buvau pasislėpęs iš lauko pusės prie lango ir pamatęs į tave atsuktą ginklą norėjau apginti.

– Man nereikia kitų pagalbos, ir juo labiau tavo!

– Jau per vėlu taip kalbėti. Be to, su tuo nevaleika suvedžiau senas sąskaitas. Dabar tik svarbu iš tų pinklių išsisukti. Jei Don Kamilis šį vakarą čia užsuko ir taip drąsiai viešai kalbėjo, vadinasi, jaučiasi saugus. Gulda galvą, kad tai padaryta su policijos viršininko žinia. Jis provokuoja, kad galėtų prikibti prie asmens, o ne prie partijos. Bet šiuo atveju partija privalo įsikišti ir man padėti.

Peponis išplėtė rūščias akis.

– Partija? Ką bendro turi partija su tavo nuosavomis kiaulystėmis?

– Juk tu, Peponi, tam būriui vadovavai; tavo buvo sunkvežimis; tu įėjai į virtuvę ir tave gerai matė Tešliaus žmona bei sūnus. Tu pats esi viršaitis ir skyriaus pirmininkas: tu esi atsakingas ir tu atstovauji partijai.

Peponis ramino besikarščiuojantį Pūkį.

– Palauk, – tęsė, – Nekerkite romanų. Gali būti, kad Don Kamilis atėjo tik savo drąsos parodyti. Gal jis ir įtaria, bet neturi įrodymų ir mėgina tavo kantrybę. Pagaliau tave tematė tik berniokas, o jo teigimas lygus tavo neigimui.

Pūkį išpylė prakaitas.

– Niekas nematė, – riktelėjo, – niekas, išskyrus tą pragaro išperą – vaiką!

– Vienas liudininkas nieko nereiškia. Tu gali pareikšti, jog man įėjus į vidų pasikalbėti su Tešliumi, kaip iš tikrųjų ir buvo, tu su kitais pasilikai sunkvežimyje. Juk buvome dvidešimt penki. Kuriems galams turėtų prie tavęs kabintis?

– Mane vaikas matė.

– Vienas dar nieko neįrodo.

– Bet prie to dar prisideda mano dviračio klausimas.

– Dviračiai nekalba. Būk šaltas ir ramus. Ryt plačiau pasikalbėsime.

* * *

Vidurnaktį, mėnuliui apšvietus baltą sniegą, buvo šviesu kaip dieną. Silpno gyvatvorių šešėlio dengiamas ėjo žmogus. Atėjęs į Tešlių kiemą, prisiartinio prie durų ir mėgino jas atidaryti. Paskui bandė atverti žemutinio aukšto langą, o vėliau, pastatęs prie sienos pašiūrėje surastas kopėčias, lipo aukštyn.

Sušalusiam sniege kopėčios paslydo ir krisdamos subildėjo. Kažkas atidarė langą ir riktelėjo:

– Kas ten?

Tuomet žmogus, palikęs kopėčias, pagriebė automatą ir pradėjo šaudyti į langus šaukdamas:

– Prakeiktieji! Aš jus visus iššaudysiu!

Iš vieno lango apatiniam aukšte kyštelėjo dvivamzdis; paleistas šūvis patiesė žmogų ant sniego.

Susirinkus žmonėms ir Peponiui, Tešlių vaikėzas dar tebelaikė rankose šautuvą. Kai atėjo policijos viršininkas, jis pareiškė:

– Pūkys nužudė mano tėvą. Aš mačiau jį šaunantį pro langą.

Dabar, šiam mirus, paaiškėjo, kad jį matė Tešliaus žmona, kuri parodė anoniminių laišką, ir dar vienas tų namų gyventojas grįždamas iš darbo, ir dar kiti.

Tuo tarpu tas, kuris griovyje buvo radęs Pūkio dviratį, iš džiaugsmo trynė rankas, nes laikė jį savo nuosavybe.

Peponis buvo parašęs porą dešimčių įvairių paaiškinimų, kuriuos norėjo iškabinti valsčiaus lentoje, bet, visus suplėšęs ir apspjaukęs, suniūkė:

– Kas žuvo, tas apsimokėjo, ir sąskaita baigta!

Don Kamilis apibendrino trumpais žodžiais:

– Karas pagadino jaunimą. Privalome kalbėti ne apie kaltuosius, bet apie aukas.

Daugiau niekas apie tai neužsiminė: visi buvo patenkinti, kad paslaptis paaiškėjo.

Vertė kun. Antanas SABALIAUSKAS

Autoriaus iliustracijos

Knygos ne tik piligrimams

Vasara – puikus metas leisti į piligrimines keliones. Kiekvienas į ją išsirengiantis maldininkas turi savo piligrimystės tikslą, intenciją, maršrutą. Ko gero, svarbiausia, ką jam reikėtų suvokti – kad piligrimystė yra daugiau, nei paprasta turistinė išvyka. Žinoma, keliaudami apsilankome nematytose vietose, susipažįstame su naujais žmonėmis, kultūros lobiais, tačiau maldinga kelionė yra religinė, dvasinė praktika, leidžianti piligrimui sutvirtinti savo ryšį Dievu. Juk tokios kelionės tikslas – šventa vieta, kur susitinkama su Viešpačiu. Šis susitikimas bus tuo vaisingesnis, kuo geriau apsvarstę rinksimės savo kelionės tikslą ir iš anksto susipažinsime su ta šventa vieta, į kurią vykstame. Čia pagelbėti galėtų „Katalikų pasaulio leidyklos“ knygos apie garsiausias ir katalikų gausiausiai lankomas šventoves arba su jomis susijusius įvykius, stipriai paveikusių nūdienės katalikybės veidą.

Fatimoje (Portugalija) XX a. pradžioje įvykę Mergelės Marijos apsireiškimai trims piemenėliams paženklino katalikų mariologiją, o pati vietovė tapo pasaulio piligrimų traukos centru. „**Paskutinė Fatimos regėtoja**“ (2009 m.), ko gero, yra geriausiai tenykščius įvykius atspindinti knyga lietuvių kalba. Joje Vatikano valstybės sekretorius kardinolas Tarcisio Bertone pasakoja autoriui Giuseppei De Carli apie savo pokalbius su seserimi Liucija, paskutine iš trijų Fatimos regėtojų.

Regėtojai – mįslingos asmenybės. Jų akivaizdoje nelengva nuspręsti, kaip juos vertinti. Regėtojas gali būti liguistos vaizduotės žmogus, paprasčiausias apgavikas arba Dievo išrinktas. Knygos puslapiuose sesuo Liucija skaitytojui atsiveria kaip skaidri ir miela ypatingos gelmės asmenybė; nors ir gaubiamas paslapties, spėlionių ir gandų šydo, jinai išliko paprasta ir nuolanki vienuolė. Artimesnė pažintis su ja teikia progą dar labiau įsigilinti į Dievo Motinos slėpinį, kuriam savo gyvenimą buvo paskyrusi ši Fatimos regėtoja.

1531 m. įvykęs Mergelės Marijos pasirodymas Gvadalupeje (Meksika) menkokai žinomas Lietuvos tikintiesiems, nors tai vienas reikšmingiausių Dievo Motinos apsireiškimų krikščionybėje. Suprantama, kad į tolimąją Meksiką iš mūsų krašto nenukanka daug piligrimų. Tad vokiečių istoriko ir žurnalisto Paulo Badde knyga „**Gvadalupe. Apsireiškimas, pakeitęs pasaulio istoriją**“ (2008 m.) at-

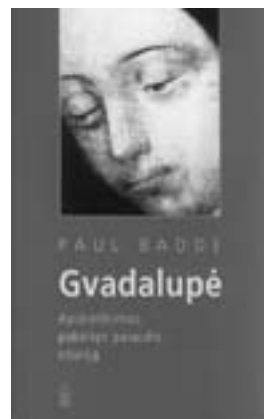
veria galimybę ištaisyti pažinimo spragas. Autorius rašo vaizdingai ir sodriai, pateikdamas daug istorinės medžiagos, tačiau dėl jo, kaip rašytojo, sugebėjimų ji tėra tik pasakojamo įvykio kontekstas. Knyga patraukli ir todėl, kad parašyta tarsi kelionės dienoraštis: P. Badde vaizduoja savo įspūdžius ir iš kitų su Marijos asmeniu susijusių vietų, taip apsireiškimą Gvadalupeje susiedamas ir su dabartimi. Todėl leidinys yra gyvas liudijimas, artimas kiekvienam piligrimui.

Šiuo atžvilgiu verta dėmesio ir seniai lietuviškai pasirodžiusi žymaus JAV dvasinio autoriaus George'o Weigelio knyga „**Laiškai jaunam katalikui**“ (2008 m.). Jos autorius išgarsėjo visame pasaulyje, kai parašė popiežiaus Jono Pauliaus II biografiją „Witness to Hope“ („Vilties liudijimas“). Šįsyk amerikiečių rašytojas ėmėsi itin visa apimančios užduoties – atskleisti esminius katali-

kybės bruožus. Tai jis daro ne aiškindamas doktriną, bet remdamasis patirtimis. G. Weigelis leidžiasi į piligrimystę po tas vietas, kurios simbolizuoja katalikybę arba yra glaudžiai susijusios su ryškų pėdsaką Bažnyčioje palikusiomis asmenybėmis. Taip jis tikina skaitytoją, kad katalikybė yra gyvenimiška religija, neatitrūkusi nuo žmonių tikrovės ir jų patirties. Tai kelionė šio pasaulio miestais, kupiniais vaizdų, garsų, kvapų, bet svarbiausia – iššūkių ir pasirinkimų. O piligrimo dalia – pasitraukus nuo įprasto gyvenimo, įveikiant įvairius sunkumus įprasmingi kasdienius rūpesčius ir kreipti mintis į dieviškuosius dalykus. G. Weigelio knyga turėtų padėti patirti šią piligrimo dalį ir tiems, kurie mėgsta leisti į maldingas keliones, ir tiems, kurie bando suprasti mūsų žemiškosios kelionės tikslą.

Ne veltui Jonas Paulius II sakė: „Visas krikščionio gyvenimas yra tartum ilga maldinga kelionė į Tėvo namus – Tėvo, kurio besąlygišką meilę kiekvienam žmogui, ypač *sūnui palaidūnui*, kasdien vis giliau pažįstame. Tokia kelionė vyksta kiekvieno žmogaus sielos gelmėse, tikinčiųjų bendruomenėse, o per jas – ir visoje žmonijoje.“ Taip piligrimystė nutiesia tiltus Dievo link ir sutvirtina pasiryžimą sekti Jėzų.

Tomas VILUCKAS

Galva, rankos, kojos

Visos šios kūno dalys taip pat yra etiketo dalis, todėl jas privalu laikyti atsižvelgiant į tam tikras gražaus elgesio taisykles.

Imkime kad ir galvą. Joje gamta sutalpino smegenis, akis, ausis, nosį ir dar daug kitų naudingų dalykų, be kurių mūsų gyvenimas būtų tiesiog neįmanomas. Būtent dėl to galvą reikia gerbti ir nelaikyti jos centrifuga. Galvos nesukinėjame į visas puses, nemataruojame jos (tai leidžiama arkliams ir kupranugariams, o žmonėms – ne), nenešiojame nukarusios nelygu apvytusios kiaulpienės. Galva – orus organas. Ji turi būti pakelta, tiesi ir stabili kaip Eifelio bokštas. Ją linktelime sveikindamiesi, nusilenkdami prieš altorių, palydėdami laidotuvių procesiją. Galvoje „įtaisyta“ svarbi organizmo „detalė“ – burna. Jai taip pat reikia skirti dėmesio. Nuolat išsižiojusi burna labai nepatraukli. Šypsena ją puošia, bet tik tada, kai šypsomasi deramoje vietoje ir laiku. Žvygauti kitam pargriuvus (kad ir kaip juokingai tai nutiktų) ar netyčia padarius netaktą yra labai negražu ir nuteikia itin nemaloniai. Nepadabina žmogaus ir kvailoka, nuolanki ar pataikaujanti šypsenėlė. Tai yra visai *fe*.

Algirdo Kazlos nuotrauka

Čiauduliai, varvanti nosis, blogas kvapas iš burnos, taip pat ir dėl sveikatos šaltinio česnako, – atskira tema, apie ją kalbėsime kitą kartą.

Apskritai galva verta pagarbos, net jei smegenyse tėra vienintelis griovelis – nuo kepurės.

Rankos – tai toks organas, kuris labai kliudo gyventi, ypač jauname amžiuje, taip pat susijaudinus arba įsimylėjus. Jos tada visur kliūva, neaišku, ką su jomis daryti, todėl verčiau aptarkime, ko nereikia daryti. Rankomis nemosikuokime, nes jos ne Šeduvos vėjo malūnas.

Kryptį rodo kelio ženklai, o ne energingi rankų mostai. Rankos nėra ir geležinkelio iešmas, todėl be reikalo jų kilnoti nereikia. Jomis nemaigome nosinės, nesukame jos į gumuliuką, nepiname kasyčių iš staltiesės kutų, nežaidžiame stalo įrankiais ir nesikasome pažastų, palikdami tai babuinams. Apskritai kasymasis labai delikatus reikalas. Jeigu jau labai niežti ir daugiau nebeįstverame, eikime kasytis ten, kur niekas nepamatytų. Viešumoje leidžiama nebent elegantiškai brūkštelėti per nosį – sau, suprantama. Bet tik ne ją krapštyti ir dar apžiūrinėti radinius. *Fe*. Taip pat rankomis nespragsime, kitiems matant nemankštiname pirštų sąnarių, rodydami, kaip šauniai jie traška. Kišenėse laikyti šių galūnių irgi negalima, nes tai asocijuojasi su visai negražiais dalykais, tokiais... vėlgi babuiniškais. Ir vėl didelis *fe*. Kišenės skirtos nosinėms, raktams, rašikliams, piniginėms ir panašioms daiktams. Anksčiau dar ir cigarečių pakeliui su žiebtuvėliu, bet dabar, kai rūkaliams paskelbtas oficialus karas lėtai ir žudikiškai apnuodijant jų psichiką bei užduosinant griežtais draudimais, tai ir to nevalia.

Kojos kelia mažiau rūpesčių, nors irgi... Kai sėdime laikydami koją ant kojos, tos viršutinės nevalia supti nelygu kokios šulinio svirties. Einame kojas keldami, o ne vilkdami. Vilkti leidžiama tik po 85-erių ir sunkios operacijos. Čia būtina prisiminti kojų higieną. O, kiek pasaulyje sudužo širdžių dėl neplaunamų vyriškų kojų! Vyrų širdžių... Jie nė neįtaria, kad kojų mazgojimas yra toks svarbus veiksmas meilės reikaluose! Vyras smirdančiom kojom – vyras be ateities! Kojos, kojinės ir avalynė visada turi būti tik pirmo švarumo laipsnio ir jokių būdu ne antro.

Damoms irgi tuoj klius. Aukštakulniai gražu, bet ne visoms. Kaip baisuoklė, o ne moteris atrodo senyva ponina, stripinėjanti ant smailų aukštų kulnelių. Kas dera dvidešimtmetei, tas netinka sulaukus 75-erių. Kūnas nebe tas, laikysena ne ta, sąnariai, kojos ir visa kita jau susenę. Elegantiškai ji atrodys ant saikingo aukščio labai patogių (!) kulniukų.

Siaubo filmą, kokį nors trilerį primena traumuoš, t. y. kiauros puskojinės ir pėdkelnės. Todėl, ponai, kas rytą gerai apžiūrėkite savo kojines, prieš jas maudamiesi. Ponios, turėkite rankinėje atsargines pėdkelnes bėdos atvejui.

Tai tiek ši kartą apie galūnes ir galvą, nes šioji, tiesą sakant, irgi galūnė, tik generalinė.

Dar kartą apie odą

Gydytojo Petro paskaitėlė

Oda yra toks organas, kuris mūsų gyvenimui vakarėjant susidėvi pats pirmas. Gana anksti pastebime, kad ji perdžiūva ar pleiskanoja, atsiranda pigmentinių dėmelių ir pan. Bet ir lygi oda ne visada byloja gerą sveikatą. Dažnai nekreipiame dėmesio į per anksti atsiradusias raukšleles apie akis, rudas dėmes, apgamus ir t. t.

Šimtmečiais gydytojai laikė odą tik tobula kūno „pakuote“, kol nepaaiškėjo, kad jos vaidmuo organizme neapsakomai svarbus. Nuo gimimo akimirkos oda mus saugo nuo daugybės ligų, nors jos pačios paviršiuje gyvena milijardai bakterijų. Kai dėl kokio nors išorinio pažeidimo jos patenka į vidų, oda mobilizuoja apsaugines ląsteles, esančias po viršutiniu sluoksniu ir visada pasirengusias sutikti neprašytus svečius. Jei pažeidžiamas trečdalis jos paviršiaus (nudegimais, nuplikymais ir pan.), kyla pavojus mūsų gyvybei.

Suaugusio žmogaus oda sveria iki 5 kilogramų, o jos paviršius sudaro apie 2 kvadratinis metrus. Ji tokia stipri, kad atlaiko boksininko smūgi, ir drauge tokia jautri, kad reaguoja į švelniausias glamonės. Pakelia Sibiro šalčius ir Sacharos karščius, išsaugodama pastovią maždaug 37 laipsnių pagal Celsijų kūno temperatūrą. Sužeista užgyja pati, palikdama kuo mažesnius randus. Kas 27 dienos atnaujinama viršutinį sluoksnį – epidermį. Riebalų liaukutės kasdien gamina „tepamąjį“ sluoksnį, o prakaito – esant ekstremalioms sąlygoms – išskiria net iki 10 litrų, kad ataušintų kūną.

Odos kraujagyslėmis teka apie ketvirtadalis mūsų kraujo, kuris nulemia odos spalvą ir temperatūrą. Kai susijaudiname, širdis suplaka greičiau, perpumpuodama kraują į pagrindines kraujotakos „trasas“. Tada oda gauna mažiau kraujo ir mes išblykštame.

Paraudusios ausys taip pat išduoda emocijas. Šio organo oda atspindi psichines ir fizines reakcijas. Bet dažnai ji praneša ir apie ligą. Senais laikais gydytojai būtent pagal odos būklę nustatydavo ligas! Net ir ne medikai žino, kad veido paraudimas gali reikšti aukštą kraujospūdį, o pageltusi oda – kepenų ligas ar infekcinę geltą.

Pastaraisiais dešimtmečiais mokslas apie odą – dermatologija – padarė didelį šuolį pirmyn. Bet ir odos ligų akivaizdžiai pagausėjo. Ypač daug atsirado alergijų, kurias sukelia ne tik drabužiai iš sintetinių pluoštų, bet ir kai kurios statybinės medžiagos, maisto konservantai, buitinė chemija, užterštas oras. Serganti oda labai silpnina mūsų organizmą.

Vienas iš aršiausių odos priešų yra saulė, tiksliau, piktnaudžiavimas ja. Joks piktybinis auglys neplinta taip greit, kaip odos vėžys. Itin pavojinga yra melanoma (*išsamiau apie tai skaitykite 64-ajame puslapyje*), nuo kurios išsigelbėti galima tik anksti ją aptikus. Tačiau be saulės mūsų organizmas taip pat funkcionuotų blogai. Ji būtina tam, kad gamintųsi vitaminas D, kurio reikia kaulams (pvz., idant nesusirgtume rachitu). Saulės spinduliai turi įtakos ir smegenų veiklai. Deja, lazdos perlenkimas – piktnaudžiavimas saulės voniomis odą naikina. Epidermiui atsigauti reikia mažiausiai 30 valandų, bet iš tikrųjų padariniai kur kas rimtesni. Ilgas deginimasis saulėje išdžiovina odą, ji greičiau sensta. Kelerius metus iš eilės „tvirtinant“ įdegį soliariume, kelionė į dermatologo kabinetą garantuota... Įdegusi, ruda oda visai neliudija gero poilsio, greičiau parodo, kaip ji gynėsi nuo saulės spindulių. Ypač pavojingos yra popietinės valandos paplūdimyje.

Mūsų oda skleidžia kvapą. Jis silpnas nei gyvūnų, bet ganėtinai ryškus. Moterys tą kvapą užuodžia daug geriau negu vyrai. Todėl labai svarbi higiena. Mat kvapas gali būti atstumiantis arba malonus. Pastarasis sužadina lytinį potraukį.

Ypatingas vaidmuo tenka prisilietimams prie odos. Visame jos paviršiuje yra receptorių, kurie siunčia signalus į smegenis ir skatina hormonus keliauti į kraują. Be to, mūsų gyvenimas labai pasunkėtų, jeigu lytėdami nejustume šalčio, karščio, kietumo, apvalumo, minkštumo, aštrumo ir pan. Vandens srovė, adatos smaigalys rėkte rėkia šimtams nervų odoje apie šaltį ar skausmą. Amerikiečių tyrimai parodė, kad masažuojami kūdikiai vystosi ir auga daug geriau, nei tie, kurie buvo mažai liečiami.

Porą žodžių pasakysiu apie galingąją kosmetikos pramonę. Mums, moterims ir vyrams, siūloma daugybė kremų nuo odos senėjimo. Deja, jie visi pasiekia tik viršutinius odos sluoksnius, bet negali prasiskverbti gilyn, todėl sukelia rimtų dermatologų šypsenas. Taip, šie kremai epidermiui suteikia elastingumo, vanduo drėkina paviršių, bet su odos atjauninimu tai nedaug teturi bendro. Natūralūs organizmo procesai vyksta pagal savus dėsnius ir yra nesustabdomi. Tačiau nesakau, kad odos priežiūros priemonės nereikalingos. Dera rūpestingai rinktis muilą, dušo gelį, kosmetinius pienelius. Viso to mūsų oda prašo, bet labiausiai ji nori minkšto vandens ir didesnio dėmesio, negu jai skiriame.

Vasarą būtina stebėti apgamus

Daiva ČERVOKIENĖ

Lietuva vadinama kraštu, kur daug lyja, todėl natūraliai džiaugiamės saule. Tačiau tam, kad žmogaus organizme pasigamintų reikiamas vitamino D kiekis, kasdien pakanka 15 minučių pabūti jos atokaitoje, o nesaikingai mėgaujantis saulės voniomis gresia piktybiniai odos navikai. Jais, deja, per pastaruosius dešimtmečius sergama vis dažniau.

Keli ypatumai

Saulės poveikis širdies ir kraujagyslių sistemai primena mankštą. Įrodyta, kad buvimas saulėje stiprina imuninę sistemą, padeda normalizuoti cukraus kiekį kraujyje. Tačiau jos poveikis gali būti ir naikinantis. Odos navikai užima antrą vietą tarp visų onkologinių ligų. Viena svarbiausių šios klastingos ligos priežasčių – nesaikingas mėgavimasis saule.

Odos vėžiu vadinamos kelios ligos: bazalinių ląstelių karcinoma – dažniausia forma, plokščialąstelinis vėžys – retesnis, melanoma – rečiausia, bet agresyviausia atmaina, kuri per metus Lietuvoje nustatoma daugiau kaip 200 žmonių. Ja serga tik apie dešimtadalis visų odos vėžiu sergančių ligonių, tačiau per du dešimtmečius sergamumas melanoma ir mirtingumas nuo jos išaugo du kartus.

Manoma, jog apie 50 proc. melanomų išsivysto iš gerybinių odos navikų – apgamų. Daugiausia tokių ligonių yra Australijoje, iš Europos šalių – Švedijoje ir Danijoje. Kodėl? „Australai dažniau serga dėl atitinkamos geografinės platumos, o švedai ir danai – dėl savo odos tipo: dauguma jų yra šviesiaodžiai ir mėlynakiai, kaip ir lietuviai. Nemažai įtakos turi ir šiauriečių pomėgis atostogauti karšto klimato regionuose. Juk jeigu jie du kartus per metus po dvi savaites išsisi ties pusiauju, saulės spindulių gauna daug daugiau, nei mėnesį atostogaudami gimtinėje“, – mano Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų Dermatovenerologinio centro direktorė, Lietuvos dermatovenerologų draugijos prezidentė dr. Matilda Bylaitė.

Lietuvoje, kaip ir kitose Baltijos šalyse, melanoma kone dvigubai dažniau nustatoma moterims nei vyrams. Beje, analizuojant abiejų lyčių sergamumo šia liga duomenis pastebėta, kad tarp vyrų jis turi tendenciją didėti, o tarp moterų išlieka stabilus. Vidutinis tokių ligonių amžius – 57-eri metai, bet melanoma užklumpa vis jaunesnius žmones. Sergančiųjų išgyvenamumas tiesiogiai priklauso nuo to, kada liga aptinkama. Jeigu anksčiau, kol naviko gylys nesiekia 2 milimetrų, tada daugiau nei 90 proc. pacientų galima išgydyti; jei naviko gylys yra iki 4 milimetrų, net jeigu dar ir nėra metastazių artimiausiuose limfmazgiuose bei vidaus organuose, išgyvena tik apie 67 proc. ligonių. Deja, Lietuvoje pacientams dažnai nustatomas labai įsisenėjęs odos vėžys.

Nerimą keliantys požymiai

Melanomos profilaktikai labai svarbi yra reguliari savistaba, mat dauguma odos navikų vystosi lėtai. Ypač didelį dėmesį reikėtų atkreipti į apgamus. Pasitikrinti derėtų žmonėms, kurių odoje yra per 50 apgamų, arba jei apgamų spalva, dydis ar kontūras kinta, odoje yra neaiškus negyjantis darinys. Itin vertėtų stebėti tuos apgamus, kurių skersmuo viršija 5 milimetrus, arba jeigu apgamai padidėjo ir pakeitė spalvą ar išvaizdą, pasidarė „karpyti“. Melanomos kontūrai dažniausiai būna nelygūs, spalva – pereinamoji nuo gelsvai rudos į rudą, juodą, raudoną ar mėlyną.

Mokslininkai nustatė, kad didesnė rizika gresia šviesiaplaukiams, mėlynakiams, strazdanotiems (I ir II odos tipo

žmonėms), taip pat arčiau pusiaujo gyvenantiems asmenims, kartą ar daugiau smarkiai nudegusiems saulėje, bei šiauriečiams, mėgstantiems atostogauti karšto klimato kraštuose. Rizikos grupei priskiriami ir daug dirbantys lauke, dažnai būnantys saulėje, taip pat tie, kurių artimieji sirgo arba serga šia liga.

Plačiabrylė skrybėlė saugo ir nuo vėžio

Saulėtą dieną dera naudoti apsaugos priemones: kremą bei akinius nuo saulės, skrybėlę plačiais kraštais, rengtis natūralaus pluošto drabužiais ilgomis rankovėmis. Ypač reikia rūpintis vaikais. Jie daugiau laiko nei suaugusieji praleidžia lauke, be to, jų oda plonesnė, todėl jie greičiau gali perkaisti saulėje, nudegti odą, o tai gali būti labai pavojinga. Lietuvoje atlikus moksleivių apklausą, paaiškėjo, kad jie, ypač berniukai, nelinkę saugotis saulės, nemėgsta galvos apdangalų. Užtat svarbu nuo mažens vaikus mokyti saugotis žalingų spindulių.

Dr. M. Bylaitė pabrėžia, kad vidurdienį būtina vengti tiesioginės saulės, dėvėti skrybėles ar kepuraites su bryliais, lauke dirbti ne plika nugara, bet su marškinėliais, o tas kūno vietas, kurių negalima uždengti drabužiais, ar einant į paplūdimį ir ketinant maudytis rekomenduoja teptis kremu, ir ne mažiau kaip 15 SP faktorių. Norint išvengti odos vėžio ir pernelyg ankstyvo odos senėjimo, reikia saugotis ultravioletinių saulės spindulių. Vienas iš svarbiausių patarimų – nebūti saulėje nuo 11 iki 16 val., kai jos spinduliai yra intensyviausi. Ne veltui sakoma, kad tuo metu saulė yra „pikčiausia“. Pravartu prisiminti „šešėlio“ taisyklę: jei jūsų šešėlis trumpesnis už jūsų ūgį, saulės spinduliuavimas yra labai pavojingas. Beje, saulės spinduliai pavojingi ne tik vasarą.

Maudydami vonioje ar duše bent kas porą mėnesių turėtume apžiūrėti savo odą, padus, su veidrodžiais patyrinėti pigmentines dėmes ir kilus įtarimui konsultuotis su dermatologais – patvirtinti diagnozę arba nusiraminti. Bazalinių ląstelių karcinoma nėra labai agresyvi, išsivysto per kelerius metus, o įtarus melanomą būtina reaguoti labai greitai.

Trumpai apie daug ką

Vanda IBIANSKA

Kas sakė, kad vaikystėje viskas tik rausva, šviesu ir gera? Kad rausva, tai netiesa. Kartais greičiau raudona. Ne visada gera ir šviesu.

Tada buvau pirmokėlė, jauniausia klasėje. Kaime, žinote, kaip būdavo? Į mokyklą tada vaikus leisdavo (kai kas nenorom) nuo kokių 10–14 metų. Ypač berniukus. Ėjo 1945-ieji. Ką tik buvo praūžęs karas, siautėjo sribai, „įgyvendinama“ turtinė „lygybė“. Po pamokų traukdavome namo. Kelias vedė per kaimą. Man reikėjo jį praeiti, kad pasiekčiau namus. Vaikai, jau paaugliai, neleidavo man eiti keliu. Liepdavo kiūtinti už griovio. Ir tyčiodavosi. Ką ten tyčiodavosi! Tiesiog džiūgaudavo: „Dabar iš tavo tėvo viską atims ir padalins mums, o jus išvays iš namų ir jūsų salone kas šeštadienį bus vakaruškos!“ Kartais sviesdavo į mane grumstą. Tada man buvo šešeri.

Jų pranašystės išsipildė, viskas taip ir įvyko. Kiek žinau, dauguma tų mano bendraklasių prasigėrė, pasisėdėjo kalėjimuose. Padoriais žmonėmis užaugo vos vienas kitas. Kokia gaji raudonoji sėkla ir kaip greit ji sudygsta žmoguje!

Aleksandro Macijausko nuotrauka

Mano vargšė krauju pasrūvusi, bet ir nuodėmėm ištepliota Lietuva. Kaip ir visa žmonija, kaip mes visi.

* * *

1946-aisiais suėmė mano Tėtį. Namai jau buvo ištuštėję, šeimyna išsklaidyta. Sesuo mokėsi gimnazijoje Kaune, tad kaime tebuvo likę trise: tėvai ir aš. Vakare Mama surinko visus, kiek turėjo, pinigus ir išėjo gelbėti Tėčio. Likau viena didžiojoje virtuvėje su šuniimi ir žibintu, kad nebijočiau. Aplink namus – miškas.

Tamsu, medžiai ošia, stūgauja rudens vėjas. Baimė mane tiesiog suparalyžiavo tuose tuščiuose namuose, ir nebežinojau, kur galėtų būti saugu. Septynerių vaikui saugiausia pasirodė didelė duonkepė krosnis. Užlipau pasiėmusi žibintą, bet ir ten baisu. O didžiulis šuo nelipa ant krosnies, nors tu ką! Tempiau už priekinių kojų, galvos, uodegos, bet jis tupi ant grindų ir nesupranta, ko aš iš jo noriu. Didelis, gal 50 kg svorio. Galiausiai gailiai pravirkau. Tada šuo vienu šuoliu liuoktelėjo ant krosnies ir atsigulė šalia. Apkabinau jį, stiprų, šiltą, gauruotą, ir užmigau.

Pabudau nuo Mamos kūkčiojimo. Ji stovėjo, žiūrėjo, kaip jos vaikas tamsoje miega apsikabinęs šunį, ir verkė. Toji naktis buvo viena baugiausių mano gyvenime. Daug metų bijojau tamsos, miško ir tuščių didelių namų.

Tėtis parėjo pakrūmėmis rytą, kai Mama jau buvo baigusi krauti daiktus į lagaminus ir ryšulius.

* * *

Kokie skirtingi pasaulio vaikai! Bereikia pastebėti juos paplūdimiuose. Mūsų vaikai pajūryje be perstojo dirba. Ne tik šešiamečiai, bet ir visai pypliai, dar nemokantys tiesiai eiti, tad vis lakstantys zigzagais. Darbuojasi visi. Kas kepa smėlio bobas, kas rausia prie kranto griovelius, kad „pagautų“ vandenį, kas stato pilį ar užtvanką. O kiti lipdo kažkokius driežus ar net undines. Mūsiškiai jau tokie darbštuoliai, kad oje!

Viduržemio jūros pakrantėse kitaip. Ten dirbančių taip, kaip

lietuviukai, nepamatysi. Nors viešbučių administracijos ir parūpina plastmasinių kibirėlių, kastuvėlių, formelių ir t. t. Bet vakariečių vaikams tai nėra motais. Kur slypi tas kūrybinis pradas? Nesuprasi. Pasaulio neapibėrėme genijais, bet mūsų vaikai kūrybingi. Kažin kodėl?

* * *

Keli žodžiai apie politiką, tiksliau, demokratijos grimasas, kurias sukelia... fiziologija ir biochemija! Pasirodo, per rinkimus už vienus arba kitus balsuojame pagal

Gyvenimas kaip senas vynas

tai, kiek serotonino ar dopamino būna mūsų smegenyse. O už tuos „sero-“ ir „dopa-“ atsakingi mūsų genai. Šis procesas 50 proc. nulemia mūsų pasirinkimą („Newsweek“, 2008 11 02). Še, kad nori! Genai lieka genais, bet rinkimus, vadinasi, reikia rengti saulėtu metų laiku, kai to serotonino pasigamina daugiau. Ir gausiai valgyti saldumynų, tada jo irgi daugiau.

Kažkokia nesąmonė. Antra vertus, juk protingi vyrai rašo!

* * *

Nemėgstame nieko, kas bendra. Tai gerai ar blogai? Kas gyvena daugiabutyje, puikiai žino, kaip sunku surinkti pinigų stogui, laiptinei remontuoti ar sklendėms rūsyje pakeisti. Atseit, lyja ne man ant galvos, laiptinė ir sklendės man irgi nerūpi. Bet juk namas – vientisas „organizmas“!

Tas pat pasakytina ir apie miestą. Mano mylimame Kaune gyventojams nerūpi, kad Ažuolyne jau kėpso neaiškos paskirties ir neaiškių savininkų palaikiai statiniai, gatvėse kyla bjaurūs stikliniai griozdai, mėtosi šiukšlės. O miestas juk mūsų visų...

* * *

Banali, nuolat ta pati istorija. Jis turi „savų pinigų“ (algą), moterų, medžioja, šėlsta restoranuose. Ji gimdo ir dirba, dirba, dirba. Kai jaunystė pasislepia palėpėje, vaikai palieka namus, jis glaudžiasi prie jos ir bijo, kad neteks. Ar jai vertėjo būti paniekinta, bebalse verge, darbinio gyvuliu, gimdymo mašina? Ar tai šeima?!

Jos dažniausiai teisinasi priesaika prie altoriaus, jie tyli.

* * *

Architektūros istoriją mums dėstė toks docentas, kurį aš tiesiog mylėjau už begalinį jo naivumą, nepiktybišką prasčiokiškumą ir neišmatuojamą gerumą. Kodėl jis buvo pasirinkęs šį dalyką, visai neaišku, nes architektūros istoriją išmanė tiek, kiek aš genetiką. Užtat kokios paskaitos – smagumėlis! Štai pasakoja mums apie egiptiečių statinius. Pasakoja – tai skaito iš savo konspektų. Ir labai garsiai, tiesiog rėkdamas. Girdime: „Egiptiečių pastatai būdavo apdirbti gyvulių ir paukščių... (pauzė, verčia puslapį) motyvais!!!“ Toliau dar gražiau: „Sfinksas yra tokia statula, kur kūnas liūto, o galva žmogaus ar kokio kito gyvulio!“ Prisilinksmindavome iki soties.

* * *

Moterų (ir ne vien) žurnalų puslapiuose puikuoja įvairūs kulinariniai receptai. Žalia rūta!!! (Čia toks mano keiksmazodis.) Kartais skamba maždaug taip: „100 g smulkintų trumų (*triufoelių*, jei kas nežino) sumaišyti su virtomis trintomis žąsų kepenėlėmis, sutepti sumuštinius, viršų pagardinti juodaisiais Astrachanės ikrais. Prie jų tinka šampanas „Dom Perignon“.

O lašinių su svogūnais nenorite, nuvorišai?!

* * *

Kodėl rašau tuos „bumbuliukus“? Todėl, kad smagu trumpu tekstu viską iškloti apie įvykį, laikotarpį, žmogų ir net gyvūną! Kas sugalvojo, kad kalbėti reikia plačiai, išsamiai ir ištęstai, kaip bažnyčios choro repeticijoj? Kur kas maloniau konkrečiai ir lakoniškai, argi ne taip?

Šypsenos be raukšlių

– Kam žmogui ausys?
– Kad galėtų šypsotis iki ausų. Jei jų neturėtų, tekstų šypsotis aplink visą galvą.

* * *

Tik labai nedaug kosėjančių žmonių eina pas gydytojus. Didžiuma vaikšto po bažnyčias, teatrus ir koncertus.

* * *

Šnekasi du meškeriotojai.
– Kokią žuvį labiausiai norėtum pagauti?
– Hm... turbūt baklažaną.
– Tai kad nėra tokios žuvies!
– Negali būti! Ikrų yra, o žuvies nėra?!

* * *

Nieko baisaus, kai iš tavęs juokiasi. Daug prasčiau, kai tavęs verkia.

* * *

Moteris su vaiku vaikštineja zoologijos sode.
– Mama, mama, nupirk man dramblių!
– Kuo gi tu jį šersi?
– Niekuo. Juk čia aiškiai parašyta: „Šerti dramblių griežtai draudžiama!“

* * *

– Koks gyvūnas stipriausias pasaulyje?
– Sraigė, nes ant nugaros nešiojasi savo namą.

* * *

Instruktorius klausia kursanto:
– Jei parašytas neišsiskleis, apie ką pirmiausia pagalvosite?
– Kad man liko septynios sekundės išmokyti skraidyti.

* * *

Tausokite tėvynę – atostogaukite užsienyje.

Kurkime „Artumą“ drauge!

Mieli mūsų skaitytojai,
prieš išeidami atostogų, nutarėme „įdarbinti“ Jus... idant sugrįžę turėtume dar daugiau darbo! Už Jūsų geranorišką pagalbą ir sugaištą laiką mes Jums nežadame jokių dovanėlių; užtat pažadame atsižvelgti į Jūsų išsakytus pageidavimus ir tikimės turėsia dar geresnę „Artumą“ – tokią, kokią Jūs padėsite mums kurti, tokią, kuri labiau atitiktų Jūsų lūkesčius ir poreikius.

Todėl labai prašome ir laukiame Jūsų atsakymų (Jums tinkantį pažymėkite) ir pasiūlymų (įrašykite) iki pat rugsėjo pradžios. Iškirpę šį lapą atsiųskite mums adresu: „Artuma“, Rotušės a. 23, LT-44279 Kaunas. Tą pačią anketą rasite ir mūsų interneto svetainėje www.artuma.lt, tad galite ją atsiųsti ir elektroniniu paštu apklausa@artuma.lt.

Iš anksto ir nuoširdžiai jau dėkojame Jums, kad ne tik skaitote, bet ir rūpinatės „Artuma“!

1. Kiek laiko skaitote „Artumą“?

- ☐ iki metų
☐ 1–3 metus
☐ 3–5 metus
☐ daugiau kaip 5 metus
☐ neprisimenu

2. Ar susiduriate su problemomis įsigydami žurnalą?

- ☐ ne
☐ taip; kokiomis?
☐ norėčiau talkinti platinant žurnalą
 (tuomet nurodykite savo koordinates)

3. Kaip paprastai įsigyjate naują numerį?

- ☐ perku
☐ prenumeruoju
☐ skolinuosi iš draugų, giminaičių
☐ gaunu dovanų
☐ skaitau bibliotekoje

4. Be manęs, šį žurnalą perskaito dar žmonės (įrašykite skaičių)

5. Ar Jus tenkina esama žurnalo apimtis?

- ☐ taip
☐ ne, nes per daug teksto
 siūlau

6. Ar Jums patinka žurnalo išvaizda?

- ☐ taip
☐ ne
 siūlau

7. Ar norėtumėte, kad visas žurnalas būtų spalvotas ir kainuotų brangiau?

- ☐ taip
☐ ne
 siūlau

8. Ar Jus tenkina žurnalo kaina?

- ☐ taip
☐ per brangus
☐ per pigus
 siūlau

9. Ar sutiktumėte, kad žurnale saikingai, bet nuolat būtų skelbiama komercinė reklama?

- ☐ taip
☐ ne
 siūlau

Skaitytojų apklausa

10. Kas žurnale Jus labiausiai domina ir kas Jums neaktualu?

domina | neaktualu

☐	☐	Bažnyčios ir visuomenės įvykių apžvalgos
☐	☐	ganytojų laškai
☐	☐	liturginis kalendorius
☐	☐	klausimai ganytojams
☐	☐	Šventojo Rašto pažinimas
☐	☐	krikščionių vienybė
☐	☐	psichologų straipsniai
☐	☐	vaikų ir tėvų santykiai
☐	☐	vyro ir moters bendrystė
☐	☐	vienatvė ir vienišumas
☐	☐	neįgalių žmonių pažinimas
☐	☐	šventųjų gyvenimai
☐	☐	žymių žmonių biografijos
☐	☐	knygų pristatymai
☐	☐	kino filmų aptarimai
☐	☐	pamąstymai apie gyvenimą
☐	☐	apsakymai
☐	☐	gydytojo patarimai
☐	☐	gražaus elgesio pamokymai
☐	☐	humoras

kita

11. Ar Jums pagelbsti „Artumos“ publikacijos?

- ☐ kasdienėje buityje
- ☐ tarpusavio santykiuose
- ☐ dvasiniame gyvenime
- ☐ profesinėje veikloje
- kitoje srityje (kokioje?).....

12. Kokių temų pasigendate?.....

13. Kiti Jūsų pageidavimai

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. Jūsų amžius

- ☐ iki 18 metų
- ☐ 18–24 metai
- ☐ 25–34 metai
- ☐ 35–59 metų
- ☐ >60 metų

15. Jūsų lytis

- ☐ vyras
- ☐ moteris

16. Jūsų išsilavinimas

- ☐ aukštasis
- ☐ spec. vidurinis
- ☐ vidurinis
- kitas

17. Jūsų profesija

18. Jūs dirbate

- ☐ vadovaujama darbą
- ☐ Jums vadovauja kiti
- ☐ esate motinystės (tėvystės) atostogose
- ☐ pensijoje
- ☐ bedarbis

19. Jūs gyvenate

- ☐ mieste
- ☐ miestelyje
- ☐ gyvenvietėje
- ☐ kaime
- kitur

Iškirpę šį lapą iki š.m. rugsėjo mėnesio atsiųskite mums adresu:

„Artuma“, Rotušės a. 23, LT-44279 Kaunas

Ačiū Jums! Ir toliau gyvuokime Dievo ir žmonių artumoje!

